

ZÖLD HEGYVIDÉK

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ	7
ZÖLD HEGYVIDÉK	8
„SZÜKSÉG VAN AZ ÖSSZEFOGÁSRA”	10
ROGER SCRUTON ANGOL FILOZÓFUS, ESZTÉTA	
A ZÖLDEBB, VIRÁGOSABB HEGYVIDÉKÉRT	
PARKOK, FASOROK MEGÚJÍTÁSA	12
KERÜLETI FAKATASZTERI FELMÉRÉS (ZÖLDVAGYONKATASZTER)	14
UTCAI VIRÁGOSÍTÁS	14
TÁRSASHÁZI UDVAROK ZÖLDÍTÉSE	15
ZÖLDFELÜLET-GONDNOKSÁGI PROGRAM	15
LEHET-E EGY VÁROSI ÉLŐHELY IS TERMÉSZETES?	16
ZÖLDTETŐK, ZÖLDFALAK KIALAKÍTÁSA	17
EGY SZÉP ZÖLDTETŐ A LELKET SIMOGATJA	18
DEZSÉNYI PÉTER , A ZÖLDTETŐ- ÉS ZÖLDFAL ÉPÍTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKE	
VADGESZTENYEFÁK KÁRTEVŐ-MENTESÍTÉSE	20
MUSKÁTLIOSZTÁS	21
„MÉHBARÁT” KERÜLET	21
PARLAGFŰIRTÁS	21
URBAN GREEN BELTS – VÁROSI ZÖLDÖVEZETEK	22
IMPONÁLÓ VÁLTOZATOSSÁG VESZ KÖRÜL BENNÜNKET	24
DR. GÁLHIDY LÁSZLÓ ERDŐVÉDELMI PROGRAMVEZETŐ – WWF	
A NORMAFA	
A NORMAFA TERMÉSZETI ÉRTÉKEI	26
A NORMAFA REHABILITÁCIÓJA	28
FEJLESZTÉSEK 2015–2019 KÖZÖTT	30
MŰEMLEK ÉPÜLETEK FELÚJÍTÁSA	32
A KÖVETKEZŐ NÉHÁNY ÉV FEJLESZTÉSEI	34
HOSSZÚ TÁVÚ TERVEK	35
A NORMAFA PARK MŰKÖDÉSE	36

A TERMÉSZET ÉRTÉK!

38

CSÁKY PÉTER TERMÉSZETVÉDELMI ŐR – DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

A TISZTÁBB, HULLADÉKMENTES HEGYVIDÉKÉRT

LAKOSSÁGI SZILÁRD HULLADÉK SZELEKTÍV GYŰJTÉSE	40
VESZÉLYES ÉS ELEKTRONIKAI HULLADÉKOK GYŰJTÉSE	41
LOMTALANÍTÁS	41
KUTYAPISZOKGYŰJTÉS	42
HASZNÁLTRUHA- ÉS TEXTILHULLADÉK-GYŰJTÉS	42
ZÖLDHULLADÉK-GYŰJTÉS	42
KOMPOSZTÁLÁSI PROGRAM	43
ÁGAPRÍTÁSI PROGRAM	44
AVARÉGETÉS	45
KERÜLET- ÉS ERDŐTAKARÍTÁSI AKCIÓK	45
HOGYAN CSÖKKENTSÜK A HÁZTARTÁSI HULLADÉK MENNYISÉGÉT?	46
HASZNOS TIPPEK	46
A CSILLEBÉRCI ÜDÜLŐTERÜLET HULLADÉKKEZELÉSÉNEK FEJLESZTÉSE	48

„AZ ELSŐ LÉPÉS A SZEMLÉLETFORMÁLÁS”

50

SZABÓ PÉTER, A BUDAKESEI VADASPARK IGAZGATÓJA

LEVEGŐ- ÉS KLÍMAVÉDELEM, ENERGIAHATÉKONYSÁG

KLÍMABARÁT TELEPÜLÉSEK SZÖVETSÉGE	52
KÖRNYEZETBARÁT KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS	52
ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK AZ INTÉZMÉNYEKBEN	55
TOGETHER PROJEKT – EGYÜTT AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGÉRT	56
LÉGSZENNYEZETTSÉG	57
KÖZTERÜLETI IVÓCSAPOK	57
ESŐVÍZGYŰJTÉSI PROGRAM	58
FENNTARTHATÓ ENERGIA ÉS KLÍMA AKCIÓTERV (SECAP)	59

SZÁRNYALÓ AKTIVITÁS, NEM CSAK A MADÁRVÉDELEMBEN

60

DR. HALMOS GERGŐ – MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

KÖRNYEZETI SZEMLÉLETFORMÁLÁS, KÖRNYEZETVÉDELMI RENDEZVÉNYEK A HEGYVIDÉKEN

ZÖLD ÓVODÁK ÉS ÖKOISKOLÁK	62
ENERGIAHATÉKONYSÁG AZ ÓVODÁKBAN	63
PILLEKŐ-PROGRAM	63

ÉLMÉNYÖSVÉNY A KISSVÁBHEGYEN	64
INTÉZMÉNYI KÖZÖSSÉGI KERTEK LÉTREHOZÁSA	64
MÉZESKUCKÓ PROGRAM	65
VÍZTAKARÉKOSSÁG – PERLÁTOROK FELSZERELÉSE	66
KÖRNYEZETVÉDELMI RENDEZVÉNYEK	66
„BIZTOSÍTSUK AZ ERDŐT UNOKÁINK SZÁMÁRA IS!”	70
RITTLING ISTVÁN ERDŐMÉRNÖK – PILISI PARKERDŐ ZRT. BUDAPESTI ERDÉSZETE	
FONTOSABB KÖRNYEZETVÉDELMI HONLAPOK, HASZNOS INFORMÁCIÓK	
A XII. KERÜLETBEN MŰKÖDŐ, KÖRNYEZETVÉDELEMMEL FOGLALKOZÓ SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK WEBCÍMEI	72
A HEGYVIDÉKHEZ KÖTŐDŐ, NEM XII. KERÜLETI, KÖRNYEZETVÉDELEMMEL FOGLALKOZÓ SZERVEZETEK WEBCÍMEI	72
MÁS JELENTŐSEBB ZÖLDSZERVEZETEK WEBCÍMEI	72
TETTEN ÉRHEŐ ÖRÖKSÉG	76
ZOBOKI GÁBOR YBL-DÍJAS ÉPÍTÉS	
A HILD-DÍJ ÉS A HEGYVIDÉKI URBANISZTIKAI KONFERENCIA	78
HEGYVIDÉKI URBANISZTIKAI KONFERENCIA	79
A HILD-DÍJ	83
A PÁLYÁZAT PROGRAMELEMEI	86
A HEGYVIDÉK FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA	90
„AZ EMBEREK MOSOLYA MOTIVÁL”	94
JAN GEHL DÁN ÉPÍTÉS	

TISZTELT HEGYVIDÉKI POLGÁROK!

Kevés olyan közösségi ügy van az életünkben, aminek esetében a szokásos társadalmi, politikai nézetkülönbségeinktől függetlenül olyannyira egybeesnek az érdekeink, mint a környezetvédelem. A tiszta levegő, a tiszta utca, a zöld területek ápolása mindenki kézzelfogható hasznára válik, s e közös érdek érvényesülését kívánjuk szolgálni jelen kiadványunkkal is.

Mivel az épített környezet alakítása szerves része a zöldpolitikának, ezért indokoltnak tartottuk, hogy a Hegyvidéki Urbanisztikai Konferencián elhangzottak tartalmi összefoglalói szintén helyet kapjanak e kötetben. A konferenciát 2019 februárjában tartottuk a felújított Lóvasút épületében, ahol sor került a Hild-díj ünnepélyes átadására is. A díjat 1968 óta két évente a Magyar Urbanisztikai Társaság ítéli oda azoknak az önkormányzatoknak, amelyek kiemelkedő városfejlesztési programokat valósítottak meg. A konferencián az urbanisztikai szakterület rangos hazai szakemberei tartottak előadásokat, és az előadók között köszönthettük a világhírű külföldi szakembert, Jan Gehl-t is.

Ahogy majd látni fogják, a kifejezetten a környezetvédelemmel foglalkozó rész tartalma üdítően vegyes. Igyekeztünk világossá tenni a zöldpolitikában követett elveinket, kitűzött céljainkat, és megismertetni Önöket az önkormányzat idevágó kezdeményezéseivel. Emellett egybegyűjtöttük azokat a gyakorlati tudnivalókat is, amelyek ismerete útmutatóul szolgálhat azok számára, akik ez ügyben élni kívánnak az önkormányzat által felkínált lehetőségekkel.

Szeretném hangsúlyozni az egymásra utaltságunkat és a jó értelemben vett közös felelősségünket. Az önkormányzat számos esetben csak a lehetőséget teremtheti meg, ami mit sem ér a kerületi polgárok cselekvő támogatása nélkül. Megszervezzük a tavaszi-ősz-i ingyenes faaprítást, de Önöknek kell élni e lehetőséggel. Felajánlhatjuk a komposztálóládát mint a környezetbarát háztartási hulladékkezelés eszközét, de használata az Önök elhatározásától függ. S ami a jövőnk szempontjából talán a legfontosabb, a gyermekek környezettudatos életre való nevelése, nos, ez is sokkal nehezebb, sőt lehetetlen lenne az Önök partnersége nélkül. Nagyon bízom abban, hogy a közös érdek közös felismerést szül, és minél többünket sarkall majd cselekvésre. Kiadványunkkal ehhez szeretnénk segítséget nyújtani. Remélem, minél többen veszik majd kézbe, és kívánom, hogy haszonnal forgassák lapjait.

Péter Zoltán

ZÖLD HEGYVIDÉK

A Hegyvidéki Önkormányzat az elmúlt évtizedekben igyekezett kiemelt felelősséggel kezelni a környezet állapotával kapcsolatos kérdéseket. Ennek oka egyrészt az, hogy a Hegyvidék a környezetminőség alapján a főváros legjobb állapotú kerületei közé tartozik, másrészt pedig egyes területei – elsősorban az erdő-részek – nemcsak kerületi, hanem összbudapesti igényeket is kiszolgálnak.

Fontos megemlíteni, hogy az önkormányzat környezetvédelmi célú intézkedései pozitív hatással lehetnek más területekre is. Csak néhány példát megemlítve: a **zöld felületek észszerű, fenntartható kezelése** a helyi klímára és a levegőtisztaságra gyakorolt kedvező hatások révén életminőség-javító funkciót is betölt. Az **éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégia** kidolgozása és a kerületi polgárok klímatudatosságának erősítése segítséget nyújt a kerület lakosságát érintő potenciális hatások kivédésében és az egészségvédelemben. Az **energiahatékonyság növelése** a széndioxid-kibocsátás csökkentése mellett jelentős megtakarításokat eredményezhet. A **helyes hulladékgazdálkodási gyakorlat**, ami elsősorban a hulladékképződés csökkentését, a hulladékok anyagában történő hasznosítását,

továbbá a zöld hulladékok esetében a helyben történő hasznosítást célozza meg, összességében a környezeti terhelés mérséklését eredményezi.

Az egyes környezetvédelmi akciók különálló, ötletszerű megvalósítása helyett inkább egyfajta **átfogó stratégiai tervezésre** van szükség ezen a területen is, kihasználva azt, hogy a különböző környezetvédelmi célú intézkedések – az említett pozitív hatások mellett – egymást is erősítik. Ennek érdekében az önkormányzat 2016 végén megalakította a **Hegyvidéki Zöld Irodát**, amelynek feladata, hogy tervezéssel, programok szervezésével, új kezdeményezések megvalósításával és a hatósági feladatok ellátásával segítse a helyi környezeti elemek megóvását, fejlesztését, figyelembe véve a kerületi sajátosságokat, a lakossági preferenciákat és a fenntartható fejlődés szempontjait. Ugyanígy a stratégiai tervezést szolgálja a 2017-ben elfogadott **Környezetvédelmi Program**, amely 2022-ig bezárólag minden egyes környezetvédelmi szakterületre konkrét és gyakorlatias akcióttervet határoz meg.

A Hegyvidéki Zöld Iroda címe: 1126 Budapest, Kiss János altábornagy utca 43.

Telefonszáma: +36 1 224 5900/5907 mellék

E-mail-címe: zoldpont@hegyvidek.hu

Irodavezető: Rózsa Zoltán

„SZÜKSÉG VAN AZ ÖSSZEFOGÁSRA”

ROGER SCRUTON ANGOL FILOZÓFUS, ESZTÉTA

Roger Scruton szerint a klímaváltozás globális probléma, éppen emiatt nemzetközi összefogásra van szükség ahhoz, hogy alkalmazkodni tudjunk a következményekhez. A világhírű angol filozófussal beszélgettünk, aki úgy véli, az emberiségnek a vészharangok kongatása közepette is a cselekvésre kellene koncentrálnia.

Szinte minden hétre jut valamilyen természeti katasztrófa: halálos áldozatokat követelő villám-árvizek, pusztító aszályok, földrengések, omladozó gleccserek. A klímaváltozás tényét ma már kevesen vitatják – elég csak arra gondolni, hogy Fokvárosban vészesen közeledik a „day zero”, azaz a nulladik nap, amikor a város teljesen kifogy a vízkészletéből.

És ott vannak a süllyedő metropoliszok is; az óceánok emelkedő vízszintje, a talaj eróziója és a földmozgások számának növekedése több világvárost is veszélybe sodort – a tízmillió-s Jakarta harmada 2050-re víz alá kerülhet. Mindennek ellenére sorra dőlnek meg a túlfogyasztásról, a légszennyezésről szóló rekordok. Roger Scruton világhírű angol konzervatív filozófus már hosszú évek óta próbálja figyelmeztetni az embereket arra, hogy sürgősen cselekedni kell. 2012-ben megírta a Zöld filozófia – hogyan gondolkodjunk felelősen a bolygónkról? című

könyvét, amiben a tények felsorakoztatása mellett – ahogyan ő fogalmazott – szerény javaslatokat is tett.

Scrutont 2016-ban lovaggá ütötték a filozófia, a tanítás és a közoktatás terén végzett szolgálataért. Bár véleményformálását sokan extravagánsnak tartják, annak tényét, hogy mondanójának súlya van, kevesen vitatják. Roger Scrutonnal beszélgettünk.

– Néhány évvel ezelőtt sokan csak úgy gondoltak a klímaváltozásra, mint egy rossz viccre. Ma már nem így van. Nem csupán azért, mert télen egyre ritkábban gyönyörködhetünk a hóesésben – ennél sokkal kegyetlenebb bizonyítékok üzennek nekünk: baj van. Mit gondol, sikerült már felébrednie a világnak?

– Dehogya! Az emberek még mindig alszanak – és közben rémálmokkal küzdenek. Ezek a rémálmok pedig az ENSZ túlzásba vitt rémisztgetései miatt vannak. Olyanokkal ijesztgetik az embereket, hogy a hőmérséklet addig emelkedik, hogy mind megsülünk, a Föld lángolni fog, a tengerek előttenek minket, mi pedig megfulladunk. Sorolhatnám az ilyen és ehhez hasonló rémtörténeteket. A baj azonban az, hogy a klímaváltozás már jóval azelőtt megtörtént, hogy felkészülhattünk volna rá, és megteremtettük volna az alkalmazkodás feltételeit. Ráérősen keresgetjük a globális felmelegedés ellenszerét, pedig nem kellene ennyire nyugodtnak lennünk...

– Ha már szóba hozta az ENSZ-t: nemrégiben megjelent egy tanulmánya, amelyben azt írta, hogy 2050-re ötmilliárd embert érinthet a vízválság – azaz ennyien nem férnek majd hozzá tiszta, iható ivóvízhez. Napjainkban is nagy a baj. A WHO és az UNICEF által összeállított dokumentumból kiderül, hogy a világ egészségügyi intézményeinek negyede nem rendelkezik tisztavíz-ellátással. Évente mintegy 17 millió nő szül olyan helyen, ahol még kezet sem lehet mosni.

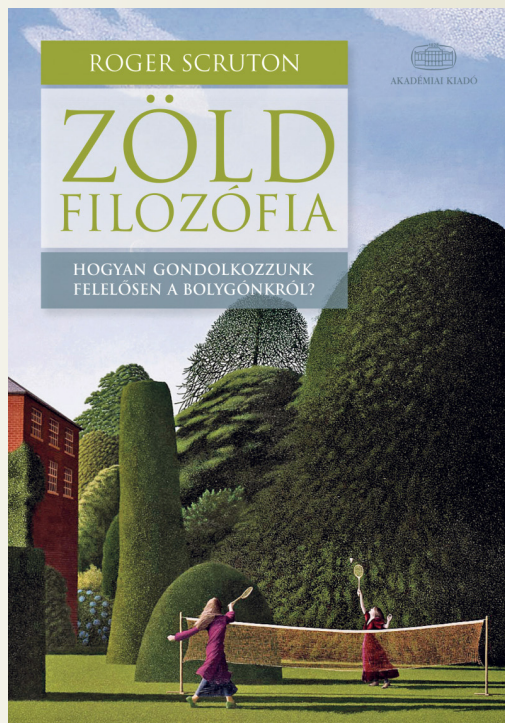
– Kongatják a vészharangot. Mindegy, hogy az ENSZ mit mond, és miről, én egyáltalán nem hiszek neki. Ugyanakkor biztos vagyok abban, hogy a bolygón lesz vízválság, tekintettel a népességnövekedésre és az egyre gyakoribb aszályokra. Ezt pedig komolyan kell vennünk. Szükség van a nemzetközi összefogásra, a folyók használatára vonatkozó szabályozásra és egy jó vízügyi menedzsmentre. A megfélemlítés helyett tehát inkább a cselekvésre kellene fókuszálni.

– Világszerte nagy sikert aratott a Zöld filozófia – Hogyan gondolkozunk felelősen a bolygónkról? című könyve, amiben többször is aláhúzta, hogy a tiszta energia az egyik legfontosabb része a klímaváltozás elleni harcnak. Ezt 2012-ben írta. Hogyan látja, az elmúlt hét év alatt született olyan innovatív energetikai találmány, ami valódi megoldást jelenthet?

– Én leginkább az atomenergiában hiszek: ez tiszta, megbízható és ma már biztonságos is. De sokak mellett a németek kollektív hisztériája jelentősen gátolja a nukleáris energia terjedését. Jó megoldást jelenthetnek még a különböző hűtési, hőelvezető technológiák. Fontos megjegyezni, hogy a lehető legrosszabb alternatíva szerintem a szélenergia – a szélturbinák nemcsak küllemükben katasztrofálisak, de energiát is alig termelnek.

– Többek között Jan Gehlhez hasonlóan ön is Dániát szokta követendő példaként említeni, amikor élhető, okos városokról van szó.

– Szükség van a követendő példákra, hiszen ezek mutathatnak utat. Fontos azonban, hogy a jó

példának minden apró részletét meg kell ismerni. Dánia fenntartható életszemlélete, jogi szabályozásai, a civil szervezetek kezdeményezései, a társadalom felelősségtudata és hozzáállása mindenki számára tökéletes minta. Jan Gehl tanácsait is érdemes megfogadni, hiszen nagyon érdekes és jó dolgokat mond arra vonatkozóan, miképpen lehet a környezetünk emberbarát és fenntartható.

– Ma már nem a bolygót, hanem a jövő generációit és önmagunkat kell megmentenünk. Mit gondol, van remény?

– Természetesen! Ám a jövő generációjának még meg is kell születnie. Komolyan kell gondolnunk a házasságra és a családalapításra. Olyan városokat kell építenünk, amelyek a klímaváltozás viszontagságaihoz is képesek alkalmazkodni. Van remény, de ez önmagában nem elég. Cselekedni is kell!

A ZÖLDEBB, VIRÁGOSABB HEGYVIDÉKÉRT

PARKOK, FASOROK MEGÚJÍTÁSA

Több százezer négyzetméter parkfelületet kezel az önkormányzat, amihez **huszonnégy játszótér** tartozik, ezek mindenben megfelelnek az EU-előírásoknak. Felújításuk, modernizálásuk folyamatosan zajlik, minden évben több játszóhely szépül meg a XXI. század követelményeinek megfelelően. A rekonstrukciók során az önkormányzat figyelembe veszi a játszótereket és a parkokat használók véleményét. **Tizenegy kutya-futtató** üzemel, ezek többsége körbekerített, összterületük meghaladja a 20 ezer négyzetmétert.

A parkok biztonságos használatáról gondoskodnak a térfigyelő kamerák és a közvilágítás bővítése, vagy szükség szerint kiépítése. Kényelmi szolgáltatás a **szabadon hozzáférhető internet (wifi)**, ami a Csörsz parkban, a Pethényi úti játszótéren, a Margaréta játszótéren, a Gesztenyés kertben, a Hollósy Simon játszótéren és a Szent Család parkban érhető el.

A Csörsz park Hegyalja út felőli oldalán egy különleges **zajvédő zöldfal** épült, amely nemcsak a parkot használók, hanem a környéken élőkné nyugalalmát is szolgálja. Alapja egy zöld színű fabeton, ezt borítják majd be az elültetett futónövények (borostyán, vadszőlő stb.).

Megkezdődött a **parkok felmérése**, amibe az utcabútoroktól a burkolatokon át a növényzet számbavétele is beletartozik. Mintegy **10 ezer fát gondoz** az önkormányzat, kerületszerte évente átlagosan 150 csemetét ültet el. A fasorok és más közterületi facsoportok megújításakor, fejlesztésekor többféle szempont érvényesül:

- **város- és klímaturés;**
- **hosszú távú fenntarthatóság;**
- **őshonos fafajok előtérbe helyezése;**
- **városképileg elfogadott, egységes megjelenés.**

Elsősorban díszcseresznyékkel, díszkörtékkel, ostorfákkal, lepényfákkal, csörgőfákkal gazdagodott a faállomány. Szintén több helyen vannak az aknázómolynek ellenálló, rózsaszín virágú vadgesztenyék, amikkel fenntarthatók a Hegyvidékre is jellemző évszázados fasorok. Kísérleti jelleggel néhány helyen az előnevelt, földlabdás példányok helyett őshonos, szabad gyökerű suhángokat ültetnek a szakemberek az úttest mellé. Ezek még jobban alkalmazkodhatnak a környezeti viszonyokhoz, gyorsabban megerősödhetnek, és árnyékot adó lombkoronát növeszthetnek. A fák mellett a parkokban és a kisebb zöld területeken, szigeteken évente közel 20 ezer egy- és kétgyári virágot ültet el az önkormányzat.

Kiemelten támogatja az önkormányzat a **szabadidősportot**. Az utóbbi években három helyen, a Gesztenyés kertben, a Normafán és a városmajori parkban alakított ki **futóköröket**, amelyek egyre népszerűbbek. 2019 végére már tíz helyszínen lesznek egységes megjelenésű, pelenkázóval ellátott illemhelyek, amik különösen nagy segítséget jelentenek a kisgyermekes családoknak.

KERÜLETI FAKATASZTERI FELMÉRÉS (ZÖLDVAGYONKATASZTER)

2012 áprilisában kezdődött, 2017 elején fejeződött be a **közterületi faállomány felmérése**, előre meghatározott sorrendben. A mintegy **9000 faegyedet érintő vizsgálat** keretében minden egyes – kerületi kezelésben lévő – közterületi fáról adatlap készült (pontos helyszínleírás, a fa becsült kora, egészségi állapota, lomb- és törzsátmérője, pótlási/eszmei érték stb.). A fakataszteri rendszer segítséget nyújt a saját faállomány hatékony kezelésében.

A kapott eredmények azt mutatják, hogy több száz kerületi fa van olyan állapotban, ami további vizsgálatokat tesz szükségessé. Ekkor dől el, hogy a beteg növény élet- és vagyónbiztonsági okokból kivágandó-e, vagy sem. Ehhez nyújt hatékony segítséget a „**Fakopp 3D**” **favizsgáló műszer**, amelynek működési elve a hang belső terjedési sebességének mérésén alapul. A műszerhez kapcsolódó szoftver megjeleníti a vizsgált keresztmetszetben jellemző sebességeloszlási ábrát; a különböző magasságokban végzett mérésekből a törzs belső szerkezetét háromdimenziós modell jeleníti meg.

UTCAI VIRÁGOSÍTÁS

A virágos, zöld lakókörnyezet jelentősen növeli az életminőséget. Ezért az önkormányzat arra törekszik, hogy minél több közterületen legyenek növények. A telepítéskor külön is figyelnek arra, hogy a zöld felületekre **klímaturó, őshonos növények** kerüljenek. Minden tavasszal a városközpontban, a többi között a Böszörményi úton, a Jagelló úton, a Csörsz utcában virágokat helyeznek ki a lámpaoszlopokra.

Az elmúlt években a korábban csak kaszált, kisebb méretű zöld pontokon sok ezer négyzetméter **évelőágyat** alakítottak ki a szakemberek. Ilyen látható például a Kurucesli útnál, az Árnyas úton, a Devecseri parknál vagy a Városmajor úton. Ezekbe **virágzó és örökzöld növények** kerültek, amelyek egész évben kellemes látványt nyújtanak.

A Hegyvidéki Önkormányzat a korábbi évek „Tiszta udvar, rendes ház” elnevezésű programját újragondolva indította útjára 2018-ban a „**Hegyvidéki Csodakert**” pályázatot. Ennek célja a társasházak, magántulajdonú udvarok, kertek zöld felületeinek növelése és fejlesztése, valamint a lakóközösségek környezettudatosságának növelése. A programban kiemelt szerepet kap a **közösségépítés**, a **közösségi munka**, és teret biztosítanak az olyan alternatív megoldásoknak is, mint például a **zöldtetők**, **zöldfalak** vagy **esővízgyűjtő ciszternák** kialakítása.

ZÖLDFELÜLET-GONDNOKSÁGI PROGRAM |||||

A Hegyvidéken számos olyan kis zöld terület, zöld sáv található, ami korábban nem állt parkfenntartói kezelésben, és a magáningatlanokhoz tartozó utcai zöld sáv kategóriájába sem sorolható. Az újabb és újabb lakossági észrevételeknek, valamint a „szabad” területek folyamatos felmérésének köszönhetően e területek száma folyamatosan bővül.

Az önkormányzat 2017 tavaszán kezdte meg ezeknek a kisméretű zöld felületeknek a megújítását. Első lépésként **beültetési tervek** készültek közel harminc területre, kiemelt figyelmet szentelve az egységes megjelenésnek, a szárazságtűrőbb és őshonos növényfajok telepítésének.

Emellett alapvető cél volt, hogy a beültetett növények fajtájuk és elosztásuk szerint minden évszakban látványossá tegyenek egy-egy zöld felületet. Jelenleg a kisméretű zöld felületek mintegy kétharmada alkalmas arra, hogy azokat a gondnoksági program keretében – akár a beültetést, akár a rendszeres karbantartást tekintve – kerületi iskolák, lakóközösségek, civil szervezetek stb. gondozhassák.

A program elindítása óta számos olyan zöld felület újult meg és talált gondnokra, ami nem tartozik a fent említett területek közé, hanem a hegyvidéki polgárok, helyi közösségek sajátja, a lakóhelyük vagy a közösségi terük közelében elhelyezkedő, sok esetben társasházi ingatlanokhoz tartozó utcai zöld sáv. A területek beültetésénél a tervező **folyamatos szakmai segítséget** nyújt, emellett az önkormányzat munkatársai felügyelik a kezelésük alá tartozó kis zöld felületeket.

A gondnoksági program keretében az aktív közösség, intézmény vagy szervezet a saját maga által karbantartott helyszínen kap egy **információs táblát**, amin jól láthatóan fel van tüntetve a terület gondozója. A gondnoksági program lényege a zöld felületekkel kapcsolatos **helyi szemléletformálás és a közösségi bevonás elősegítése**. A program az „Urban Green Belts – Városi Zöldövezetek” elnevezésű, a Hegyvidéki Önkormányzat által sikerrel benyújtott nemzetközi pályázat (bővebben: 22. oldal) keretében kidolgozott modell tesztelésére is szolgál.

LEHET-E EGY VÁROSI ÉLŐHELY IS TERMÉSZETES?

VÁROSI KASZÁLÓ A HEGYVIDÉKEN

Az Istenhegyi utat övező részsűn a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság Budai Sas-hegy Természetvédelmi Területe, a Magyar Biológiai Társaság Botanikai Szakosztálya és a Hegyvidéki Zöld Iroda **közös gyepkezelési kísérletbe** fogott 2018 tavaszán. A szakemberek önkéntes munkával úgynevezett városi gyepet, kísérleti kaszálót alakítanak ki a területen.

A program célja visszaállítani az eredeti, természetközeli gyepművelést, aminek eredményeképpen helyreállítható az őshonos növényzet, és ezzel megnövelhető annak fajkészlete. Ez a fajta területkezelés hozzájárul a beépített környék élőhelyeinek, zöld felületeinek stabilitásához, a talaj tápanyagtartalmának megőrzéséhez és a terület gyommentesen tartásához. Mindez **a közeli kertekre is jótékony hatással lesz**, mivel könnyebben visszaszoríthatók a kártevők, és az allergén növények is nehezebben tudnak megtelepedni a területen.

A kaszálást **évente két alkalommal** végzik el a szakemberek. Ezzel az ún. „magas tömeghagyású” (kb. 10 cm) kaszálással elősegítik a fajok regenerálódását, és elérik, hogy a természetes fajok mindegyike magot nevelhessen. Mindez elengedhetetlen feltétele a faji sokszínűség (biológiai sokféleség) kialakulásának. A gyepkezelési kísérlet eredménye hosszabb távon mutatkozik meg, a munka eredményeképpen egy szép, virágos rét bontakozik majd ki előttünk.

A területtel kapcsolatos hosszú távú eredmények:

- A szakemberek folyamatosan megfigyelik és elemzik a terület fejlődését, a növényállomány összetételének alakulását, és a vizsgálati eredmények ismeretében 2019-ben őshonos növényfajok magjaival vetik felül a területet. Az itt előforduló növényekről gyűjtött magokkal **segítik a fajgazdagság kialakulását**, a gyep regenerációját. Ennek következtében egy őshonos fajkból álló **gyepterület** jön létre.
- A Hegyvidéken élők aktív bevonásával a környező kertekben is a Kis-sváb-hegyen **őshonos növények telepítését, ültetését** szorgalmazzák, ezzel is alkalmazkodva a természetvédelmi terület közelségéhez.

Ez a fajta területkezelés a természetes élővilág óvása és megőrzése által támogatja a környezeti fenntarthatóságot. E törekvés kiemelt jelentőséggel bír a XII. kerület számára.

Napjainkban az urbanizációs folyamatok és a burkolt felületek méretének növekedése következtében kialakuló városi hőszigetelés csökkentésére és szabályozására jól alkalmazható megoldások közé tartoznak a városi zöldtetők és zöldfalak. Emellett megjelenésükkel látványos és természetközeli hatást biztosítanak. A zöldtetők, zöldfalak nemcsak dekoratívák és látványosak, hanem számos pozitív hatásuk van. A legelőnyösebb tulajdonságuk, hogy **sokféle felületen megvalósíthatók** városi környezetben; előbbi főként lapos tetőkön, míg utóbbi például, épülethomlokzatokon, tűzfalakon, térelválasztó falakon is.

A fotoszintézis által szén-dioxidból oxigént állítanak elő, amivel **tisztítják a levegőt**. Jelentős **porfogó** tulajdonsággal rendelkeznek, így a városi por egy részét is képesek felvenni. A levegőminőség javítása mellett a tetőkön és falakon megjelenő növényzet **hőszigetelő és zajszigetelő hatású**. A zöldfelület-növelés egyik alternatív megoldása is lehet.

A Hegyvidéki Önkormányzat egyedülálló módon 2009 óta az építési szabályzatában előírja, hogy új lapos tetők létesítése és meglévő lapos tetők rekonstrukciója esetén legalább **extenzív zöldtetőt kell kialakítani**. A szakmai háttérrel 2017 óta a Zöldtető- és Zöldfal Építők Országos Szövetsége biztosítja, mivel a kerületben kiemelt fontossággal bír a már meglévő zöld felületek megóvása és azok növelése ilyen alternatív megoldásokkal is. Az önkormányzat igyekszik maga is jó példával szolgálni: a polgármesteri hivatal földszinti tárgyalójának tetején egy extenzív zöldtető található, valamint a tervek között szerepel egy kerületi **zöldtető- és zöldfalkataszter** létrehozása.

EGY SZÉP ZÖLDTETŐ A LELKET SIMOGATJA

DEZSÉNYI PÉTER, A ZÖLDTETŐ- ÉS ZÖLDFAL
ÉPÍTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKE

Közel húsz éve foglalkozik zöldtetők és zöldfalak tervezésével, kivitelezésével Dezsényi Péter, a Zöldtető- és Zöldfal Építők Országos Szövetségének (ZÉOSZ) elnöke. Tanított a bécsi BOKU egyetemen, részt vett sok nemzetközi projektben, tanácsaival a Hegyvidéki Önkormányzat munkáját is segíti. Vele beszélgettünk a tetők és homlokzatok zöldítésének lehetőségeiről, amikre a XII. kerületben már számos jó példát találni.

– **Honnan származik a zöldtetők hagyománya?**
– Szemiramisz függőkertje az első történelemből ismert zöldtető. A skandináv országokban ma is megtalálható fűtetőket szintén régóta használják. Évszázadokkal ezelőtt rájöttek, hogy a vastag földréteg javítja az épület belső klimatikus viszonyait, tehát praktikus oka volt a fűtető alkalmazásának. Ma már több mint kétszázmillió négyzetméter zöldtető van a világon. Nálunk a kilencvenes évek elejétől kezdett elterjedni ez az egyébként jól szabályozott és biztonságos technológia. A Hegyvidék ezen a területen is az élen jár, hiszen az építési szabályzat része, hogy új építésű vagy átépített lapos tetőnél, ha az több mint negyven négyzetméter, zöldtetőt kell kialakítani.

– **Mik a legfontosabb előnyei?**
– A zöldtető szigetel, aminek elsősorban nyáron van jelentősége, ugyanis nem engedi, de legalábbis

lassítja az épület felmelegedését. Ezzel jelentős energiamegtakarítás érhető el, hiszen egyre melegebbek a nyarak, a klímaberendezések pedig drágák, zajosak, és visszasugározzák a hőt a városba. A másik előny, aminek több aspektusa van, hogy a zöldtető felfogja a csapadékot, ezzel segít megelőzni a csatornák túlterhelődését a lassan Budapesten is menetrendszerű szuperzivatarok idején. Javítja a városi klímát azáltal, hogy a száraz, napsütéses időszakokban lassan párologtatja el a felszívott vizet. S ne feledkezzünk meg az esztétikai élményről sem! Egy szép tetőkert nemcsak a lelket simogatja, de jelentősen emeli az ingatlan értékét is.

– **Milyen típusú zöldtetők léteznek?**
– Vannak az extenzív zöldtetők, ezeken vékony rétegrendű a termőközeg, amibe főleg varjúhájféléket és lágyszárúakat ültetünk. Ez egy viszonylag olcsó technológia, a hegyvidékiek ilyenekkel találkozhatnak például a polgármesteri hivatalban, ha az udvar felé kinéznek a földszinti és az emeleti ablakokon. A másik típus az intenzív zöldtető, ami teljes értékű kerti, vagy akár parki funkciót is betölthet. Csak a födém teherbírása és a pénztárca szab határt a lehetőségeknek. Nagyméretű fák, szökőkutak, játszóeszközök – bármilyen zöld funkció kialakítható. Budapesten számos díjnyertes zöldtető található. Érdemes megemlíteni a MOM Park épületei közötti pihenőövezetet, ami valójában egy tetőkert,

hiszen a garázsfödémén alakították ki. De vannak zöldtetős részei, teraszai a Hegyvidék Bevásárlóközpontnak is.

– Budapesten jóval több a magas tető. Ezekre is van megoldás?

– Ez csak részben van így, hiszen éppen a Hegyvidéken rengeteg a hatvanas-hetvenes években készült lapos tetős társasház. Ami a kérdést illeti, drágább a magas tetős technológia, hiszen az eróziót ki kell védeni – ennek megfelelően nagyon kevés ilyenrel találkoztam még külföldön is. Budapesten sokmillió négyzetméternyi lapos tető van, előbb ezeket kellene zöldbe öltöztetni, a zöldfalakkal együtt így már komolyan tudnánk befolyásolni a városi klímát.

– Mit kell tudni a zöldhomlokzatokról?

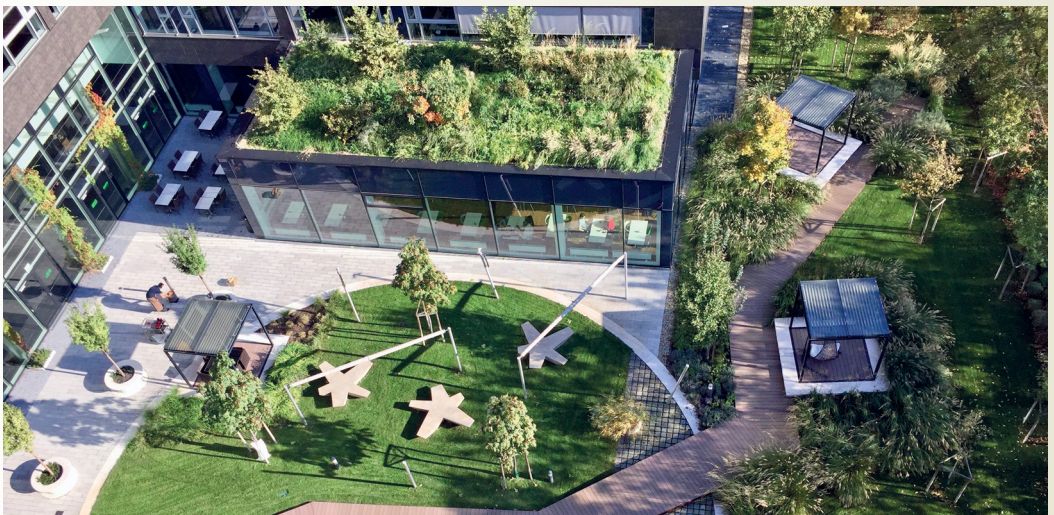
– Ez egy óriási terület, amiről a Zöldtető- és Zöldfal Építők Országos Szövetsége írt is egy szakkönyvet. A www.zeosz.hu oldalról ingyenesen letölthető, a címe: Zöldhomlokzatok. Ebben részletesen bemutatunk sokféle technológiát, a kúszónövényektől az élőfalakig. Utóbbin cserjék, élő növények alkotják a függőleges kertet. Szinte bármilyen épületen ki lehet alakítani zöldhomlokzatot, viszont ehhez mindenképpen szükség van szakemberre. A szövetséget bátran lehet hívni, szívesen adunk tanácsot.

– Ha a hegyvidéki lapos tetős házak tulajdonosai zöldtetőt szeretnének, mire figyeljenek?

Először ellenőrizni kell a vízszigetelést és a födém teherbíró képességét. Ha ezek rendben vannak, meg lehet tervezni a zöldtetőt. Minél vastagabb az ültetőközeg, annál jobban szigetel a melegben. A legvékonyabb, azaz nyolc centiméteres földréteget igénylő extenzív zöldtető négyzetméterenként nyolc-, tízezer forintos költséget jelent, persze, egy komoly tetőkert drágább. Arra is van lehetőség, hogy a lakóközösség saját maga végezze el a kialakítást, tervező bevonásával, akkor a költségek jelentősen csökkenthetők.

– Összefoglalná, mivel foglalkozik Zöldtető- és Zöldfal Építők Országos Szövetsége?

– Népszerűsítjük a zöldtetőket és zöldfalakat, szakmai támogatást nyújtunk, igyekszünk minden érdeklődő rendelkezésére állni. Szakkivándorokat készítünk, képzéseket tartunk, és érdemes a Facebookon is bejelölni minket, mert sétákat szoktunk szervezni olyan zöldtetőkön, amik zárva vannak a nagyközönség előtt. Büszkék vagyunk arra, hogy a Hegyvidéki Önkormányzat kikérte a véleményünket az építési szabályozások módosításakor, és részt vehettünk a kerületi arculati kézikönyv megalkotásában. Ez is azt mutatja, hogy a Hegyvidék nem csak a természet közelsége miatt zöld kerület.

VADGESZTENYEFÁK KÁRTEVŐ-MENTESÍTÉSE

A Hegyvidéki Zöld Iroda a XII. kerületben élők részére minden évben **pályázaton elnyerhető támogatást** nyújt a vadgesztenyefákra veszélyes kártevők (aknázómoly, guignardiás levélbetegség) visszaszorítása érdekében. A kártevő-mentesítés támogatására a XII. kerületi, magántulajdonú vagy gazdasági társaság kezelésében lévő társas- vagy családi lakóházakban élők pályázhatnak.

A kertekben található vadgesztenyefák tavaszi-nyári kártevő-mentesítése azért kiemelten fontos, mert a levél károsodása miatt a fa legyengül, és akár el is pusztulhat. A védekezés az aknázómoly kirajzásához igazodik, aminek az időpontját szakértők által folytatott csapdázási módszerrel állapítják meg. Az első rajzás ideje általában április, míg a második nyár közepén várható, ezért a megfelelő hatékonyság érdekében legalább e két alkalommal célszerű elvégezni a fák permetezését, kártevő-mentesítését.

Az önkormányzat 2018-tól már arra is biztosít támogatást, hogy a védekezést ún. **fainjektálásos technológiával**, a kártevők elleni hatóanyagot közvetlenül a fatörzsbe juttatva végeztessék el a tulajdonosok. Erre a beavatkozásra évente csak egy alkalommal van szükség, és egy-két éves védettséget ad a fának. Az akciót évente, rendszerint **márciusban vagy áprilisban** hirdeti meg az önkormányzat, a jelentkezések benyújtására is ekkortól van lehetőség.

Érdekességként megemlíthető, hogy a vadgesztenyefa-levelet házilag nem lehet megfelelően komposztálni, mert a kártevő bábja a száraz levelekben vagy azokból a talajba jutva telel át. A tapasztalatok szerint ahol – hagyományos módon – összeszedik és elszállítják a fák körüli avart, ott csökken a károsodás mértéke.

Az injektálásos technológiát alkalmazó fávédelmi intézkedéseket 2016-ban indította el a Hegyvidéki Önkormányzat. Bár a mai permetezőszerek viszonylag biztonságosak, az oktatási intézmények, főként az óvodák

területén célszerűbb az injektálásos védelem alkalmazása. Az elmúlt években jellemzően **500-600 vadgesztenyefa kármentesítését** sikerült megvalósítani ezzel a programmal, vegyesen alkalmazva az említett kezelési módokat.

MUSKÁTLIOSZTÁS |||||

Évente **öt helyszínen több tízezer tő** muskátlit biztosít az önkormányzat a kerületben élőknek, segítve a lakások, erkélyek, kertek zöldítését, virágosítását, közvetve a zöld felületek növelését. A program nagy népszerűségnek örvend immár több mint tíz éve.

„MÉHBARÁT” KERÜLET |||||

Az URBACT program „BeePathNet” elnevezésű projektje keretében 2019-ben elindult a **Hegyvidéki Méhbarát Hálózat** építése, aminek célja a méhek, a méhészeti termékek, a városi méhészkedés népszerűsítése. A hálózat kialakítása Ljubljana jó gyakorlatának átvételével, a szlovén főváros méhbarát hálózatának mintájára, a Ljubljana és a programban részt vevő további öt partnertelepülés (Amarante, Bydgoszcz, Cesena, Nea Propontida, Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat) közötti tudásátadással és tapasztalatcserével történik. A közös tevékenység együttes törekvés egy **fenntarthatóbb, élhetőbb városi környezet** kialakítására.

PARLAGFŰIRTÁS |||||

A parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*) napjaink egyik legismertebb gyomnövénye, mezőgazdasági kártétele és a pollentermelése által okozott egészségügyi problémák közismertek. A parlagfű Magyarország szántóföldjein és egyéb bolygatott területein évről évre óriási számban jelenik meg, ami a növénytermesztésben

jelentős **többletköltségeket, termésveszteséget**, egészségügyi vonatkozásait tekintve pedig erőteljes **allergiás tüneteket** idéz elő a lakosság egyre nagyobb körében.

A Hegyvidék természeti és társadalmi-gazdasági adottságainak köszönhetően szerencsés helyzetben van, ami a gyomnövény tömeges terjedését illeti, hiszen nem rendelkezik felhagyott vagy elhanyagolt mezőgazdasági, ipari területekkel, a parlagfű ugyanis ezeken a helyeken terjed leginkább. A gyomnövény nem kedveli az erdős, árnyékos részeket, ám az erdőszéli zöld sávokban, építkezések, földmunkák által megbolygatott területeken és zöld felületeken nagyon hamar megjelenhet.

A parlagfű elleni védekezés elsősorban az ingatlan tulajdonosának vagy használójának a kötelezettsége.

A hatóságok feladata az, hogy – amennyiben a tulajdonos nem tesz eleget kötelezettségének – a mulasztó költségén elrendelik az ún. **közérdekű védekezést**, emellett növényvédelmi bírságot szabnak ki. Minden év **június 30**-ával jár le a parlagfű-mentesítési türelmi idő. Ezt követően belterületen a jegyző, külterületen a területileg illetékes növény- és talajvédelmi hatóság köteles hatósági eljárást indítani azokkal szemben, akik elmulasztották a parlagfű elleni védekezést.

Amennyiben bárki a kerületben parlagfű előfordulását észleli jelentősebb töszámában vagy nagyobb területen, a Parlagfű Bejelentő Rendszer (<https://pbr.nebih.gov.hu>) segítségével, vagy közvetlenül a Hegyvidéki Zöld Iroda munkatársainak a zoldpont@hegyvidek.hu e-mail-címen jelezheti a problémát.

||||||| URBAN GREEN BELTS - VÁROSI ZÖLDÖVEZETEK

A városi zöld felületek védelme komoly kihívást jelent a legtöbb önkormányzat számára, miközben a zöld-vagyonról való gondoskodás kiemelten fontos egy élhető és fenntartható település esetében. A Hegyvidéki Önkormányzat a Városi Zöldövezetek (Interreg Central Europe – Urban Green Belts) nemzetközi projekt vezetőjeként, hét európai ország tizenöt városával és szakmai szervezetével együttműködve, olyan innovatív módszerek kidolgozásába kezdett, amikkel a meglévő **zöld területeket fenntartható módon**, a helyi közösségek bevonásával lehet **megőrizni, kezelni és fejleszteni**.

A városi zöld területek (UGS) kezelése komplex folyamat, ami több megközelítésből is vizsgálható. A projektben részt vevők a térinformatikai rendszerek (GIS) alapján történő területrendezéssel, a zöld területek tervezésében és fenntartásában kiemelten fontos szerepet játszó közösségek, helyi lakosság bevonásával, valamint a közigazgatás különböző szintjei, különféle szakmai szervezetek közötti együttműködés kérdéseivel is foglalkoznak. Ezekkel az ismeretekkel, a partnerek tapasztalatainak és gyakorlatainak megismerésével

a kerületi zöld felületek fejlesztésének és fenntartásának újszerűbb, az **együttműködésre** és a **közös felelősségvállalásra** az eddiginél jobban építő, fenntarthatóbb rendszerét alapozták meg.

A projektben hét közép-európai ország (Ausztria, Olaszország, Csehország, Szlovénia, Horvátország, Lengyelország, Magyarország) – Magyarországról a Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat mellett a Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ (REC) – vesz részt. A sikeres megvalósítás érdekében több szektor képviselője dolgozik együtt, a programban az ún. funkcionális várostérségekhez (agglomerációval rendelkező nagyvárosokhoz) tartozó önkormányzatok, fejlesztési ügynökségek és tudásközpontok képviseltetik magukat.

IMPONÁLÓ VÁLTOZATOSSÁG VESZ KÖRÜL BENNÜNKET

DR. GÁLHIDY LÁSZLÓ ERDŐVÉDELMI
PROGRAMVEZETŐ – WWF

A WWF a világ legnagyobb civil természetvédelmi szervezete, több mint száz országban tevékenykedik, dolgozóinak száma meghaladja a hatezretet. 1991-ben a régiókban elsőként hozta létre budapesti irodáját, amely sokáig a Hegyvidéken működött. A WWF Magyarország Alapítvány szerteágazó, a Normafa környéki tájat is érintő természetvédelmi munkájáról dr. Gálhidy László erdővédelmi programvezetővel beszélgettünk.

– A WWF-et szinte mindenki ismeri óriáspandás emblémájáról, az viszont talán nem köztudott, milyen jellegű feladatokat vállal a természetvédelemben.

– A WWF egy nemzetközi természetvédelmi szervezet, Svájcban van a központja. Alapításakor, 1961-ben a veszélyeztetett nagyvadfajok helyzetére igyekezett ráirányítani a közvélemény figyelmét. Később a fókusz szélesedett: világszerte az erdővel is foglalkozunk – ennek témáját itthon én viszem –, tengerekkel, édesvizekkel, a klímaváltozással és sok egyedi fajjal. A WWF Magyarország programot indított több hazánkba visszatelepülő nagyragadozó, a barnamedve, a szürke farkas és az eurázsiai hiúz védelmére. Ehhez kapcsolódó érdekesség, hogy itt, a budai hegyekben néhány évvel ezelőtt egy vadmacskát találtak, amely az országban nagyon kevés helyen előforduló, védett faj.

– Mi volt a WWF Magyarország első megvalósult hegyvidéki projektje?

– Még az elődöm, Gadó György Pál volt az, aki az erdő korábbi fenntartójával, a Pilisi Parkerdővel együttműködve 2003-ban létrehozott egy tanösvényt a Normafa és a János-hegy között. A 2008–2009-ben felújított Örökerdő-tanösvény – amit később újabbak követtek a Budai-hegységben – a természeti folyamatokat utánozó erdőgazdálkodás módszerét mutatja be: azt, hogy nem egyszerre, nagy területen vágják le a szakemberek az erdőt, hanem kicsi foltokban. A bemutatóhely egyik állomásán olyan régóta nem háborgatott erdőrész is látható, ami az őserdőkhöz hasonló jegyeket mutat.

– Miért éppen a Normafa környékén hozták létre az első Örökerdő-tanösvényt?

– A Normafa különleges területe a városnak és az országnak, kevés helyen láthatók ehhez hasonló kirándulóerdők. Az erdőgazdálkodás máshol megfigyelhető, intenzív formái kevésbé hagytak nyomot a tájon, ezért imponáló változatosság vesz körül bennünket errefelé. Tölgyek, bükkök, hársak, kőrisek, gyertyánok egyaránt megtalálhatók; például bükk ilyen relatíve alacsony tengerszint feletti magasságon nagyon kevés helyen van az országban. A sokszínűség mellett meghatározó élmény az is, hogy itt nagyon sok idősebb, hatalmas méretű fát láthatunk.

– Részletesen dokumentálták az idős fák előfordulását a térségben 2014-ben és 2015-ben. Milyen céllal és eredménnyel végezték el a felmérést?

– Amikor láttuk, hogy a Hegyvidéki Önkormányzatnak komoly fejlesztési szándékai vannak, úgy gondoltuk, érdemes ráirányítani a figyelmet a terület értékes, idős faállományára. Azért éppen erre, mert a védett fajok előfordulásáról már elég sok ismerete volt a természetvédelemnek, az idős fák viszont nem kerültek fókuszba. Az önkéntes munkában, néhány fős csapatokban végzett felmérésünk során minden hetven centinél nagyobb átmérőjű fa pontos helyét és fajtát meghatároztuk. Több mint hétszáz nagyméretű fát találtunk a környéken, ezek térképre kerültek, és a Faóriások a Normafán című kiadványunkban – a hely tájtörténeti, természetvédelmi érdekességeivel együtt – be is mutattuk az előfordulásokat. Vizsgálatunk eredményei beépültek a terület természetvédelmi kezelési tervébe, amit a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság készített.

– A 2014 decemberében hatalmas károkat okozó jégtörés mennyire viselte meg az idős fákat?

– Meglepő módon a legidősebb fák károsodtak legkevésbé, ami azt igazolja, hogy ezek a példányok – köztük az akár kétszázhusz-kétszázötven éves kort elért bükkök, vagy az esetenként háromszáz évnél is idősebb kort megélő kocsánytalan tölgyek – rendkívül ellenállóak. Bár a jégtörés alaposan megtépázta az erdőt, nem jelentett kiheverhetetlen csapást, sőt, ez a fajta bolygatás a lombsátor megbontása révén hozzájárulhatott a biológiai sokszínűség növekedéséhez. Erdőgazdálkodási szempontból nem előnyös egy ilyen természeti esemény, természetvédelmi oldalról nézve viszont nincs probléma vele.

– Hogyan lehet hosszú távon megőrizni a nagy népszerűségnek örvendő Normafa természeti értékeit?

– A Normafa egy turisztikai központ, a város környéki túraösvény-hálózat egyik legismertebb, ikonikus csomópontja, a bakancsos turizmus közismert terepe. Emiatt szükség van a jelenlegi használattal összefüggő minden fejlesztésre, egybekel mellett az

utak karbantartására, irányítótáblák kihelyezésére, a szemét összeszedésére, a biztonság megőrzésére. Fontos, hogy a különböző használati módokat jól átgondolt, életszerű szabályokkal megpróbáljuk egymástól elkülöníteni, ne legyenek konfliktusok, például, a gyalogosok és a kerékpárosok – különösen a maguk által kitaposott ösvényeken lefelé száguldozó downhillesek –, vagy a túrázók és a kutyasétáltatók között. Vannak jó példák külföldön arra, hogyan lehet színvonalasan fenntartani egy városhoz közeli kirándulóhelyet. Például Szlovéniában, Ljubljana és Celje környékén láttam szép megoldásokat, ahol kifogástalan minőségben állnak rendelkezésre a kirándulóutak és a tájba illeszkedő kiszolgálólétesítmények, ugyanakkor az erdők állapota is példaértékű.

Dr. Gálhidy László 2006 óta dolgozik a WWF-nél. Biológusként végzett az ELTE-n, ahol doktoranduszként dolgozott, később az MTA kötelékében a Soproni Egyetemen tanított és kutatott, az erdő és a klíma kapcsolatával, valamint az erdők működésével, az úgynevezett erdődinamikai folyamatok vizsgálatával foglalkozott. Öt éve lakik a XII. kerületben, a Széchenyi-hegyen; a Normafához gyerekkora óta jár fel rendszeresen.

A NORMAFA

A NORMAFA TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A főváros legismertebb kirándulóhelye, a Normafa egy öreg bükkfa után kapta a nevét. A fa, miután hosszú évszázadok viharait túlélte, 1927-ben egy villámcsapás miatt dőlt ki. Egyes legendák szerint akkor sarjadt, amikor Mátyás király megszületett, mások tudni vélik, hogy a nagy király megpihent az árnyékában.

A környék régi sváb lakosai Viharbükk néven emlegették, a Normafa elnevezést a XIX. század közepétől használjuk. A környék mindig kedvelt kirándulóhely volt, mások mellett a Nemzeti Színház társulata is szívesen járt ide piknikezni. Egy ilyen alkalommal, 1840-ben a kor kedvelt színésznője, Schodelné Klein Róza fantáziáját megmozgatta a magányosan álló bükkfa, amely nagyon hasonlított Bellini Norma című operájának színházi díszletére, és a fa alatt elénekelt a Norma-áriát. A bükkfát Normafának kezdték nevezni, és az elnevezés lassan átterjedt a növény körüli rétre is, ahonnan zavartalan kilátás nyílik a fővárosra. A Sváb-hegy kiépülésének és a Normafa megközelíthetőségének nagy lendületet adott a fogaskerekű kialakítása 1871-ben, majd a vonal meghosszabbítása a Széchenyi-hegyig 1890-ben.

A Budapest nyugati határán, de közvetlenül a lakóterületek szorításában magasodó, 527 méter magas János-hegy, a 479 méter magas Normafa-tető és környéke 1978 óta őrzi tájvédelmi körzetként a természeti

értékek páratlan világát, 2004 óta pedig részévé vált az európai ökológiai hálózatnak is. Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területként számos közösségi jelentőségű jelölő élőhely (pl. Pannon gyertyános tölgyesek, Pannon sziklagyepek, Törmeléklejtő- és szurdokerdők stb.) és jelölőfaj (pl. leánykörtörcsin, nagy hősincér, magyar fésűsbagoly, hamvas küllő, nagyfülű denevér, csíkos boglárka stb.) fennmaradását hivatott biztosítani.

A terület egy része az elmúlt évtizedekben elcserjésedett, a rétek mérete jelentősen csökkent, ami számos védett állat- és növényfaj életterét szűkítette be, veszélyeztetve ezáltal az adott faj fennmaradását. Ilyen például a fokozottan védett csíkos boglárka, amelynek egyedszáma mára már alig néhány példány. Az ő fennmaradásukat segíti az ilyen elvadult, elcserjésedett területek megtisztítása.

A Normafa környéki gyepek természeti értékeinek megőrzése szempontjából kulcsfontosságú a helyes kaszálási gyakorlat, amit a Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető intézmény a Duna-Ipoly Nemzeti Park szakmai irányítása mellett az elmúlt években bevezetett. A terület egyre inkább ki van téve a szárazságnak, ezért a gyepek állapota romlik, amit tovább súlyosbít, hogy már néhány centiméternyi hó lehullása esetén is sok a sízó és szánkózó, ezáltal tovább pusztul.

Amennyiben megfelelő hőmennyiséget lehetne biztosítani egyes területeken, az oda kijuttatott vízmennyiség jelentős mértékben ellensúlyozhatja az évtizedek óta fennálló szárazsági folyamatokat, ami hozzájárulhat a gyepek vitalitásához, a talajvízháztartás javulásához. Az adalékanyag-mentes, főként csapadékvízből előállított pluszhő révén előálló vastagabb hótakaró védelmet nyújt a talajfelszín és a növényzet mechanikai sérüléseivel szemben. A gyepek állapotának javításával így a réteket kedvelő, fokozottan védett csíkos boglárka lepkefajnak is nőne a túlélési esélye.

Nagy érték a változatos faj- és korösszetételű, többségében igen idős erdőállomány, ahol a környezetvédelmi szempontból rendkívül fontos, a WWF által is javasolt, ún. szálasos gazdálkodást folytatja a Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető Intézmény. A terület természetvédelem szempontjából egyik kiemelt része a Harang-völgy, amely gazdag és változatos vegetációval rendelkezik, és számos jelölőfaj otthona, ezért megóvása mindnyájunk közös érdeke.

||||||| A NORMAFA REHABILITÁCIÓJA

Az elmúlt évtizedekben számos olyan folyamat zajlott itt, ami igazolhatóan károsította a környezetet, és bosszúságot okozott a látogatóknak. Bár a Normafa erdő besorolású terület, mégis évtizedek óta hetente több tízezer használják parkként. Az infrastruktúra jelentős fejlesztésre szorult, nem voltak kulturált illemhelyek, vendéglátóhelyek, megfelelő módon kialakított tűzrakó helyek, a terület gyakran szemetes volt. Probléma a parkolás, a sportolni, mozogni vágyók részéről nagy az igény öltözőkre, csomagmegőrzőkre, és még sorolhatnánk a megoldandó feladatokat. A Normafa környékét számos romos, elhanyagolt állapotú épület csúfította (pl. a romos Hotel Olimpia), és pusztulóban levő műemlék épületek (pl. az egykori lóvasút-végállomás épülete, a Fácán vendéglő vagy a Hild-villa) várták megmentésüket.

Már az 1980-as, 90-es években, majd az ezredfordulón is születtek tervek arról, milyen módon kellene rendbe tenni a Normafát. A Hegyvidéki Önkormányzat 2005-re 150 millió forintból felújította a János-hegyi

Erzsébet-kilátót, de a rendezés jogi szabályozást is követelt. A Normafa ugyanis 2013 őszéig szinte gúzsba volt kötve a területre vonatkozó jogszabályokkal: Budai Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 besorolás, védett erdő, amire egyaránt vonatkozik az erdészeti, a természetvédelmi és az agglomerációs törvény. Hasonlóan bonyolult volt a terület tulajdonjoga. Magyar állami tulajdonként a Pilisi Parkerdő Zrt. erdészeti kezelésében állt, de a XII. kerület szabályozása és a fővárosi szabályozás is vonatkozott rá.

A Normafa-rehabilitációról 2013-ban a Magyar Országgyűlés által alkotott törvény értelmében a vagyonkezelés 2014-ben átkerült a Hegyvidéki Önkormányzathoz, és megtörtént az ingatlanok birtokbavétele. Az önkormányzat képviselő-testülete döntött a Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető Intézmény alapításáról, amely 2014. április 1-jével jött létre. (Bővebben: 36. oldal.) A fejlesztések alapvető feltétele, hogy azok teljes mértékben megfeleljenek a természetvédelmi elvárásoknak, amiket részben maguk az itt élő emberek támasztanak, részben pedig a szigorú hazai és európai uniós jogszabályok írnak elő.

2014 decemberére elkészült a nagyon alapos, két vegetációs ciklust átívelő Natura 2000-es környezeti hatásvizsgálat. A tanulmány eredményeit és megállapításait alapul véve a két éven át tartó – több mint 43 civil szervezettel, zöldszervezetekkel és a lakossággal folytatott – társadalmi egyeztetés után 2015-re készült el a megvalósíthatósági tanulmány, amelyet a széles közönség is megismert. Az itt élők 2015 májusában helyi népszavazáson döntöttek a Normafa rendbetételéről. Azóta számos fejlesztés megvalósult, s a Normafa rendbetétele és fejlesztése tovább folytatódik a Budai Tájvédelmi Körzethez tartozó területre vonatkozó szigorú természetvédelmi besorolás figyelembevételével, valamint folyamatos társadalmi egyeztetéssel.

KIRÁNDULÁS, KIKAPCSOLÓDÁS

Az elmúlt években a Normafán az önkormányzat helyreállította a kirándulóutakat és -ösvényeket. A leginkább használt sétány burkolata megújult; az új burkolat természetes anyagból, a jobb vízvezetés érdekében a szakemberek által megkövetelt módon készült. A Normafa Síház mögötti területen két tereplépcső épült.

Új padok, asztalok, szemetesek, egységes megjelenésű irányító- és tájékoztatótáblák kerültek ki, valamint kulturális és biztonságos kialakítású tűzrakó helyek létesültek. Találkozási pontok jöttek létre, padokkal, asztalokkal, hulladékgyűjtőkkel és kerékpártárolókkal. Az új információs táblák és irányjelző oszlopok segítenek tájékozódni a túraútvonalakról és a további látnivalókról. Megtörtént a Normafa-empléktábla felújítása is.

Megújult a Libegő felső állomásánál lévő játszótér, valamint teljesen újjáépült a népszerű Anna-réti játszótér.

Ez utóbbi tervezésekor fontos szempont volt a természettel harmonizáló játszóeszközök telepítése, ezek közelebbi helyezése a sétányhoz, távolabb a réttől, így védve a zöld területet. A megfelelő ütéscsillapítást természetes aprítottkéreg-burkolat biztosítja. A társadalmi egyeztetések során a tervezők figyelembe vették a különböző korosztályok és a mozgáskorlátozottak igényeit is. Sok egyéb mellett dombra épített csúszda, játszóvár, rönkmászóka, homokozó, mérleg- és különféle egyéb hinták készültek.

A Libegő felső állomásánál és az Anna-réti játszótérnél létrehozott, a környezetbe illeszkedő, faborítású illemhelyeket mozgássérültek is használhatják, valamint kisgyermekesek számára pelenkázó áll rendelkezésre. Megújult és tájba illeszkedő borítást kapott a Normafa Síház melletti korábbi illemhely. Az Anna-réten új ivókút várja a felfrissülni vágyókat. Megújult az Erzsébet-kilátóban található kávézó is.

SPORTOLÁS

A mozgás szerelmesei újabb lehetőségekkel gazdagodtak. A Székelykapunál és a Libegőnél található találkozási pontoknál a **nyújtáshoz, bemelegítéshez alkalmas sporteszközök** állnak rendelkezésükre. A síházhoz közeli területen ütéscsillapítóval ellátott **kültéri fitnesspálya** létesült felnőttek számára. Megvalósult a Jánoshegyi út mentén húzódó, meglévő nyomvonalú **sífutóútpálya** (ún. MHK-kör) rekonstrukciója.

Teljesen **megújult a Jánoshegyi út** a Normafa Síház és a Libegő felső állomása közötti szakaszon. Az elhasznált aszfaltburkolatot felújították a kivitelezők, az út új szegélyeket, új burkolatot kapott.

A Jánoshegyi úttal párhuzamosan, a zöld terület érintése nélkül – az útburkolatból kihalászva –, új, öntöttgumi-burkolatú **futóút** épült. Ennek hossza a Normafa Síház buszfordulótól a Libegő felső állomásáig 1750 méter, a szélessége 1,5 méter. A Libegő felső állomása és az Erzsébet-kilátó közötti, rövid (327 méteres), meredek futóút a korábbi, korszerűtlen burkolata helyett az új futóút anyagával megegyező, jó minőségű burkolatot kapott. Így összesen több mint 2 kilométer futóút várja csodálatos környezetben a futókat, kocogókat.

A Normafa Síház buszfordulótól a Libegő felső állomásáig, a futóút és az aszfaltútpálya között, 1750 méter hosszúságban zöld sáv jött létre. A futóút mentén **környezetkímélő, mozgásérzékelő LED-es közvilágítás** épült, így a futók sötétedés után is biztonságosan sportolhatnak.

A Budapesti Szent Ferenc Kórház „Út az egészséghez” programjához kapcsolódóan **kardioösvényt** alakított ki az önkormányzat elsősorban a szív- és érrendszeri betegséggel élők, valamint a cukorbetegség részére.

A túraprogram az egészséges embereknek is ajánlott, betegségmegelőző céllal. Az útvonalon a túrázók megismerkedhetnek néhány alapvető egészségügyi mutatóval és mérési módszerrel, valamint kölcsönözhető eszközök segítségével állapotfelmérésre is alkalmuk nyílik.

||||||| MŰEMLEK ÉPÜLETEK FELÚJÍTÁSA

A Normafa rendbetételének tervezésekor kiemelt szempont volt a régi, rossz állapotú, elhanyagolt épületek visszabontása, valamint a műemlék épületek és védett épületek megmentése, felújítása, új funkciókkal való megtöltése.

AZ EGYKORI LÓVASÚT-VÉGÁLLOMÁS

Régi pompájában ragyog és látogatható az egykori zugligeti lóvasút díszes indóháza. A Hegyvidéki Önkormányzat beruházásában – a magyar állam és az EGT Alap támogatásával – 2017 nyarára befejeződött a műemlékvédelem alatt álló egykori lóvasút-végállomás épületének korhű rekonstrukciója a Zugligetben. A megújult műemlék épület neve **Lóvasút Kultúrális és Rendezvényközpont** lett. A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény kiállításai láthatók benne, valamint múzeumpedagógiai foglalkozásoknak, továbbá információs pontnak ad helyet, mindemellett oktatóteremként, tudományos kutatóhelyként, filmvetítések és kisebb konferenciák, rendezvények helyszínéül használható. Az épületben cukrászda is üzemel.

A HAJDANI „FÁCÁNOS”

Az épületfelújítások kapcsán komoly kihívást jelentett a több évtizedig elzártnak és elhanyagoltan álló zugligeti Fácán épületegyüttes rehabilitációja. Ennek első lépése az építészeti értéket nem képviselő építmények és épületrészek elbontása volt 2017-ben.

Az egykori Fácán vendéglő épületének átalakításával és bővítésével a helyszűkével küszködő **Zugligeti Általános Iskola gyarapodik**. A régi iskolaépületben az alsó tagozat működik, míg az új tömböt a felsősök használhatják 2019 őszétől.

A hajdani vendéglő mellett található a műemléki szempontból szintén jelentős, nagyon rossz állapotban lévő, **Hild József által tervezett klasszicista fogadóépület**. Ennek rehabilitációja várhatóan 2020-ra készül el, ezután következhet a funkciók meghatározása.

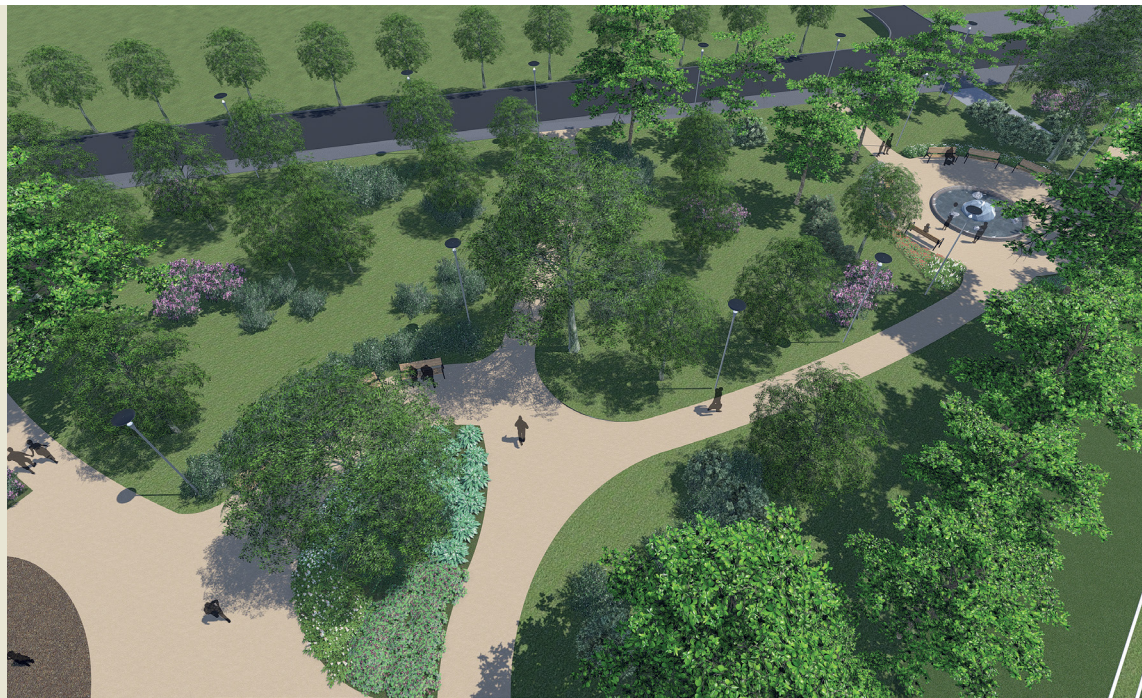
EÖTVÖS ÚT 48–50. VILLAÉPÜLET

Teljesen megújul az Eötvös út 48–50. alatt található, helyi védettséget élvező régi villaépület, része lesz a Normafa felső kapujának, egy új látogató- és információs pontnak. A villaépület megőrzése és helyreállítása kiemelten fontos részét képezi a fejlesztéseknek.

ZÖLD FELÜLETEK FEJLESZTÉSE

Többéves előkészítő munka után 2017 őszére befejeződött a Hotel Olimpia kisajátítási folyamata. Az önkormányzat 2018 januárjában vette birtokba az ingatlant, ezután megkezdődhetett a város legnépszerűbb és legszebb panorámájú kirándulóhelye mellett éktelenkedő, szebb napokat is megélt, menthetetlenül rossz állapotú szálló bontása. Erre azért volt szükség, hogy megújulhasson a Normafa különleges adottságú központi területe. **A területen park épül**, amelynek pontos kialakítását a környéken élő lakóközösséggel együtt határozta meg az önkormányzat.

Megújult a Libegő felső állomása előtti terület, tájba illő pavilonok épültek, és megtörtént a zöld környezet rehabilitációja is, valamint babakocsival, kerekesszékekkel is látogatható kilátópont létesült. **A gépkocsiforgalom csökkentése érdekében** rendszámfelismerő kamerákkal ellátott sorompókat szereltek fel az önkormányzat, ezzel is védve a környezetet.

A KÖVETKEZŐ NÉHÁNY ÉV FEJLESZTÉSEI

A NORMAFA KAPUJA LÁTOGATÓKÖZPONT

Az Eötvös út 48–50. alatti ingatlanon, a védett villaépület mellett egy új, környezetbe illő, faburkolatú épület létesül, amely a Normafa irányába, valamint a később meghosszabbítandó fogaskerekű vasút végállomásához vezet a gyalogosforgalmat. A főépülettel párhuzamosan gyalogossétány vezet majd, amely összefűzi a területen található épületeket. A **látogató- és információs pont** egész évben büfével, kis étteremmel, öltözőkkel, csomagmegőrzővel, sportszerkölszönzővel, turistainformációs szolgáltatással várja a Normafához érkezőket. A funkciókról a tervezési fázisban a hegyvidékiek szavazhattak.

A PARKOLÁS RENDEZÉSE

A Normafa látogatottsága egy-egy szép nyári, napsütéses, vagy téli, havas hétvégén a **több tízezret** is meghaladja, ami komoly parkolási problémát jelent. A Normafa Síháznál és a Konkoly-Thege Miklós úton található régi, murvás parkoló kapacitása nem tudja kielégíteni ezt az igényt. Az autók gyakran járdákon, természetvédelmi területen, az erdőben állnak meg szabálytalanul.

A fejlesztés részeként a gépjárműforgalom elől lezárják az Eötvös út legfelső, közel 200 méteres szakaszát. Ezzel együtt **új út kialakítása szükséges** a Távcsoú utcával párhuzamosan, a lebontott Hotel Olimpia vonalától a Konkoly-Thege Miklós útig. Az új útszakasszal párhuzamosan a fogaskerekű normafai meghosszabbításának is biztosítva lesz a szükséges méretű terület. **Megszűnik a Normafa Síháznál lévő buszforduló és parkoló**, hogy ez a rész ismét a turistáké és a természeté legyen (zöld felület, kerthelyiség, büfé és ajándékbolt-pavilonok létesülhetnek itt). A Konkoly-Thege Miklós úton (amely a Normafa Síház felé zsákutca lesz), az új Eötvös út és a síház közötti szakaszon **rendezett, modern parkoló jön létre**. A kirándulók a „régii” Eötvös út felső szakaszát sétálásra használhatják.

Hosszú távon az a cél, hogy a látogatók kis része parkoljon a hegyen – ők is inkább csak rövid ideig –, és a többség a lentebb lévő több kisebb parkoló egyikét vagy a tömegközlekedést válassza. A fogaskerekű meghosszabbítása ezért is fontos.

Az egykori Fácán vendéglő mellett, az ún. „Fácános” területén található a műemléki szempontból szintén jelentős, nagyon rossz állapotban lévő műemlék épület, a Hild József által tervezett klasszicista villa. Ennek rehabilitációja várhatóan 2020-ra készül el, ezután következhet a funkciók meghatározása.

HOSSZÚ TÁVÚ TERVEK

A TÉLI SPORTOK FEJLESZTÉSE

A 2015-ös helyi népszavazáson megszavazott fejlesztési programban a tervek között szerepelt a korlátozott síelési lehetőség biztosítása, valamint a szánkósok és a síelők biztonságos elkülönítése. Ennek alapján valósul meg a Szaniszló-rét környékén az **oktató-sífutópálya**, a Kis-Norma lejtőn pedig a hajdani sípálya egy részének a Mátyás király útig történő helyreállítása (mintegy 350 méter hossz) – mobil felvonó telepítésével, a természeti környezetet nem károsító húzólift visszaállításával és adalékmentes, főként csapadékvízből előállított hó felhasználásával. A munkálatokat a környezetvédelmi szakembereket is a soraiban tudó síbizottság ellenőrzi. A balesetek elkerülése érdekében **biztosítani kell a szánkózás és a síelés szétválasztását**, ezért a jelenleg szánkózásra javasolt területen elkülönített szánkópálya lesz.

EGYÉB FEJLESZTÉSEK

A Normafa rehabilitációjához kapcsolódóan az önkormányzat **játszótér, kutya-futtató és piknikhelyek** kialakítását tervezi a **Hegyhát út mellett**, a volt golfpályánál, valamint **biztonságosabb kilátópont** létesítését a **Tündér-sziklánál**, felújított ösvénnyel és lépcsőkkel. A terület további rendezése, hasznosítása érdekében fontos az együttműködés Budakeszi várossal, hogy hosszú távon megvalósulhasson a szándék: **csökkenteni a Normafa központi területének terhelését**, és nagyobb területre széthúzni a parkerdő funkcióit, ezáltal a látogatótömeget.

Ahhoz, hogy hosszú távon jelentősen mérséklődhessen a Normafa autóforgalma, elengedhetetlen a közösségi közlekedés fejlesztése, **a fogaskerekű vasút korszerűsítése, valamint a Normafáig és a Széll Kálmán térig történő meghosszabbítása**. A tervek elkészültek, az engedélyeztetés folyamatban van. A Hegyvidéki Önkormányzat a fővárossal közösen keresi a finanszírozáshoz szükséges forrást.

A tervek között szerepel a Libegő alsó és felső állomásának átépítése, korszerűsítése is. A jelenlegi kétülékes helyett olyan négyülékes felvonó épülhet, ami mozgássérült látogatók fogadására, valamint kerékpárok szállítására is alkalmas lehet.

További terv a Zugligetben, a hegyek szorításában található hajdani villamos-végállomás épületének felújítása, valamint egy jégpálya kialakítása. A kemping funkció továbbra is megmaradna.

||||||| A NORMAFA PARK MŰKÖDÉSE

A Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető Intézmény alapításáról a Hegyvidéki Önkormányzat képviselő-testülete döntött, amely ez alapján 2014. április 1-jével jött létre. A szervezet felelős az önkormányzat kezelésébe került mintegy 350 hektáros parkerdő fenntartásáért, az erdészeti hatóság által előírt erdőgazdálkodási terv végrehajtásáért, a területen lévő és az önkormányzat vagyonkezelésébe került több mint ötven ingatlanért.

AZ INTÉZMÉNY FŐBB FELADATAI

Karbantartási munkák

- Az infrastruktúra karbantartása
- Játszóterek ellenőrzése, takarítása, szükség esetén javíttatása, karbantartása
- Sétautak ellenőrzése, karbantartása, takarítása
- Szemetesek rendszeres ürítése
- Illemhelyek takarítása

Az intézmény egy új, traktorhoz kapcsolt nyomfektető berendezés segítségével – megfelelő mennyiségű hóvastagság esetén – a Szaniszló-réten kb 1,5 kilométer, a híres MHK-körön 5,5 kilométer hosszon „klasszikus” és „korcsolyázó” sífutópályát készít. A 2017–2018-as síszezonban 46, a 2018–19-es síszezonban 42 normafai havas napból 32, illetve 30 napon át lehetett hódolni a sífutás örömeinek a naponta frissített pályákon, Magyarországon egyedülálló módon.

A terület felügyelete

- Erdőtakarítás (szemétszedés)
- Szabályok betartatása (pl. tűzrakó helyek megfelelő használata, tűzgyújtási tilalom betartatása, illegális hulladékelhelyezés ellenőrzése stb.)
- Elsősegélynyújtás – a munkatársak rendszeres képzése, speciális eszközök, együttműködés civil és hivatásos szervezetekkel
- Rendszeres járőrözés a Természet- és Környezetvédelmi Polgárőr Egyesülettel

Erdőgazdálkodási feladatok

- A 350 hektáros parkerdő fenntartása
- A korábbi fenntartó, a Pilisi Parkerdő erdészeti szakirányítása mellett erdészeti munkák elvégzése
- A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival egyeztetve fenntartási, ápolási munkák speciális, környezetkímélő munkagépekkel

Eseményszervezés

- Rendezvények szervezése, felügyelete (saját vagy egyéb szervezésű események, programok)
- Teljesítménytúrák
- Sportesemények (pl. Normafa Síroller Kupa, Nemzeti Hajsza, sífutóverseny)
- Természetvédelmi rendezvények (pl. madárodú-készítés, -kihelyezés)

A Normafán túrázók, kirándulók, sportolók bármilyen probléma esetén a Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető Intézmény munkáját segítik, ha erről bejelentést tesznek. A munkatársak mindennap 8–16 óráig hívhatók.

Ügyeleti telefonszám: +36 20 499 1111

E-mail-cím: bejelentes@normafapark.hu • Web: www.normafapark.hu

A TERMÉSZET ÉRTÉK!

CÁSKY PÉTER TERMÉSZETVÉDELMI ŐR –
DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

A hazai környezetvédelem egyik legfontosabb szereplője a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI). A Normafa Parkkal is szoros együttműködést kialakító szervezet tagjai fáradhatatlanul, a nap 24 órájában azért dolgoznak, hogy ne csak mi, hanem a jövő generációi is rácsodálkozhassanak azokra a sérülékeny természeti kincsekre, amelyek nélkül nem lenne teljes az életünk. Csáky Péterrel, a DINPI természetvédelmi őrével beszélgettünk.

– A Duna-Ipoly Nemzeti Park neve jól ismert, ám azt kevesen tudják, milyen sokrétű feladatokat lát el.

– Az országban található többi nemzeti park igazgatósághoz hasonlóan a legfőbb feladatunk a természeti értékek védelme. Ez elsősre talán egyszerűnek tűnik, holott nagyon szerteágazó, folyamatos, akár napi huszonnégy órás munkálkodást jelent. Magában foglalja a természeti értékek igen alapos ismeretét, dokumentálását és gondos őrzését – természetvédelmi őrszolgálat –, valamint aktív beavatkozásokat is a fennmaradásuk érdekében – területek kezelése, sérült védett állatok mentése stb. Emellett a szemléletformálás, az európai szintű védett természeti értékekkel kapcsolatos teendők és a természetvédelmi hatósági feladatokban való részvétel, valamint a védett területen gazdálkodókkal és a civil szervezetekkel történő kapcsolattartás is részét képezi a munkánknak.

– Milyen kihívásokkal kell szembenézniük a munkájuk során?

– A főváros és a budai agglomeráció szorításában fekvő országos védettségű Budai Tájvédelmi Körzet – amelynek része a Hegyvidék is – környezetében több mint kétmillió ember él. Ez talán jól érzékelteti a kihívások sokszínűségét és számát. A közömböség, a nemtörődömség, a csak az egyéni érdekeket figyelembe vevő emberi gondolkodás és cselekvés az, ami a legtöbb problémát okozza itt, ha a természeti értékek megvédéséről beszélünk. Egy cigarettacsikk eldobásától egészen a természeti értékben gazdag területek megsemmisítéséig – például illegális kerékpáros pálya kialakítása, elépítés stb. – sok mindent lehetne felsorolni, ha a kihívásokat akarjuk számba venni.

– Ezért is olyan fontos a szemléletformáló tevékenységük. Milyen eszközökkel próbálják felhívni az emberek figyelmét a természetvédelemre?

– A szemléletformálás egyik alappillére a környezeti nevelés. Ezt tanösvények létrehozásán, látogatóközpontok működtetésén, tematikus túrák vezetésén és akkreditált tanárképzésen, valamint közoktatásban való részvételen keresztül valósítja meg az igazgatóság. Emellett fontos az emberek tájékoztatása és felvilágosítása aktuális természetvédelmet érintő témákban is, például a házakban lakó denevérekkel, a városban lévő vadállatokkal kapcsolatban.

– *Milyen természetvédelmi értékei vannak a tizenkettedik kerületnek?*

– A Hegyvidék nagy részét magában foglaló Budai Tájvédelmi Körzetet 1978-ban hozták létre az egyedülálló botanikai, zoológiai, földtani és tájképi értékek megőrzése, valamint a főváros „tüdejének” és kirándulóövezetének megvédelme céljából. Maga a Budai-hegység a Dunántúli-középhegység legváltozatosabb felépítésű tagja, sok helyen mélyen a városba ékelődő, árnyas erdőkkel és virágokban gazdag gyepekkel borított hegyvonulatokkal. A felszíni formák gazdagsága sokszínű élővilágnak biztosít élőhelyet. A gyepekben és cserjésekben előforduló mediterrán kaszpi haragossiklótól, az alhavasi gombos varjúkörömig számtalan ritkaság megtalálható itt, például a budai nyúl farkfű, a sápadt lednek, a budai szakállasmoly és így tovább. Az erdők változatosságát a sziklábúvásokkal tarkított, letörpülő erdőkötől egészen a zárt, magasztos bükkerdőig megcsodálhatjuk. Ez a gazdagság a felszín alatt is megtalálható. A Budai-hegységben jelenleg kétszáznegyven barlangot ismerünk, hatvankét kilométert meghaladó

összhosszúságban, ezek közül több látogatható is. Ha nem óvjuk ezeket az értékeket, nemcsak a ritkaságok tűnnek el majd a környezetünkéből, de az árnyas erdőinknek és virágokban gazdag rétjeinknek is búcsút inthetünk.

– *A Sas-hegyi Látogatóközpont néhány évvel ezelőtt került önökhöz, ennek köszönhetően ma már méltó gondozásban részesül. Milyen programokkal várják az érdeklődőket?*

– A Sas-hegy hazánk egyik legkorábban – 1958-ban – védetté nyilvánított területei közé tartozik. A több évtizedes, elhasználdott tanösvényt és az 1984-ben épített, leromlott állapotú fogadóépületet 2007 és 2012 között újították fel és korszerűsítették. Így most már környezetbarát működésű, mindenki, babakocsisok, kerekesszékesek számára is elérhető, interaktív bemutatóhely várja az érdeklődőket. A különböző korosztályú és létszámú csoportok, az egyéni látogatók sokszínű és változatos programokon vehetnek itt részt. A nyitvatartásról, a részletes programokról a www.dunaiopoly.hu honlapon vagy a sashegy@dinpi.hu e-mail-címen lehet tájékozódni, érdeklődni.

A TISZTÁBB, HULLADÉKMENTES HEGYVIDÉKÉRT

Az első és legfontosabb cél, hogy otthonunkban és munkahelyünkön minél kevesebb hulladék keletkezzen, minél kevesebb hulladékot „termeljünk”. A hulladék keletkezésének megelőzése a tudatos fogyasztásnál kezdődik, azonban mindennapi tevékenységeink során óhatatlanul szembesülnünk kell ezzel a problémával.

LAKOSSÁGI SZILÁRD HULLADÉK SZELEKTÍV GYŰJTÉSE

A szelektív gyűjtés nem cél, inkább csak eszköz. A szelektív hulladékgyűjtés a hulladékok anyagfajta szerinti, elkülönített gyűjtését jelenti, így ha élünk a különgyűjtés lehetőségével, értékes nyersanyagokat juttatunk vissza a gyártási folyamatokba, a körforgásba.

A háztartásokban különféle termékek és csomagolásaik válnak hulladékká, ezek jó része alkalmas hasznosításra, így különgyűjtésükkel lehetővé tesszük azok ismételt feldolgozását, csökkentve ezzel a környezet terhelését. A legnagyobb mennyiséget az élelmiszerek és a fogyasztási cikkek csomagolóanyagai (papír, műanyag, üveg, fém és italos kartondoboz csomagolása), valamint az újságpapír teszik ki.

A **házhoz menő szelektív hulladékgyűjtést** a XII. kerületben már 2011-ben bevezette az önkormányzat, és ebben az intézmények mellett 2013 végére közel ötszáz társasház, lakóközösség vett részt. A jogszabályi környezet megváltozása miatt azonban ez a begyűjtési mód is a fővárosi közszolgáltatás részévé vált, így a feladatot Budapest teljes területén a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. (FKF) vette át. Budapesten 2013 márciusától folyamatosan vezette be az FKF Zrt.; a teljes fővárosi lefedettséget 2014. december 31-re érte el az új begyűjtési rendszer.

A családi és társasházakhoz telepített **120 és 240 literes gyűjtőedények** papír, valamint PET-palack és fém italosdobozok gyűjtésére alkalmasak. A **kék fedelű kukákba** újságok, folyóiratok, füzetek, könyvek, hullámpapírok, csomagolópapírok, kartondobozok, kiöblített italos kartondobozok (tejes, gyümölcsleves) helyezhetők el. A **sárga fedelű tartályok** az üdítő és ásványvizes PET-palackok, kiöblített háztartási flakonok

és azok lecsavart kupakjai (pl. samponos, habfürdős), háztartásban előforduló tiszta fóliák (szatyrok, tasakok, csomagolófóliák), kimosott tejes-, joghurtos poharak gyűjtésére alkalmasak. Ebben helyezhetők el továbbá a különféle háztartási fémhulladékok (pl. evőeszközök) és fémdobozok (italos- és konzervdobozok). Az említett begyűjtési rendszer nem terjed ki az üveghulladék gyűjtésére, annak balesetveszélyessége és zajhatásai miatt. Az üvegek gyűjtése a közterületen elhelyezett **szelektív hulladékgyűjtő szigetek**en és a **hulladékudvarokban** történik.

Az FKF Zrt. a tavaszi-nyári-őszi időszakban működtet továbbá egy **zöldhulladék-begyűjtési rendszert**. Az erre rendszeresített, emblémával ellátott zsákokban közterületre kihelyezett zöld hulladékot a társaság hetente egy alkalommal (szerdánként) elszállítja.

További információk: www.fkf.hu

A XII. kerületben mintegy tíz éve működik lakossági komposztálási program. (Bővebben: 43. oldal.)

VESZÉLYES ÉS ELEKTRONIKAI HULLADÉKOK GYŰJTÉSE |||||

Évente egy alkalommal, rendszerint ősszel, előre meghirdetett helyszínen és időpontban szervez veszélyeshulladék-gyűjtési akciót a Hegyvidéki Zöld Iroda. A kiállásos gyűjtés alkalmával a **papír- és elektronikai hulladékok, valamint használt autó- és egyéb akkumulátorok mellett a veszélyes hulladékok egyre tágabb köre (festékmaradék, vegyszer, fáradt olaj stb.) is ingyenesen leadható a gyűjtőponton**. Az egy alkalommal összegyűjtött veszélyes hulladék mennyisége – az elektronikai hulladékkal együtt – általában 8 és 10 tonna között mozog, míg a papíré 1,5-2 tonna.

Az elektronikai eszközöket a szakemberek szétszerelik, az újrahasznosítható alkatrészek, alapanyagok kinyerését követően a műanyag- és más megmaradt darabokat a kohászati felhasználás szerint továbbválogatják, és összedarálják. Az akkumulátorokat felújíthatják, míg a kartonokból, újságokból, szóróanyagokból ún. újrapapír készül.

LOMTALANÍTÁS |||||

A lakosság minden évben – rendszerint tavasszal – igénybe veheti az FKF Nonprofit Zrt. éves, meghatározott időpontban történő, külön díjazás nélküli lomtalanítási szolgáltatását. A lomtalanítás alkalmával a háztartásban feleslegessé váló, **nem veszélyes, nagy darabos hulladékokat** – pl. bútorokat, használaton kívüli, működésképtelen elektronikai berendezéseket – gyűjti össze és szállítja el a közszolgáltató.

A kerületi lomtalanítások során általában négy-öt kijelölt helyszínen egynapos kiállásos gyűjtések keretében veszélyes hulladékok leadására is lehetőség van. Emellett írásos (levél, e-mail, fax) formában eseti lomtalanítás is megrendelhető a szolgáltatótól, amely ilyen esetekben az elszállított mennyiség alapján számol fel díjat.

KUTYAPISZOKGYŰJTÉS

Lakossági kérések és visszajelzések eredményeképpen 2012 elején indította útjára a Hegyvidéki Önkormányzat a **Lépjünk, hogy ne lépünk bele!** elnevezésű programot, amelynek célja, hogy közterületeink tisztábbak legyenek, mentesek a kutyapiszoktól. Számos hazai és nemzetközi vállalkozás, intézmény, valamint a sport,

a média, a közélet világából jól ismert személyiség állt a kezdeményezés mellé.

A program egy figyelemfelkeltő kampánnyal indult, majd a hegyvidékiek szavazatai alapján száz egyedi, környezetbe illő kutyapiszokgyűjtő kukát helyeztetett ki az önkormányzat a XII. kerületben. Ezek száma az évek során, a lakossági kéréseknek eleget téve, folyamatosan bővült, és **jelenleg 263 gyűjtőedény** található a Hegyvidéken. Szintén a lakossági igényeket figyelembe véve a kutyapiszokgyűjtő mintájára már 64 csikkgyűjtő is van a kutyapiszokgyűjtők mellett. Az elmúlt években esedékessé vált a gyűjtőpontok helyszíneinek felülvizsgálata, így előfordulhat, hogy egy-egy közterületi kutyapiszokgyűjtő

megszűnik, míg máshová új gyűjtőedényeket helyeztet ki az önkormányzat.

Három lépés nem nagy dolog, tegyen Ön is a tisztább, kutyapiszokmentes Hegyvidékért! A kutyapiszokgyűjtők aktuális listáját megtalálja a www.lepjunk12.hu weboldalon.

HASZNÁLTRUHA- ÉS TEXTILHULLADÉK-GYŰJTÉS

A textilhulladékok szelektív gyűjtése egyre szélesebb körben működik Magyarországon is. A legjobb megoldás természetesen ebben az esetben is az, ha nem termelünk ilyet. **A kissé szakadt ruhát érdemes megvarrni, a kiöntt pulóvert elajándékozni, a már menthetetlenül elrongyolódott ruhadarabot törülrongyként, géprongyként tovább használni.**

Jelenleg a leadott, vagy a megfelelő konténerekbe helyezett ruhák mintegy 70%-a kerül újrahasználatra, vagyis a rendeltetésének megfelelően ruházkodási célra. A fennmaradó rész leginkább anyagában hasznosítható újra, míg kisebb hányada energetikai úton hasznosul, vagy lerakással ártalmatlanítják.

A Hegyvidéki Önkormányzat 2016-ban kötött megállapodást egy hulladékgyűjtő szervezettel, ennek keretében a társaság **használt ruhák, valamint textilhulladék gyűjtésére alkalmas konténereket** telepített a kerület több helyszínén. A fentiekén kívül más intézmények, szervezetek által üzemeltetett gyűjtőhelyek is működhetnek a Hegyvidéken, főként boltok, plébániák, telephelyek stb. területén.

ZÖLDHULLADÉK-GYŰJTÉS

A hegyvidéki háztartásokban, kertekben nagy mennyiségű zöld hulladék (nyesedék, levágott fű, lomb stb.) keletkezik. Legjobb, ha ezeket **helyben kezeljük**, és hasznosítjuk újra, azonban ha ez nem, vagy csak nehezen megoldható, próbáljuk szelektíven gyűjteni!

A szervezett zöldhulladék-elszállítás a kerületben a fővárosi közszolgáltatás keretében valósul meg. Az erre rendszeresített, **emlékével ellátott zsákokban** közterületre kihelyezett zöld hulladékot a közszolgáltató hetente egy alkalommal elszállítja. A XII. kerületben – a márciustól novemberig terjedő időszakban – **rendszerint szerdán** történik az elszállítás, erről bővebben a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. honlapján (www.fkf.hu), ügyfélszolgálatain tájékozódhat.

A fővárosban jelenleg működő, zsákos rendszerű zöldhulladék-gyűjtés a kerület zöld felületeinek méretei miatt nem minden esetben alkalmas a nagy mennyiségű kerti hulladékok hatékony begyűjtésére. A Hegyvidéki Önkormányzat emiatt működteti mintegy tíz éve lakossági komposztálási programját, és indította el 2017-ben lakossági ágaprítási programját.

KOMPOSZTÁLÁSI PROGRAM |||||

A komposztálás legfontosabb előnye, hogy a **hulladékból értéket** teremthetünk. Nemcsak a zöld hulladék elszállítását spóroljuk meg, hanem a kerti talajt is jobbá tehetjük az elkészült komposztföld szétterítésével. A komposzt nem más, mint a szerves anyagok szabályozott bomlásával előállított értékes talajtápanyag. A kerti zöld hulladékot – leveleket, fűnyírás utáni nyesevéket stb. – a talajban élő mikroorganizmusok lebontják, és egynemű, barna komposzttá alakítják, amely tápanyagban gazdag, a növények trágyázására alkalmas, humuszos földszerű anyag.

Az önkormányzat 2008 óta **évente 150-200 komposztálóeszközt** ad a kerületi ingatlantulajdonosoknak és önkormányzati intézményeknek. Az akcióhoz több esetben is **ismeretterjesztő és szemléletformáló előadások** kapcsolódnak. A cél, hogy csökkenjen a háztartási hulladék mennyisége, emellett a zöld hulladék helyben hasznosuljon. Az évenkénti akciókra általában szeptemberben lehet jelentkezni, majd – egy ismeretterjesztő előadás meghallgatását követően – az önkormányzat a készlet erejéig tudja biztosítani a komposztálóeszközöket.

ÁGAPRÍTÁSI PROGRAM

Az ágaprítási program célja a levágott ágak, gallyak, nyesedékek helyben történő hasznosítása. A faapríték kiváló szárazanyag akár a komposztáláshoz is, emellett felhasználható mulcsozásra (talajtakarásra), bizonyos esetekben pedig energetikai hasznosításukra is sor kerülhet.

Az önkormányzat által megbízott vállalkozó előzetes időpont-egyeztetés után házhoz megy, és helyben aprítja fel a zöld hulladékot. A szolgáltatás igénybevételének feltétele a fás szárú zöld hulladék aprításra való előkészítése, az ingatlan könnyen megközelíthető részére vagy az ingatlan elé történő kikészítése az egyeztetett időpontban. Az akció keretében egy szezonban ingatlanonként legfeljebb 10 m³ mennyiségű faág, gally aprítására van lehetőség.

A program 2017-es indításától **mindaddig összesen több mint 5000 m³ kerti hulladék, levágott ág és nyesedék lett feldolgozva, és ennek nagy része remélhetőleg helyben hasznosult.** A kerületi ágaprítási szolgáltatásra a tavaszi időszakban, rendszerint márciustól, míg ősszel szeptembertől lehet jelentkezni az előzetesen meghirdetett módokon és helyeken.

A nagyobb méretű kerttel, zöld felülettel rendelkező kerületi ingatlantulajdonosoknak fontos tudni, hogy az **avar és egyéb kerti hulladék nyílt téri égetése Budapest közigazgatási területén egész évben tilos.** (Ezenkívül természetesen általános jelleggel tilos bármilyen egyéb hulladék nyílt téri égetése is!)

Az avarégetés során számos káros anyag kerül a levegőbe, mint például a szén-monoxid, nitrogén-oxidok, szállópor (PM10) – és ezek csak a legismertebbek. Ezért feltétlenül szükséges megfelelő alternatívákat biztosítani ahhoz, hogy a kerttulajdonosok környezetkímélő módon tudják kezelni a kerti hulladékokat. Erre a Hegyvidéki Önkormányzat több jó gyakorlatot is fel tud mutatni, elég csak megemlíteni a korábban ismertetett komposztálási programot és az ingyenes tavaszi-őszi ágaprítási akciót.

KERÜLET- ÉS ERDŐTAKARÍTÁSI AKCIÓK |||||

A több éve ismétlődő akcióhoz csatlakozók csoportokra osztva tisztítják meg az erdő- és zöld területeket a kommunális hulladéktól, és azt a kerület kijelölt pontjaira egy-egy napra kihelyezett konténerekbe gyűjtik.

A szemétszedéshez szükséges kesztyűket, műanyag zsákokat az önkormányzat biztosítja.

Ezek az akciók sok esetben kapcsolódnak az országos TeSzedd! programhoz (bővebben: 69. oldal.). Az önkormányzat különböző eszközökkel szívesen támogatja az ilyen jellegű, lakó- és utcaközösségektől, intézményektől, egyéb szervezetektől induló kezdeményezéseket is.

HOGYAN CSÖKKENTSÜK A HÁZTARTÁSI HULLADÉK MENNYISÉGÉT?

A környezetkímélő hulladékkezelés a **tudatos fogyasztás**nál kezdődik, azonban a már megvásárolt termékeknél fontos szempont az **újrahasználat** és az **újrahasznosítás** kérdése.

Az önkormányzat egy másik kezdeményezése volt a „**Szelektálj kreatívan!**” elnevezésű kampány, amelynek keretében a kerületi iskolák plakátpályázatokat nyújthattak be a hulladék keletkezésének megelőzése és a szelektív hulladékgyűjtés témakörében. A program részeként iskolák közötti vetélkedő zajlott a MOM Kulturális Központban, ebben kiemelt szerepet kapott a helyes hulladékkezeléssel és megelőzéssel kapcsolatos ismeretterjesztés, szemléletformálás. A diákok által készített, díjazott plakátok 2018-ban a kerület társasházainak előtereiben, folyosóin voltak láthatók, felhívva a figyelmet a megelőzés és újrahasznosítás egyre fontosabb szerepére.

Emellett a plakáttervek grafikai elemeinek felhasználásával készült el a Hegyvidéki hulladék kisokos című kiadvány, szintén a hulladékok keletkezésének megelőzésével és az újrahasznosítással kapcsolatos ismeretek bővítését segítve. A kiadvány elérhető a Hegyvidéki Zöld Irodában, letölthető a <https://www.hegyvidek.hu/elet-a-hegyvideken/--zold-hegyvidek/dokumentumtar> oldalról.

HASZNOS TIPPEK

- Ne vásároljunk feleslegesen túlcsomagolt, előrecsomagolt termékeket, válasszuk inkább a praktikus, egyszerű és újrahasznosítható csomagolásokat!
- Az egyszer használatos műanyag szatyor helyett használjunk inkább többször használható vászontáskát vagy kosarat!

- Ahol lehetséges, válasszuk a visszaváltható, betétdíjas csomagolást!
- Ha a vásárlásnál a hosszú életű, tartós, többször használatos vagy javítható tárgyakat, berendezéseket részesítjük előnyben, akkor ritkábban kell azokat kidobni, kicserélni!
- Ha valami elromlik, először próbáljuk megjavíttatni, mielőtt kidobjuk!
- Ne fogadjunk el számunkra haszontalan reklámújságokat, szórólapokat!
- A kinőtt vagy már nem hordott ruhákat ajándékozunk el ismerősöknek, adjuk tovább jótékonyági szervezeteknek, vagy helyezük el ruhagyűjtő konténerekbe!
- A vissza nem váltható üvegeket, befőttesüvegeket használhatjuk tárolóedényként!
- Régi bútorainkat, ha már nem kellenek, ne dobjuk ki, mert szétszereléssel még felhasználható alkatrészeket menthetünk meg, vagy kisebb átalakításokkal a bútor funkcióját változtathatjuk meg!
- Figyeljünk oda, hogy ne maradjon csöpögő csap használat után!
- Fogmosás közben feleslegesen ne folyassuk a vizet!
- Fürdőkádban fürdés helyett válasszuk inkább a zuhanyzást!
- Ha van rá mód, gyűjtsük az esővizet, és azzal locsoljuk növényeinket!
- Amennyiben nem tartózkodunk egy helyiségben, oltuk le a villanyt!
- A nap végén kapcsoljuk ki a számítógépet, nyomtatót, fénymásoló gépet éjszakára!
- Otthonunkban is tegyük meg ezt a televízióval, egyéb elektronikai berendezésekkel!
- Telefonunk töltése befejeztével húzzuk ki a konnektorból a csatlakozót!
- Ha vásárolunk, vigyünk magunkkal bevásárlási listát, így elkerüljük a felesleges impulzusvásárlást!
- Ételrendelésnél lehetőség szerint használjunk ételhordót!
- Gyűjtsük a hulladékot szelektíven!
- Szedjük össze kutyánk után a kutyaürüléket!
- Mutassunk jó példát gyermekeinknek!
- Vásároljunk a termelői piacokról! A ott árult termékek kevesebbet „utaznak”, ami kíméli a környezetet. (A hegyvidéki termelői piacok reggel 7.00 órától kora délutánig működnek: kedden és szombaton a Böszörményi úton, az önkormányzat épülete előtt; szerdán a Pagony utca és Fodor utca sarkán található Tesco mögötti téren; csütörtökön a Szent János Kórháznál, a villamossínek között lévő parkban; pénteken a Diana parkban, a Jókai iskola előtt.)

A CSILLEBÉRCI ÜDÜLŐTERÜLET HULLADÉKKEZELÉSÉNEK FEJLESZTÉSE

Az utóbbi években már kezelhetetlen méreteket öltött a hulladékprobléma a csillebérci üdülőtelepen, ezért az önkormányzat közvetítő szerepet vállalt az érintett lakók és a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. között most létrejött megállapodásban, valamint új, zárható konténertárolókat építtetett három helyszínen.

A csillebérci üdülőterületen közel két és fél éve jelentkeztek koncentráltan a kommunális hulladék elhelyezésével, szervezett begyűjtésével kapcsolatos gondok. Amellett, hogy a szabálytalan szemétkerakás miatt a terület egészen áldatlan állapotok alakultak ki, a hulladék közszolgáltatásként végzett elszállítása sem volt megoldott. A problémák egyik forrása, hogy a Magas úton áthaladók sokszor itt szabadulnak meg a szemetüktől, de a helyzet kialakulásában szerepet játszik az is, hogy a kukásautók nem tudnak bejutni a kisebb, meredek utcákba, ösvényekre, így a Magas úti ingatlanokat leszámítva a tulajdonosok nem tudnak egyéni szemétszállítási szerződést kötni.

A meglévő szolgáltatást – vagyis a Magas út mentén, az út szélére kihelyezett 1100 literes konténerek időszakos ürítését – lényegében térítés nélkül nyújtotta az FKF, ami hosszabb távon természetesen nem tartható. A ritka ürítési periódusok miatt a konténerek környezetében sok esetben a kerülethez méltatlan állapot uralkodott. A probléma megoldása érdekében a Hegyvidéki Zöld Iroda két évvel ezelőtt felvette a kapcsolatot a közszolgáltatóval és az érintett ingatlantulajdonosokkal, tulajdonosi csoportokkal. A cél az volt, hogy egyrészt a kapacitásokat, lehetőségeket felmérve segítsék a terepviszonyoknak megfelelő és elégséges szolgáltatást nyújtó hulladékbegyűjtési rendszer kiépítését, másrészt az önkormányzat közvetítő szerepet vállaljon az FKF és az érintett lakók közötti párbeszédben, a díjfizetési rendszer kidolgozásában. Főként az utóbbi munkában vállalt nagy szerepet az Egyesület Csillebércért helyi szervezet is, amely összefogta és képviselte az érintett lakókat.

A folyamatos egyeztetések eredményeként, az egyesület bevonásával, **megszületett a csillebérci ingatlan tulajdonosok és a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. közötti közszolgáltatási szerződés**, ami a rendszeres és kiszámítható lakossági hulladékbegyűjtés alapjául szolgál. Emellett a helyszíni bejárások során kijelölt területeken, az önkormányzat városfejlesztési irodájának közreműködésével, elkészültek azok a **fedett és zárt, az előfizetők által kódossal nyitható konténer tárolók**, amelyek a jövőben várhatóan kulturáltabbá teszik a hulladékgyűjtést.

A korábbiakhoz képest további előrelépést jelent, hogy **a gyűjtőpontokon beindult a szelektív hulladékgyűjtés** is. Ahogyan a kerület más részein, az újrahasznosítás és a kommunális hulladék mennyiségének csökkentése érdekében itt is külön gyűjthetik a környéken élők a papír-, valamint a műanyag- és fémhulladékot.

„AZ ELSŐ LÉPÉS A SZEMLÉLETFORMÁLÁS”

SZABÓ PÉTER, A BUDAKESZI VADASPARK
IGAZGATÓJA

A Budakeszi Vadasparkot nem kell különösebben bemutatni a hegyvidékieknek, bizonyára sokan eltöltöttek már legalább egy szép napot a „szomszédban”, az erdő mélyén. Szabó Péter igazgatóval legfontosabb feladataikról, céljaikról, a természet- és környezetvédelemről, a szemléletformálás fontosságáról beszélgettünk.

– Hivatalos alapító okirata szerint a Budakeszi Vadaspark célja röviden, hogy bemutassa a Magyarországon őshonos és a Kárpát-medencébe betelepült élővilágot. Ezekén kívül mi még?

– Ma már kicsit tovább is terjeszkedünk ennél, mert nemcsak az állat- és a növényvilágot, hanem magát az erdőt mint összetett ökoszisztémát állítottuk a középpontba. Az utóbbi évtizedekben a legfontosabb feladatunk az egyszerű megismertetésen túl a szemléletformálás lett. Évente mintegy kétszáz-ezer látogatónk van, s ez már akkora embertömeg, hogy érdemes a szemléletváltást is elősegítő, tágabb értelmű ismeretátadásba kezdeni. Ennek érdekében komplexen szeretnénk bemutatni az erdőt, az élővilág mellett az itt dolgozó embereket és jellemző szakmaikat, így az erdészetről és a vadászatról is beszélünk. Úgy érezzük, hogy ez az, ami megkülönböztet minket a „szokványos” állatkertektől, hiszen természetközeli erdőben, tágas kifutókban mutatjuk be a fajokat, és sok más szórakozási, játszva tanulási

lehetőséget nyújtunk. Különlegesség, hogy a vadaspark egy tájvédelmi körzet védett területén fekszik, így nemcsak a kifutókban élő állatokat lehet megfigyelni, hanem olyanokat – különösen madarakat – is, amik a környékbeli erdőkben honosak, és ritkán lehet látni városi környezetben. Ezeket a fajokat mesterséges odútelepekkel próbáljuk a park környékére csábítani.

– Ahogyan egy állatkertben, úgy itt is érdekli a látogatókat, hogy mi folyik a „színpalak mögött”.

– Alaptevékenységünk a látogatók fogadása, de mi szeretnénk az együtt töltött időt jól kihasználni zoopedagógiai módszerekkel tanítani vendégeinket. Az utóbbi években építettünk tanösvényeket és két játszóteret is, és az állatbemutatókból álló napi programot szintén úgy állítottuk össze, hogy vendégeinknek egész napos, tartalmas szórakozásban legyen részük. Célunk, hogy – adottságainkat kihasználva – ne a hagyományos iskolai oktatási módszereket kövessük, hanem az élménypedagógia eszközrendszerét vegyük igénybe. Interaktív tanösvényeinken a gyerekek megfoghatják, megforgathatják az ismereteket tartalmazó táblákat, eszközöket. Egyébként is nagyon fontosnak tartom, hogy elsősorban rájuk összpontosítsunk! Nem szokványos játszóterünk van, hanem kifejezetten az erdei környezetbe tervezett játékok állnak rendelkezésre, ahol a gyerekek játszva ismerhetik meg természeti értékeinket.

– *A megismerésből hogyan lesz természetvédelem?*

– Az első lépés, mint mondtam, a szemléletformálás. Nálunk a nyári táboroktól a szervezett születésnapos programokon át a szakvezetésekig mindenütt arra hívjuk fel a fiatalok figyelmét, hogy fontos a „zöld” gondolkodás. Nagyon lényeges, hogy amit megismerünk, azt megszeretjük, az fontossá válik számunkra. Így juthatunk el onnan, hogy megmutatjuk az őzet, a szarvast vagy a magyar erdőt, oda, hogy a nálunk járó gyerek később, akár egy választásnál, akár pedig magánéleti döntéseiben vissza tud nyúlni az élményeihez, és a természet megóvását is figyelembe vevő, felelős döntéseket hoz.

– *A természeti nevelés mellett hol jelennek még meg a környezet védelmére ösztönző elemek a vadasparkban?*

– A környezetvédelem tárgyköre kicsit kívül esik az alapfeladatainkon, de olyannyira fontosnak tartjuk ezt a területet is, hogy például részt veszünk egy szelektív hulladékgyűjtési programban. Ennek

keretében több száz gyereknek tartottunk célzott szakvezetést, interaktív feladatok segítségével mutattuk be a hulladékgyűjtés fontosságát és a hétköznapi teendőket. A Budakeszi Vadaspark mobilapplikációja olyan játékot is tartalmaz, ami a szelektív hulladékgyűjtés szabályaira tanítja játékosan a fiatalokat.

– *Az utóbbi évek látványos fejlesztéseit és pezsgő életét látva magától értetődik az utolsó kérdés: hogyan tovább?*

– Az idén negyvenéves a Budakeszi Vadaspark. Ezt a számunkra is kiemelten fontos évfordulót a parasztudvar megújításával és egy új parasztudvar kialakításával ünnepeljük meg. A Pilsai Parkerdő Zrt.-vel közös beruházásunk eredményeképpen a huszonegyedik század elvárásainak megfelelő részleg jön létre, ahol látogatóink inspiráló környezetben ismerhetik meg az alföldi tanyavilágra jellemző fő fajokat és fajtákat a szamártól a különböző magyar birkákon át a galambig.

LEVEGŐ- ÉS KLÍMAVÉDELEM, ENERGIAHATÉKONYSÁG

KLÍMABARÁT TELEPÜLÉSEK SZÖVETSÉGE

2009-ben jött létre a Klímabarát Települések Szövetsége, amelynek tagjai az ember és a természet harmonikusabb viszonyának kialakításában látják a fenntartható és klímabarát világ kulcsát. A Hegyvidéki Önkormányzat az elsők között csatlakozott a szakmai társuláshoz, az elnöki feladatokat 2013 óta Kovács Lajos alpolgármester látja el. A szervezetbe 2018-ban beolvadt az Energiahatékony Önkormányzatok Szövetsége, így a tagtelepülések száma ma már az ötvenet közelíti.

A szövetség európai uniós támogatással, egységes módszertani útmutatóval segíti a helyi klímastratégiák kidolgozását, valamint képzésekkel, regionális szakmai és lakossági rendezvényekkel, kiadványokkal támogatja a hazai települések klímavédelmi tevékenységét. A Hegyvidéken 2017-től minden évben Fenntarthatósági napot szervez, valamint Klímabarát esték címmel előadás- és beszélgetéssorozatot tart a Hegyvidéki Zöld Iroda közreműködésével. (Bővebben: 66. és 67. oldal.)

KÖRNYEZETBARÁT KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

A közösségi közlekedés környezetkímélő területi fejlesztésével elérhető a lakosság szemléletváltása, hogy az egyéni közlekedésben a személygépkocsi használata helyett a közösségi közlekedést, vagy az egyre bővülő autómegosztó rendszereket válassza.

A FOGASKEREKŰ VASÚT FEJLESZTÉSE

Buda legfontosabb közlekedési csomópontja, a Széll Kálmán tér, valamint a város legnépszerűbb kirándulócélpontja, a Normafa között teremthet **gyors és környezetbarát**, kötött pályás kapcsolatot a fogaskerekű vasút vonalának meghosszabbítása. A Budapesti Közlekedési Központ megbízásából és a Hegyvidéki Önkormányzat közreműködésével elkészültek a tervek a megvalósításhoz, aminek során a fogas vonala a Városmajornál csatlakozna a meglévő, Szilágyi Erzsébet fasori villamosvágányokhoz, míg a **Széchenyi-hegy és a Normafa között új pálya épülne**. A fejlesztés keretében a meglévő vonalat korszerűsíténi, valamint új szerelvényeket helyeznének üzembe, amelyek fogaskerekű és villamos üzemmódban egyaránt közlekedhetnek. A tervek szerint az egykori indóházat is újjáépíténi a mai városmajori végállomásnál.

A LIBEGŐ KORSZERŰSÍTÉSE

A Normafát és a János-hegyet felkereső turisták számára környezetkímélő utazási lehetőséget nyújt az 1970 óta üzemelő Libegő, amely azonban műszaki és esztétikai szempontból egyaránt elavult. A korszerűsítési munkák a tervek szerint 2019 végén kezdődhetnek meg az önkormányzat beruházásában, kormányzati támogatással. A fejlesztés során úgynevezett **kuplungos felvonórendszert** alakítanak ki: ez teszi lehetővé, hogy a felfüggesztett székeket – amik a kapacitásbővítés érdekében az **eddig két- helyett négyülések** lesznek – be- és kiszálláskor le lehessen lassítani. A felvonó szerkezete mellett **a völgy- és hegyállomás is teljesen egészében átépül**. Utóbbinál újdonságot jelent majd az emeleti panorámaterasz, ahonnan új perspektívából nyílnak meg a hegyvidéki táj a látogatók előtt.

ELEKTROMOS AUTÓ, BUSZ, KUKÁSAUTÓ

A város levegőjét nem szennyező elektromos autók terjedését nemcsak az állami támogatások és az olcsó üzemeltethetőség, hanem a „villanyautós” járműmegosztó-szolgáltatások térnyerése is szolgálja. A GreenGo jelenleg mintegy háromszáz, míg a MOL Limo – a négyszáz darabos flottáján belül – száz elektromos járművet használ Budapesten.

A Hegyvidéki Önkormányzat és a Budapesti Közlekedési Központ 2016-ban kötött megállapodása értelmében egyre nagyobb számban közlekednek elektromos autóbuszok a XII. kerületi útvonalakon. Hasonló, a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt.-vel létrejövő együttműködés eredménye volt az is, hogy kísérleti jelleggel a kerületben tesztelték egy elektromos szemétszállító jármű prototípusát.

FORGALOMCSILLAPÍTÁS A KERÜLETBEN

A Hegyvidéki Önkormányzat hosszú évek óta arra törekszik, hogy mentesítse a lakóövezeteket az átmenő forgalom által előidézett környezeti teher alól. Ezt segíti elő a **sebességkorlátozás**, ami a fő- és tömegközlekedési útvonalakat leszámítva a XII. kerület legtöbb részén érvényben van. Csak néhány kivétel akad, de ezeknél is

újabb sebességcsillapított zónák kijelölése várható: az önkormányzat kezdeményezte a Budapest Közút Zrt.-nél, hogy a Németvölgyi út–Stromfeld Aurél út–Orbánhegyi út és a Béla király út–Kútvölgyi út–Alsó, Felső Svábhegyi út–Galgóczy utca–Városkúti út által határolt területet, továbbá az Orbánhegyi út és az Istenhegyi út, a Rácz Aladár út és a Hóvirág út, valamint a Kútvölgyi út és a Hunyad-omrok közti utcákat Tempo 30-as övezetbe sorolja.

A szűk hegyvidéki utcák jelentős részében csak jelentős zöldterület-csökkentéssel, vagy hatalmas beton-támfalak építésével lehetne kialakítani járdát, ezért az önkormányzat a gyalogosok biztonsága érdekében egy új kezdeményezéssel állt elő, **„Járjunk együtt!”** címmel. Ennek részeként a gyalogosok és a járművek által megosztottan használt utakon figyelmeztető táblákat helyeznek ki, és az útburkolatra jelzéseket festenek fel, valamint kísérleti jelleggel az Edvi III. és utcában az úttest szélét szaggatott vonallal különítik

el, így jelezve, hogy az a sáv elsődlegesen a gyalogosoké, amelyet az autósok csak a szembe jövő jármű kikerüléséhez használhatnak, fokozott óvatossággal. Az önkormányzat a Budapest Közút Zrt.-vel közösen KRESZ-módosítást is kezdeményezett a biztonságosabb közlekedés érdekében.

KERÉKPÁROS INFRASTRUKTÚRA A HEGYVIDÉKEN

A fővárosi kerékpárút-hálózat XII. kerületet érintő fontos eleme a Szilágyi Erzsébet fasori szakasz, ami a Húvösvölgy térségét köti össze a Széll Kálmán térrel, az innen kiágazó utak révén pedig a Vízivárossal, a Tabánnal és az európai EuroVelo-hálózat részét képező Duna-parti biciklis főútvonallal. 2013-ban az Alkotás utcai és a Krisztina körüti, valamint a Budakeszi úti közös busz- és kerékpársávok kijelölésével bővült a hálózat. A főváros és a kerület együttműködésével a tervek szerint a Zugligeti úton, Budagyöngye és a Libegő alsó végállomása között épülne ki egy újabb kerékpárút.

A Libegővel jelenleg nem lehet biciklit szállítani, ám az önkormányzat beruházásában hamarosan kezdődő fejlesztés során erre is alkalmassá válna. A Normafa környékét – ahol a megújított Jánoshegyi út teremt ideális terepet a tekeréshez – a legkényelmesebben pillanatnyilag fogaskerekű vasúttal lehet elérni a Széchenyi-hegy felől. A fogaskerekű normafai meghosszabbításáról már kész tervek vannak, akárcsak a leendő felső végállomás környezetében kialakítandó új kerékpárútról, ami az Eötvös út új szakasza mellett húzódik majd mintegy 350 méter hosszan. A fővárosi **MOL Bubi közbringarendszer**ben 2015 óta XII. kerületi gyűjtőállomások is működnek, ezeket a Szilágyi Erzsébet fasorban, az Alkotás utcában és a Csörsz utcában találjuk. A Hegyvidéki Önkormányzat az elmúlt két évben huszonöt kerékpártámaszt telepített kerületi intézmények területére és közterületekre.

AZ ELEKTROMOS TÖLTŐHÁLÓZAT BŐVÍTÉSE

Az állami tulajdonú e-Mobi Elektromobilitás Nonprofit Kft., amely már több száz e-töltőt telepített az országban, a Hegyvidéken kilenc helyszínen végez fejlesztéseket. Kiadványunk készítésekor a Csipke úton, a Gaál József úton, a Sashegyi úton, a Szarvas Gábor úton, a Thomán István utcában és a Virányos úton már átadta töltőhelyeit, míg három helyszínen, a Jagelló úton, a Maros utcában és a Márton Áron téren a beüzemelés alatti fázisnál tartott a kivitelezés.

Az e-mobin kívül a MOM Park és a Hegyvidék Bevásárlóközpont, valamint a MOL és az ELMŰ-ÉMÁSZ működtet egy-egy nyilvános töltőhelyet a XII. kerületben – utóbbi kettő az Istenhegyi úton. A Hegyvidéki Önkormányzat a GreenGo elektromosautó-megosztó rendszer üzemeltetőjével is tárgyalásokat folytat két új töltőhely kialakításáról.

Az önkormányzat saját beruházásában elsőként a Normafánál épülnek elektromos töltők. A tervek szerint összesen tíz elektromos autó töltésére alkalmas parkolóhelyet használhatnak majd a látogatók a Konkoly-Thege Miklós út legfelső, zsákutcává alakítandó szakaszán.

ENERGIAHATÉKONYSÁGI BERUHÁZÁSOK AZ INTÉZMÉNYEKBEN

Az egymás után megvalósuló energiahatékonysági beruházásoknak köszönhetően egyre kevesebb fosszilis energiát használ fel a XII. kerület intézményhálózata. A tíz évvel ezelőtt kezdődő, jelentősrészt európai uniós támogatással megvalósuló fejlesztéssorozat első fontos állomása a Zugligeti Bölcsőde és a Zugliget Óvoda napelemes rendszerének kialakítása volt, ami 40%-kal csökkentette a két intézmény villanyszámláját. Később a polgármesteri hivatal, a Krisztinavárosi és a Svábhegyi Bölcsőde, a KIMBI és a Normafa Óvoda, valamint a Fekete István iskola épületének tetejére is napelemek kerültek.

A MOM Kulturális Központ megújítása során, különleges technikai megoldásként, a szennyvíz hőjét hasznosító fűtési rendszert alakítottak ki a kivitelezők, míg a 2017-ben átadott zugligeti Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont hűtéséhez és fűtéséhez talajszondákat telepítettek. A fűtési energiafelhasználás csökkentése érdekében számos intézményben lecserélték a régi nyílászárókat, ahol pedig lehetett, a homlokzatot is hőszigetelték. Ilyen beruházások történtek a hegyvidéki bölcsődékben, óvodákban, iskolákban, háziorvosi rendelőkben, valamint a polgármesteri hivatalban.

TOGETHER PROJEKT - EGYÜTT AZ ENERGIAHATÉKONYSÁGÉRT

Az önkormányzat 2016-ban elnyert egy nemzetközi energiahatékonysági pályázatot (az Interreg Central Europe Program keretében), amelynek **célja a középületek energiafogyasztásának csökkentése** elsősorban az épületeket használó, ott dolgozó vagy oda látogató emberek viselkedésének, az energiahatékonysággal kapcsolatos szemléletének befolyásolásával. A **Together projekt**ben olasz, szlovén, horvát, lengyel, cseh és szlovák önkormányzatok, energiaügynökségek osztják meg egymással az energiamegtakarítással kapcsolatos tudásukat, tapasztalataikat.

A projekt részeként a **Hegyvidéken kilenc középületben** (polgármesteri hivatal, irodaházak, óvodák, Budai Rajziskola, MOM Sport, MOM Kulturális Központ) okos mérőeszközökön mért adatok alapján az épületben dolgozókkal közösen akciótervek készültek a fogyasztás csökkentésére. Folyamatosan mérik a középületek egyes funkcióinak (pl. fűtés, légkondicionáló berendezések használata, vízfogyasztás, áramfogyasztás) energiafogyasztását, az adatokat szakértők segítségével elemzik, és az információk alapján igyekeznek kideríteni, hol pazarolják az energiát, és hol vannak azok a pontok, ahol akár a mindennapi viselkedés megváltoztatásával is spórolni lehet. Tanulmányok szerint már ennyivel is **10%-os megtakarítást lehet elérni**. Gyakran gondolkodunk el azon, megéri-e kikapcsolni a monitort munka után, számít-e, ha leoltjuk a lámpát, vagy tényleg annyira fontos-e kihúzni a töltőt a konnektorból, ha nem használjuk. A Together projekt célja

tudatosítani az emberekben: a sok hasonló apróság egymásra épülve jelentős megtakarításhoz vezethet, és hozzájárul a környezetterhelés csökkentéséhez. A felszerelt okos mérőeszközök segítségével valós időben lehet figyelni az energiafogyasztást, az adatok elemzésével pedig célzott beavatkozással lehet finomhangolni az épületek működését.

LÉGSZENNYEZETTSÉG

Légszennyezettség tekintetében a XII. kerület kedvezőbb helyzetben van a főváros számos kerületével szemben. Budapest peremén helyezkedik el, déli-délnyugati része hegyekkel tagolt, a nyugati oldalon a Budai Tájvédelmi Körzet erdős területei szegélyezik, keletről a Duna fejti ki jótékony hatását. A Hegyvidéket nagy kiterjedésű erdőterületei és egyéb zöld felületei miatt Budapest „tüdejének” is szokták nevezni. A legforgalmasabb belső kerületrészekről eltekintve **a levegő minősége jónak mondható.**

Hazánkban a levegőminőség mérése, értékelése az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) feladata. Az OLM által üzemeltetett automata állomások folyamatos méréseket végeznek, amik a légszennyező komponensek széles körét ölelik fel. A XII. kerületre az II. kerületi Széna téren működő állomás adatai biztosítanak közelítő eredményeket. Az akkreditált méréseken alapuló, megbízható légszennyezettségi adatok felhasználhatók a hosszú távú várostervezési folyamatokban is.

KÖZTERÜLETI IVÓCSAPOK

Az elmúlt években a hazai időjárási viszonyok között is megfigyelhető az a tendencia, hogy a nyári hőhullámok mennyisége és időtartama egyaránt növekszik, helyi szinten is bizonyos mértékig szükségessé téve a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodást. Ezt felismerve a kerület számos olyan programot, akciót indított az elmúlt évek során, ami közvetlen, pozitív hatást gyakorol akár a szén-dioxid-kibocsátás mértékére, akár az energiahatékonyságra, ugyanakkor növeli az itt élők környezettudatosságát.

Az ivóutakkal kevésbé ellátott, ám forgalmas városrészekben telepítendő ivócsapok nemcsak több ezer ember komfortérzetét javíthatják, hanem a nyári időszakban, hőhullámok idején jó lehetőséget kínálnak a klímaváltozással kapcsolatos figyelemfelkeltésre is. Az ivócsapokat magyar egyetemisták fejlesztették, tűzcsapokra történő telepítését minden egyes helyszínen vízminőség-vizsgálat előzte meg.

A Hegyvidéki Önkormányzat 2017 nyarán öt kerületi helyszínen telepített ivócsapokat közterületi tűzcsapokra, ezek a következők:

- Csörsz utca 37–41. mellett (MOM Park Gellért-torony)
- Alkotás utca–Csörsz utca sarka
- Maros utca 2.
- Szent Orbán tér–Fodor utca sarka
- Jagelló út 30.

A telepített ivócsapokat azok 100 méteres körzetében – az országban talán elsőként – aszfaltfestésekkel jelölték, megkönnyítve a vízvételi helyek fellelését. A Fővárosi Vízművekkel együttműködésben telepített eszközök száma a jövőben – a meglévő tapasztalatok birtokában – bővíthető.

ESŐVÍZGYŰJTÉSI PROGRAM

Az esővíz előnye mindenekelőtt az, hogy „kézneli” van, azaz kinyeréséhez, szállításához nem kell pluszenergia, **a vezetékes víz kiváltásával megtakarítás érhető el.** Az esővíz lágyabb, mint a csapvíz, így a növények öntözése szempontjából is előnyösebb.

Az esővíz begyűjtésének előnyeihez hozzájárul (különösen a sűrű beépítésű, nagy felületeket lefedő, szilárd útburkolatokkal rendelkező, csatornázott, városi és városias jellegű területeken) **árvíz- és talajvédelmi szerepe** is. Nagyarányú begyűjtés esetén ugyanis a lehulló csapadéknak legalább egy része nem kerül rögtön a csatornába és az elvezető árkokba, majd a szennyvíztisztító telepre vagy a folyókba. Ezek terhelése mérséklődik, az élővizek vízszintje pedig nem nő meg hirtelen, így csökken az ár- és belvízveszély. A magyarországi csapadékviszonyok közepette **100 m² tetőfelületről évente 50-60 m³ tiszta esővíz gyűjthető össze** – ez a potenciál elegendő egy átlagos nagyságú kert öntözéséhez.

Ennek elérésére az önkormányzat külön csapadékvizek kezelésére vonatkozó előírásokat fogalmazott meg az építési szabályzatban, amely szerint új épület kialakítása, vagy bővítés esetén zárt csapadékvíz-tározó tartályt kell elhelyezni a telken belül. A már több éve sikeresen működő komposztálási programhoz hasonlóan az önkormányzat kis űrtartalmú esővízgyűjtők telepítését célzó kampány elindítását tervezi. Továbbá – a helyi építési szabályozás eszközein túl – vizsgálni kell, hogy a nagy űrtartalmú, föld alatti víztározó rendszerek (ciszternák) kiépítése esetén milyen kedvezményeket lehet adni az ingatlanulajdonosoknak.

FENNTARTHATÓ ENERGIA ÉS KLÍMA AKCIÓTERV (SECAP) |||||

A környezeti állapotot befolyásoló, általánosan ismert elemeken (természeti adottságok és zöld felületek, levegőminőség stb.) kívül az egyik legmeghatározóbb tényező a **megfelelő energiagazdálkodás** kialakítása, ami az ellátás biztonságán túl az energiahatékonysági szemléleten alapul, a hosszú távú környezeti érdekek egyidejű figyelembevételével. Budapest az ország legnagyobb légszennyező-kibocsátó települése, így a fővárosnak, ezzel együtt a kerületeknek is jelentős lépéseket kell tenniük az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésére.

Az országos energiafelhasználás kb. 40%-a köthető az épületek üzemeltetéséhez, ami alapvetően fosszilis energiahordozók elégetéséből származik, így jelentősen hozzájárul az üvegházhatású gázok kibocsátásához. A kibocsátáscsökkentési lehetőségek elsősorban az épületek energetikai korszerűsítése terén jelentkeznek, de ugyanilyen fontos (és nagyobb beruházást sem igénylő) szempont a szemléletformálás mind lakossági, mind pedig intézményi szinten.

A Hegyvidéki Önkormányzat 2016-ban csatlakozott a **Polgármesterek Klíma- és Energiaügyi Szövetsége** (Covenant of Mayors for Climate & Energy) nemzetközi szervezetéhez, amelynek világszerte közel 8000 város – Magyarországról több mint 40 település – a tagja. A csatlakozást követő két éven belül valamennyi tagtelepülésnek **Fenntartható Energia- és Klíma Akciótervet** (angol rövidítése: SECAP) kell kidolgoznia egy egységes tartalmi útmutató alapján, és be kell nyújtania azt a szövetséghez. A SECAP keretében a csatlakozó települések vállalják, hogy egy kibocsátáscsökkentési (mitigációs) tervezésen túlmenően átfogó alkalmazkodási (adaptációs) stratégiát és akciótervet dolgoznak ki. Az előbbi rész kifejezetten a szén-dioxid és egyéb üvegházhatású gázok csökkentésére fogalmaz meg feladatokat, javaslatokat, míg az alkalmazkodási munkarész a klímaváltozás hatásait és az ezekhez történő alkalmazkodás lehetséges módszereit tartalmazza. Az önkormányzat 2019-ben kezdi meg a dokumentumban foglalt intézkedések végrehajtását.

A dokumentum teljes terjedelmében letölthető a <https://www.hegyvidek.hu/onkormanyzat/mukodes/dokumentumtar> oldalról.

SZÁRNYALÓ AKTIVITÁS, NEM CSAK A MADÁRVÉDELEMBEN

DR. HALMOS GERGŐ – MAGYAR MADÁRTANI
ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1974-ben alakult meg, és az elmúlt évtizedekben komoly társadalmi bázisú zöldszervezetté nőtte ki magát. Központja 1983 óta a Hegyvidéken működik, a Jókai-kertben. A nem csak madarakkal foglalkozó szervezet sokoldalú munkájába dr. Halmos Gergő ügyvezető igazgató adott betekintést.

– A honlapjukon olvasható történeti összefoglaló szerint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület mára Közép-Kelet-Európa legnagyobb természetvédelmi társadalmi szervezetévé fejlődött. Ez mekkora taglétszámot jelent?

– Egyesületünknek közel hatezer tagja van, a családi tagságok révén összesen mintegy kilenc-tízezer ember kapcsolódik az országban található több mint harminc helyi szervezetünkhöz. Ezek közt a budapesti a legnagyobb, az összes tag mintegy negyven százaléka tartozik ide. Ha figyelembe vesszük azokat is, akik anyagilag vagy önkéntes munkával támogatnak bennünket, akkor a tevékenységünket összesen mintegy harminc-negyvenezer ember segíti, ily módon pedig a legnagyobb civil természetvédelmi szervezet vagyunk nemcsak Magyarországon, hanem a régióinkban is.

– Mire fókuszál a tevékenységük?

– Mindenekelőtt a kiemelt természeti értékek, madarak és más állatok gyakorlati védelmével foglalkozunk. Külön programot indítottunk a többi között a parlagi sas, a kék vércse, a kerecsensólyom, a túzok és a szalakóta állományának megőrzéséért, továbbá a madarakon kívül más, a kihalás szélére kerülő állatfajok, például a rákosi vipera, vagy a tavaly az év emlőisének is megválasztott földikutyája megmentéséért. Kutatásokat, adatgyűjtéseket, területi felméréseket is végzünk, aminek keretében madárgyűrzéseket koordinálunk, és különböző állatfajok előfordulását dokumentáljuk. Munkánkhoz tartozik az is, hogy a jogszabályok, támogatási rendszerek előkészítése során természetvédelmi szempontú javaslatokat fogalmazunk meg, emellett széles körű ismeretterjesztő és oktatási tevékenységet végzünk.

– Milyen eszközökkel terjesztik a természeti ismereteket?

– Honlapokat működtetünk, madár-, kétéltű- és hullóhatározó mobiltelefonos alkalmazásokat teszünk elérhetővé, folyóiratokat, könyveket készítünk. Jelenleg a hazai költőmadarak atlaszána összeállításán dolgozunk, amely a tervek szerint 2020-ban jelenik meg, az európai változattal együtt. A gyerekek számára oktatási programokat szervezünk: az országban több mint száz óvodával és iskolával – köztük hegyvidéki intézményekkel – állunk

rendszeres kapcsolatban, valamint már a hetvenes évek óta madarásztaborokat hirdetünk. Új kezdeményezésként felnőtteknek is tartunk kezdő szintű madarászképzést, aminek egyik helyszíne a Normafa. Részt veszünk természetvédelmi tanösvények kialakításában, ezek közül kettő a Hegyvidéken, a Kis-sváb-hegyen és az Ördög-ormnál található. Minden alkalommal közreműködői vagyunk a Dunapoly Nemzeti Park Igazgatósága által a Jókai-kertben szervezett nagyobb rendezvényeknek: tavasszal a madarak és fák napján, ősszel pedig a Kulturális Örökség Napjaihoz kötődő eseményhez csatlakozunk ismeretterjesztő előadásokkal, madárgyűrzési bemutatókkal, gyermekprogramokkal.

– **Sokszíniú a Hegyvidék madárvilága?**

– A Normafa térségében, ahol az öreg fák odvai kiváló költőhelyet biztosítanak, számtalan erdei madárfaj él; a magyarországi harkályfajok közül például szinte az összes fellelhető a környéken. Persze, nemcsak az erdőben, hanem a kertvárosias övezetekben is sokféle madarat megfigyelhetünk, köztük akár ragadozókat is, előfordul itt macskabagoly, erdei fülesbagoly, vörös vércse, ritkábban vándorsólyom, karvaly és héja.

– **Hogyan tehetjük vonzóvá kertjeinket a madarak számára?**

– Költőhelyet, vízforrást, valamint télen táplálékot érdemes biztosítani a kertünkben; ha ezek megvannak, nagyon jól érzik magukat nálunk a madarak. A Madárbarát kert programunk weboldalán (www.mme.hu/madarbarat_kert_program) számos egyéb hasznos tanács mellett részletesen bemutatjuk az odúk, fészeküregek, itató- és fürdőhelyek, valamint a téli etetők ideális kialakításának minden csínját-bínját.

Dr. Halmos Gergő 2000-ben az ELTE biológia szakán szerezte diplomáját, doktorandusz-ként madárökológiai témában folytatta kutatómunkáját. Tizenkét éves kora óta tagja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek, ahol sok önkéntes munkát végzett, madárgyűrzéseken vett részt. 2001-ben a szervezet Madárgyűrzési Központjának vezetője lett, 2004-ben természetvédelmi igazgatónak választották, 2006 óta látja el az ügyvezető igazgatói feladatokat.

MADÁRBARÁT KERT
EZ A TÁBLA SEGÍTI ÖNT ABBAK, HOGY FELISMERJE, MEGHATÁROZZA A HÁZAK, KERTEK LEGGYAKORIBB MADÁRVENDEGEIT

Madarat persze az én kertemben meglőni nem szabad; hanem jó nevelést kell nekik adni. Egész esztendőn át ők segítik nekem a beryőt piásztani, s én jutalmul átengedem nekik az összes opefaját természet.

Babitszeinek, 1898

JELMAGYARÁZAT
Háza helye a kertben:
1) szőlő 2) gyümölcsfa 3) szőlő 4) gyümölcsfa
5) szőlő 6) gyümölcsfa
Milyen táplálékot keresnek?
1) szőlő 2) gyümölcsfa 3) szőlő 4) gyümölcsfa
5) szőlő 6) gyümölcsfa

PROGRAM INFORMÁCIÓ
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költői utca 21.
Telefon: 1-27-62-64
www.mme.hu - E-mail: madarbarat@1121.mme.hu

KÖRNYEZETI SZEMLÉLETFORMÁLÁS, KÖRNYEZETVÉDELMI RENDEZVÉNYEK A HEGYVIDÉKEN

ZÖLD ÓVODÁK ÉS ÖKOISKOLÁK

A 9 (tagóvodákkal együtt 14) önkormányzati óvodából 5 működik „zöld óvodaként”. A kerületben 12 ökoiskola működik, ezekből 9 már elnyerte az „Örökös Ökoiskola” címet. A „Zöld Óvoda” és „Örökös Zöld Óvoda” cím elnyerésére az elmúlt években az Agrárminisztérium (korábban Földművelésügyi Minisztérium) és az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár hirdetett nyílt pályázatot.

Kritériumok (nem teljes felsorolás):

- Az óvoda pedagógiai programja kiemelten kezeli a **környezettudatos nevelést**, erre építi a fejlődést elősegítő tevékenységeket, tartalmazza a fenntarthatóság pedagógiája iránti elkötelezettséget, előtérbe helyezi a helyi értékek megismerését.
- A helyi óvodai nevelési célok, feladatok megfogalmazásában a természet- és környezetvédelmi feladatok kiemelten szerepelnek a helyi adottságok alapján (pl. **fák védelme, faápolás, faültetés, madárvédelem**).
- **Széles körű kommunikációs kapcsolat** folyik az óvoda és partnerei között.
- A gyermekek életkorának megfelelő **hagyományok ápolása, gazdagítása** megvalósul az óvoda életében, a szülők bevonásával.
- Az óvoda udvara **mentes a legtöbb allergiát**, valamint az **esetleges mérgezést és sérülést okozó növényektől**.
- **A szelektív hulladékgyűjtés biztosított** az óvodában (pl. papír, műanyag stb.), kivéve a veszélyes hulladékokat (pl. elem, olajos palack stb.).

A Together energiahatékonysági projektben 4 kerületi óvoda – a KIMBI, a Normafa, a Táltos Óvoda és az Orbánhegyi tagóvoda – vesz részt. A szemléletformálást már gyermekkorban érdemes elkezdni, hogy a gyerekek később felelős, elkötelezett és környezettudatos felnőttekké váljanak.

A Budai Rajziskola közreműködésével – amely szintén részt vesz a projektben – megszületett Hümér, a bájos kis trollgyerek karaktere, akinek fogalma sincs, hogyan lehet takarékosan bánni az energiával, a természeti erőforrásokkal. Pocsékolja a vizet, égve hagyja a villanyt, és hasonló, a kisgyerekek számára is értelmezhető, jól ismert módon pazarol.

„Hümér kalandjai a Zöld óvodában” címmel foglalkoztató füzet készült az óvodák számára, amelyből a gyerekek a kis trollt tanítgatva játékosan sajátíthatják el a helyes környezettudatos viselkedést. A foglalkoztatófüzet kiegészítéseként energiatakarékosági ötleteket bemutató plakátok, matricák is készültek az óvodák számára, továbbá a program partnerei horgolt és nemezsből készült Hümér-bábokat alkottak, hogy az óvodások nevelőikkel közösen játszva gyakorolhassák a környezettudatos viselkedésformákat.

Az energiahatékonysági programot tematikus napok egészítették ki. A jól sikerült, népszerű kezdeményezést a többi óvodába is szeretné eljuttatni az önkormányzat.

PILLEKŐ-PROGRAM

A Hegyvidéki Zöld Iroda 2017-ben indította útjára az ún. Pillekő-programot, amely év végére minden XII. kerületi óvodába (és tagóvodába) eljutott. A „pillekő” egy **PET-palackokat újrahasznosító technikával előállított építőanyag**, alapját a PET-palackok képezik, bevonata ásványi kőzet.

A pilléköveket gyerekek készítik felnőtt instruktorok segítségével. A program a pillepalackok begyűjtésével kezdődik, majd az előzetesen megtervezett formák kialakítását követően a színezéssel, lakkozással folytatódik. A kész alkotások a közösségi terek díszítő- és funkcionális elemei lesznek. A program célja a szemléletváltás elősegítése az újrahasznosításhoz kapcsolódó közösségi tevékenység útján.

További információk: www.pilleko.hu.

ÉLMÉNYÖSVÉNY A KISSVÁBHEGYEN

A Hegyvidéki Önkormányzat támogatásával az Európalánta Egyesület kisgyermekeknek szóló, környezet- és természetvédelmi tematikájú élményösvényt alakított ki a Kissvábhegyen. Az egyesület munkatársai élményösvény-vezetést tartottak a tanösvényen, 14 kerületi óvodából érkező 25-30 fős gyermekcsoporttal mesés-bábos módszer segítségével ismertették meg a Hegyvidék védett természeti értékeit. A program 2017. májustól novemberig zajlott. Az élményösvény-bejárás előtt és után részt vevő gyermekcsoportok részére „Ökokalandok” játszóházat szerveztek, amelyben animátorok biztosították a gyerekek kreatív öko-programokban (kézműves-foglalkozások, óriás-társasjátékok, mozgásos játékok) való részvételét.

INTÉZMÉNYI KÖZÖSSÉGI KERTEK LÉTREHOZÁSA

A Hegyvidéki Önkormányzat fejlesztési terveiben szerepel a környezetvédelmi köznevelési módok bővítését szolgáló magas ágyásos közösségi kertek kialakítása azokban a kerületi „zöld óvodákban”, ahol ezek kihasználására és oktatási célú használatára a vezetőség és a pedagógusok részéről nagyobb igény merült fel. A cél egy olyan **ökológiai szemléletű oktatási és nevelési tér** létrehozása, ahol a gyerekek személyesen vesznek részt a kerti zöldegek és gyümölcsök termesztési, gondozási munkáiban. A kerületi óvodások

közül sokaknak nincs lehetősége otthoni környezetben megtapasztalni és megtanulni a zöldségtermesztés és a kertészkedés folyamatát. Szükséges tehát az ilyen irányú fejlesztések bevezetése; ezt támasztja alá az is, hogy több kerületi óvoda részéről igényként merült fel a magas ágyásos kertek kialakítása. Magas ágyások elsőként a Hegyvidéki Mesevár Óvodában és az Őzike Tagóvodában, majd a KIMBI és a Normafa Óvodában jönnek létre.

A tervezett óvodai tankertek egyrészt **konghakertek**, ahol a megtermelt élelmiszereket (paradicsom, saláta, retek, bab, tök stb.) közvetlenül a gyerekek és az óvoda közössége élvezhetik, másrészt a kertek tartalmaznak **ökológiai bemutatótereket** is (magas ágyás, madárvédelmi berendezések – etető, odú), ahol a kicsik közvetlen tapasztalatot szereznek az állat- és növényvilág életközösségben betöltött szerepéről, viselkedéséről.

MÉZESKUCKÓ PROGRAM |||||

Az önkormányzat által fenntartott óvodákban kiemelt szerepet kap a gyerekek egészségtudatos életmódra nevelése, valamint a környezet és az állatok védelme. A 2018-ban meghirdetett Mézeskuckó programban a beporzó szerepük miatt nélkülözhetetlen méhek, valamint a mézkészítés „titkának” bemutatása került fókuszba, ennek keretében az óvodai nagycsoportosok interaktív foglalkozásokon vehettek részt. A Mézes reggeli az óvodákban elnevezésű idei programban – amibe valamennyi óvodást bevonják a szervezők – a tavalyihoz hasonló módon beszélgetések és játékok részeként a gyerekek megismerhetik a méhek zseniálisan szervezett életét, megkóstolhatják a különböző mézfajtákat, és mézes-vajas kenyeret reggelizhetnek. Az óvodákban meghirdetett mézvásár pedig a szülők figyelmét igyekszik majd ráirányítani a mézfogyasztás jótékony hatásaira.

VÍZTAKARÉKOSSÁG – PERLÁTOROK FELSZERELÉSE

Egy átlagos vízcsap megnyitásakor percenként 10-12 liter víz zúdul a kezünkre. Ennek a vízmennyiségnek a jelentős része anélkül folyik le a csatornába, hogy egyáltalán érintkezett volna a bőrünkkel. Az ilyenkor elpocsékolott vizet okosabban felhasználva jelentősen hozzájárulunk az ivóvízkészlet megőrzéséhez, amellett, hogy saját pénztárcánknak is jót teszünk.

2018 tavaszán minden kerületi óvoda és bölcsőde – összesen 14 helyszínen – közel 500 víztakarékosságot elősegítő berendezéssel, ún. perlátorral lett felszerelve. Az eszköz használata során a helyi víznyomásnak megfelelően minimum 10-40%-os vízfogyasztás-csökkenés érhető el. Az önkormányzat tervezi, hogy további intézményeknél is hasonló módon mérsékelje a felesleges vízfogyasztást.

KÖRNYEZETVÉDELMI RENDEZVÉNYEK

FENNTARTHATÓSÁGI NAP

A Hegyvidéki Zöld Iroda és a Klímabarát Települések Szövetsége által 2017-ben megrendezett Fenntarthatósági nap a Mézédés nap nevet kapta, mivel a méhek szerepét, a méz előállításának és fogyasztásának fontosságát hangsúlyozta. A családi rendezvény sokszínű, szakmai és szórakoztató programot kínált az érdeklődőknek.

A Fenntarthatósági nap égisze alatt 2018-ban egy szakmai eseményt szervezett a Hegyvidéki Zöld Iroda. Ennek célja a fenntartható fejlődéshez és a klímaadaptációhoz kapcsolódó néhány téma megvitatása volt: környezetbarát rendezvény szervezés és étkeztetés, napelemes térburkolat, kerékpármegosztó rendszerek, fenntartható településfejlesztés, klímastratégia-menedzsment, energiahatékony középületek, pályázati lehetőségek. A szakmai nap résztvevői az önkormányzatok képviselői és a fenntarthatóság témájához kapcsolódó szakemberek voltak.

KLÍMABARÁT ESTÉK

A Hegyvidéki Zöld Iroda és a Klímabarát Települések Szövetsége 2017-ben indította útjára a Klímabarát esték programsorozatát. Két év alatt 11 estén át járták körbe a résztvevők a klímaváltozás, a környezeti fenntarthatóság kérdéskörét, előadásokként más és más nézőpontból megközelítve azt.

2017-ben a többi között az időjárás-változás, a gazdasági tényezők, a közlekedés, a geológia, valamint az egészségügy viszonylatában vizsgálták meg a klímaváltozás hatásait, de beszéltek a zöld építészetről és a csapadékvíz-gazdálkodásról is. 2018-ban a klímaváltozás, a környezeti fenntarthatóság kérdését az egészségügy, a csapadékvíz-gazdálkodás, az autonóm építészet, a zöldtetők és zöldfalak, valamint az energiahatékony és okos otthonok témaköreit érintve vizsgálták az előadások.

Az előadók és előadásaik címei:

- *Németh Lajos:* Mi lesz veled, időjárás, mi lesz veled, éghajlat?
- *Dr. Kerekes Sándor:* A 4. ipari forradalom és a fenntarthatóság! Élet a megtelt Földön!
- *Dr. Csiszár Csaba:* Hogyan alakul át a közlekedés? Elektromobilitás és autonóm járművek
- *Juhász Árpád:* Gleccserek, a Föld hőmérői
- *Molnár Csaba:* Alternatív üzleti modellek szerepe a közösségek környezetvédelmi, fenntarthatósági szemléletformálásában
- *Csima Zoltán:* Klímaváltozáshoz kapcsolódó egészségkihívások a XXI. században
- *Dr. Buzás Kálmán:* Települési csapadékvíz-gazdálkodás. Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz
- *Ertsey Attila:* Zöld építészet – fenntartható válaszok a klímaváltozásra
- *Dezsényi Péter:* Zöldtetők tervezése, építése és üzemeltetése a gyakorlatban
- *Víghné Boóc Judit:* Számít, hogy mit eszel
- *Dr. Reith András, Phd.:* Integrált építészeti tervezés, avagy a „smart”-ság kezdete

2019-ben a Klímabarát esték programsorozat, a Klímabarát Települések Szövetsége önálló szervezésében, vidéki helyszíneken folytatódik.

A XII. kerületben a Hegyvidéki Zöld Iroda ismeretterjesztő programsorozatot indít: lesz növényismereti előadás, zöldtető-bemutató, séta természetvédelmi területeken, emellett a résztvevők foglalkoznak majd a méhészkedéssel és a kerületi forrásokkal is.

A FÖLD NAPJA

A Hegyvidéki Zöld Iroda a Föld napja alkalmából minden évben közös ünneplésre hívja a kerületben élőket és minden érdeklődőt. A Normafán, az Anna-réten a szemléletformálásé a főszerep, az élményszerzés által történő tanulás a cél. A környezet- és természetvédelem szinte minden témakörét érintő egynapos családi rendezvény szakmai és civil szervezetekkel együttműködve valósul meg.

MADARAK ÉS FÁK NAPJA

Környezet- és természetvédelmi tematikájú családi rendezvény zajlik minden évben a Jókai-kertben a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Petőfi Irodalmi Múzeum szervezésében. A Hegyvidéki Zöld Iroda évente saját programmal csatlakozik az eseményhez.

EURÓPAI MOBILITÁSI HÉT – HEGYVIDÉKI AUTÓMENTES NAP

Európa legnagyobb közlekedési-környezetvédelmi kampánya az Európai Mobilitási Hét, amelyet rendszerint ősszel, szeptember végén tartanak. Az elmúlt években az önkormányzat különféle saját rendezvényekkel (elektromobilitás napja, elektromos autók kiállítása stb.) csatlakozott ehhez, a MOM Kulturális Központtal együttműködve.

A rendezvény helyszíne 2017 óta a Sirály sétány mellett az erre a napra mintegy 300 méter hosszan lezárt Csörsz utca felső szakasza. A látogatók elektromos közlekedési eszközöket próbálhatnak ki, a gyerekeket számos kreatív kézműves-foglalkozás várja, ami valamilyen módon kapcsolatban áll a környezettudatos életmóddal. A „bringaturmix” révén minden érdeklődő megismerheti a kerékpárral megtermelt áram felhasználási módjait.

A Hegyvidéki Autómentes Nap célja a szemléletformálás, a környezetbarát közlekedési eszközökre történő áttérés. A programok között hangsúlyosan szerepel a kerékpáros, a gyalogos és az elektromos járművekkel való közlekedés előnyeinek megismertetése.

TESZEDD! – ÖNKÉNTESEN A TISZTA MAGYARORSZÁGÉRT

A TeSzedd! szemétszedési akció ma hazánk egyik legnagyobb önkéntes mozgalma. A Hegyvidéki Önkormányzat a kezdetek óta csatlakozik közreműködőként vagy önkéntesek – diákok, civilek – egy csoportjával. Mindemellert többször tartott kerületkarítási akciót dolgozóinak, valamint szívesen támogatja és segíti a hasonló céllal létrejövő lakossági és kerületi cégektől érkező kezdeményezéseket is.

KÖZÖLD! KERÜLETEK TALÁLKOZÓJA

A Hegyvidéki Zöld Iroda kezdeményezésére 2017 novemberétől folyamatosan zajlik a „Közöld!” megbeszéléssorozat a budapesti kerületi önkormányzatok környezetvédelemmel, környezeti fenntarthatósággal foglalkozó munkatársai között. A találkozók célja a tapasztalatok, jó gyakorlatok megosztása, a közérdekű ügyek megvitatása, a kerületek közötti együttműködés elősegítése.

„BIZTOSÍTSUK AZ ERDŐT UNOKÁINK SZÁMÁRA IS!”

RITTLING ISTVÁN ERDŐMÉRNÖK – PILISI
PARKERDŐ ZRT. BUDAPESTI ERDÉSZETE

Diófát az unokáinknak ültetünk, de így van ez magával az erdővel is, ezek megőrzése a mi feladatunk. Ezért dolgozik mindennap a Pilisi Parkerdő Zrt. Budapesti Erdészete, amely a hegyvidéki erdős területek jelentős részének kezelője. Az erdészetet vezető Rittling István erdőmérnökkel fákrol, védett növényekről, no meg a vaddisznókról beszélgettünk.

– Talán kezdjük a beszélgetést a Normafával, hiszen a Hegyvidékről mindenkinek a város tetején elterülő kirándulóövezet jut először az eszébe!

~ A Normafa környéki erdők 2014-ig a Pilisi Parkerdő Zrt. Budapesti Erdészetének kezelésében voltak, majd ezt követően hozta létre a Hegyvidéki Önkormányzat a Normafa Park Fenntartó és Üzemeltető Intézményt. A magyar állam és az önkormányzat fejlesztéseinek köszönhetően a Normafa megújult, de a Pilisi Parkerdő és a Normafa Park kapcsolata megmaradt. A városi erdőgazdálkodásban évtizedek alatt összegyűlt erdészeti szakmai tapasztalatainkkal segítjük a Normafa Park munkáját, szakmai támogatást nyújtunk az erdők kezeléséhez.

– Mely területek tartoznak még önökhöz a tizenkettedik kerületben?

– A főváros területének közel tíz százalékát borítják erdők, ezek kétharmadát a Budapesti Erdészet

kezeli. A XII. kerületben a Kis-sváb-hegy, a Tündér-hegy déli oldala, a Hunyad-orom fő tömbje, a János-hegy Szépjuhászné felé eső oldala, a gyermekvasút és Budakeszi közé eső erdők, valamint a Makkosmária környéki erdők tartoznak hozzánk.

– Az erdészet egyszerre óvja a múltat, alakítja a jelent, és építi a jövőt. Mik a napi feladatai?

– Komoly a felelősségünk, hiszen az általunk kezelt erdők kapják az országban az ember jelenléte által okozott legnagyobb terhelést. Ugyanakkor milliók számára nyújtanak kikapcsolódást, biztosítják a jó levegőt, a magasabb életminőséget. Kiemelt figyelmet fordítunk a Pilisi Parkerdő Zrt. fő célkitűzésére, a fenntartható erdőgazdálkodásra. Ezek az erdők Budapest zöld tüdejét alkotják, ezért a budai oldalon lévő területeket folyamatos erdőborítást biztosító örökerdő-gazdálkodással gondozzuk. Jelentős forrásokat fordítunk erdeink közjóléti-turisztikai funkcióinak fenntartására és fejlesztésére, karbantartjuk a turistautakat, a pihenőket, a parkerdei berendezéseket. Legnagyobb problémánk és bánatunk az erdőterületen megjelenő illegális hulladék.

– A klímaváltozás, a város közelsége mennyire befolyásolja az erdők életét, az erdészet munkáját?

– Kétségtelen, hogy a város közelsége és a klímaváltozás egyaránt hat az erdőkre, ezért meghatározzák a munkánkat. Sajnos egyre szélsőségesebb

válík az időjárás, gondoljunk csak a 2014-es jégkár-ra! Ugyanakkor csökken a csapadék mennyisége, növekednek az aszályos időszakok, ami szintén nagy terhet ró az erdőkre, próbára teszi a fajok tűrőképességét. A pesti oldalon őshonos fajok alkalmazásával, vegyes korosztályú erdők kialakításával készítjük fel az erdőket a klímaváltozás hatásainak tűrésére.

– *Mit kell tudni az erdőjárás szabályairól?*

– Annak ellenére, hogy milliók járnak erdeinkben, az embernek érdemes szembenézni azzal a ténnyel, hogy az erdő mások otthona. Növényeké és állatoké. Az erdőben úgy kell jelen lennie a látogatóknak, ahogyan vendégségben szokás: udvariasan, betartva a háziak szokásainak rendjét. A www.parkerdo.hu honlapunkon összefoglaltuk a vonatkozó jogszabályokat és a turistatársadalom legfontosabb íratlan szabályait.

– *A XII. kerület állat- és növényvilága is rendkívül gazdag. Büszkélkedhetünk védett fajokkal?*

– A Hegyvidék erdei mind védett és Natura2000 területek, a Budai Tájvédelmi Körzet részei. Számos védett növény és állatfaj él itt. A budai részek sokszor százhatvan-száznyolcvan éves bükkös és kocsánytalan tölgyes erdei sok olyan élőlény számára biztosítanak túlélési esélyt, amelynek életfeltételei famatuzsálemekhez vagy elpusztult fákhöz kötődnek. Így a budai erdők igen gazdagok védett cincérekben, futrinkában. A térség jellegzetes bogara a szilfacincér, de előfordul havasi cincér is. Gyakran találkozhatunk olyan lepkefajokkal, mint a molyhos tölgyesekben élő tölgyfaszender, vagy a mozaikos élőhelyeket kedvelő kis Apolló-lepke.

– *Nem védettek, mégis, a vaddisznókat sokan egészen közelről ismerik a Hegyvidéken...*

– Néhány éve a Pilski Parkerdő Zrt. a Gödöllői Egyetemmel közös kutatás keretében vizsgálja a városi vaddisznók életét. A kutatás egyik megállapítása, hogy ezek az állatok nem a külterületekről, az erdőből látogatnak a városba, hanem eleve a városban

élnek. A probléma megoldásában természetesen részt veszünk, befogókat üzemeltetünk, tavaly száznál is több példányt fogtunk be. Ezeket a fővárostól és a lakott területtől távol lévő erdőségekben engedjük szabadon. Ilyen befogókat alkalmaz a Hegyvidéki Önkormányzat is, így itt már csökkent a belterületen élő vaddisznók száma. A vaddisznó alapvetően kerüli az embert, de akár veszélyes is lehet. Nagyon fontos, hogy semmiképpen ne próbáljunk a közelébe menni. Csapjunk zajt, adjuk meg a menekülés lehetőségét, ne álljunk az útjába, próbáljunk meg eltávolodni tőle.

– *Hogyan képzeled el a tökéletes erdőt a Hegyvidéken?*

– A tökéletes hegyvidéki erdőben egyetlen mákszemnyi illegális hulladék sem található. Fái makkegészségesek, ökoszisztémája egyensúlyban van, látogatói nem élnek vissza a nagylelkű vendéglátó, az erdő flórája és faunája vendégszeretetével, élvezik a természetet, és minden lehetséges eszközzel védik is. Remélem, közeledünk ehhez. Nekünk, erdész szakembereknek, az a célunk és hivatásunk, hogy biztosítsuk az erdőt unokáink számára is. Ennek érdekében szorosabbra szeretnénk fűzni az önkormányzatok és az erdészet közötti párbeszédet és együttműködést.

FONTOSABB KÖRNYEZETVÉDELMI HONLAPOK, HASZNOS INFORMÁCIÓK

A XII. KERÜLETBEN MŰKÖDŐ, KÖRNYEZETVÉDELEMMEL FOGLALKOZÓ SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK WEBCÍMEI

- Duna-Ipoly Nemzeti Park www.dunaipoly.hu
- Sas-hegyi Látogatóközpont www.dunaipoly.hu/hu/helyek/bemutatohelyek/sas-hegyi-latogatokozpont
- Természetvédelmi Őrszolgálat (a védett természeti értékekkel és területekkel, valamint a Natura 2000 területekkel kapcsolatos rendészeti feladatok ellátása): www.dunaipoly.hu/hu/termeszetvedelmi-orszolgalat
Ügyeleti telefonszám: +36 30 663 4625
- Budapesti Természetvédelmi Őrszolgálat (a fővárosi helyi jelentőségű védett természeti területek és értékek* védelme és őrzése): www.fori.hu/termeszetvedelmi-orszolgalat
Telefonszám: +36 1 301 7500
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület www.mme.hu
- Természet- és Környezetvédelmi Polgárőr Egyesület www.termeszetvedelmi-polgarorseg.hu
- Klímabarát Települések Szövetsége klimabarat.hu

A HEGYVIDÉKHEZ KÖTŐDŐ, NEM XII. KERÜLETI, KÖRNYEZETVÉDELEMMEL FOGLALKOZÓ SZERVEZETEK WEBCÍMEI

- Pilisi Parkerdő parkerdo.hu
- Budakeszi Vadaspark budakeszivadaspark.hu
- Magyar Biokultúra Szövetség (Csörsz utcai ökopiac) www.biokultura.org
- Budai Komposztmesterek www.komposztmester.hu
- Komposztfórum Magyarország Egyesület komposztforum.hu

MÁS JELENTŐSEBB ZÖLDSZERVEZETEK WEBCÍMEI

- Humusz Szövetség (Nulla Hulladék Program) humusz.hu
- WWF Magyarország wwf.hu
- Magyar Természetvédők Szövetsége mtvsz.hu
- Greenpeace Magyarország www.greenpeace.org/hungary/
- Védegylet vedegylet.hu
- Levegő Munkacsoport www.levego.hu

***XII. kerület**

Ördögrom természetvédelmi terület

(Edvi Illés út északi és déli oldala)

Szabadon látogatható.

A közel 18 hektárnyi területen a magyar flóra fajainak közel egyharmada, több mint 600 faj található meg, köztük 44 védett, ezek közül 3 fokozottan védett. A kiemelkedő gazdagság egyrészt a dolomit alapkőzetnek, valamint a speciális észak-déli kitettséggel rendelkező felszínnek köszönhető. Az ízeltlábú faunán belül a lepkeké képviselik a legnagyobb természetvédelmi értéket.

Kis-sváb-hegy természetvédelmi terület

(Gaál József út–Álom utca–Pethényi út által határolt terület)

Szabadon látogatható.

A védett terület zárványjellege miatt kiemelten fontos mind a Kis-sváb-hegy megőrzése, mind a védett növényfajok, mind a tájkép védelme érdekében. Geológiai értékei közé tartoznak a felhagyott bányafalakban fellelhető különböző ősmaradványok. A védett területet tanösvény mentén lehet körbejárni.

Denevér úti gyeptábor természetvédelmi terület

(Denevér út keleti oldala és Fodor utca között található terület)

Szabadon látogatható.

A kis kiterjedésű, védett terület különböző száraz gyeptársulásoknak és karsztbokorerdő-maradványoknak ad otthont. A rá jellemző védett növényfajok viszonylag nagy egyedszámmal képviseltetik magukat.

Fácános természetvédelmi terület

(Zugligeti út–Béla király út–Csermely lépcső–Csermely út által határolt terület)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

A védett terület jelenleg a nagyközönség elől elzárt hely. Botanikai értékei közé tartozik az endemikus budai nyúlfarkfűves sziklagyeptársulás, amelynek névadó faja a Budai-hegységben, valamint a Naszályon előforduló bennszülött védett növényfaj.

Csillagvölgyi úti kert természetvédelmi terület

(Csillagvölgyi út 2., 4/a–g)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Művész úti kert természetvédelmi terület

(Művész út 9–11.)

Tulajdonos engedélyével látogatható

Istenhegyi kert természetvédelmi terület

(Istenhegyi út 80.)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Hangya utcai fekete fenyő természeti emlék

(Hangya utca 24/b–c)

Tulajdonos engedélyével látogatható, közterületről is megfigyelhető.

Lóránt úti korai juhar természeti emlék

(Lóránt út 18.)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Svájci úti bükk természeti emlék

(Svájci út 2.)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Eötvös úti kocsánytalan tölgy természeti emlék

(Eötvös út 17.)

Tulajdonos engedélyével látogatható, közterületről is megfigyelhető.

Ráth György utcai platán természeti emlék

(Ráth György utca 13.)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Mártonfa úti eperfa természeti emlék

(Mártonfa út 4.)

Tulajdonos engedélyével látogatható.

Felhő utcai mamutfenyő természeti emlék

(Felhő utca 17.)

Tulajdonos engedélyével látogatható, közterületről megtekinthető.

Tisztelt Olvasóink!

Zöld Hegyvidék című kiadványunkhoz minden hegyvidéki polgár igényelhet egy – a képen látható – vászontáskát, amelyet az alábbi helyek egyikén tud átvenni lakcímkártyája bemutatását követően.

Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat ügyfélszolgálat

1126 Budapest, Böszörményi út 23–25.

H: 8⁰⁰–18⁰⁰

K: 8⁰⁰–16⁰⁰

SZ: 8⁰⁰–16³⁰

CS: 8⁰⁰–16⁰⁰

P: 8⁰⁰–13³⁰

MOM Kulturális Központ jegypénztára

1123 Budapest, Csörsz utca 18.

H–P: 8⁰⁰–16⁰⁰

Hegyvidéki Kulturális Szalon

1124 Budapest, Törpe utca 2.

H–P: 8⁰⁰–16⁰⁰

Hegyvidéki Zöld Iroda

1126 Budapest, Kiss János altábornagy utca 43–45.

H: 13⁰⁰–17³⁰

SZ: 8⁰⁰–16⁰⁰

P: 8⁰⁰–12⁰⁰

Virányosi Közösségi Ház

1125 Budapest, Szarvas Gábor út 8/c

H–P: 9⁰⁰–20⁰⁰

Jókai Klub

1121 Budapest, Hollós út 5.

H–P: 9⁰⁰–20⁰⁰

További információk: onkormanyzat@hegyvidek.hu

TETTEN ÉRHTŐ ÖRÖKSÉG

ZOBOKI GÁBOR YBL-DÍJAS ÉPÍTÉSZ

Zoboki Gábor, a Müpa tervezője, a zugligeti egykori lóvasút-végállomás épületének felújítója szerint kevés olyan város van a világon, mint Budapest, ahol megadatik az a kettősség, ami például a Hegyvidéken: az, hogy az emberek a madárcsicsergős lakóhelyüktől ugyanolyan hamar eljuthatnak a város adta kulturális lehetőségeig, mint a Normafához síelni.

– Hild János-díjban részesült a Hegyvidéki Önkormányzat. Ehhez kapcsolódóan zajlott le a Hegyvidéki Urbanisztikai Konferencia, épp abban az épületben, a Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpontban, amelynek az ön cége tervezte a felújítását. Milyenek látja építész szemmel szűkebb pátriáját, a Hegyvidéket?

– Ma Budapesten minden városrész „karakterküzdelenben” van. Annak a városnak, amit száz évvel ezelőtt megszerettünk, különböző hangulatú és funkciójú városrészei voltak, és a város más-más pontján ezt a különbözőséget élvezhettük. Sajnos az urbanizációs folyamatok és a globalizáció miatt ezek az eltérő karakterek kezdenek eltűnni. Ugyanakkor a XII. kerületnek, különösen a Zugliget és a Normafa környékén, valahogy megmaradt a régi íze, pedig sok mindent megtettünk azért, hogy azok is megszűnjenek, hiszen a Hegyvidék is „túl lett építve”. Erre példa a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

új campusának épülete: sajnos olyan középületet hozott be a Zugliget közepébe, ami teljesen eltér a hely eddigi képétől.

– Gondolom, az építészek körében egyébként is nehéz kérdés, hogyan férnek meg arculatban, stílusban a régi épületek mellett az újak. A németek által a második világháborúban lebombázott Londonról például a mai angol építészek azt állítják: vétek volt az az átgondolatlanság, ahogyan a lebombázott épületek helyére az újak kerültek.

– A legbonyolultabb kérdés a régi és az új építészeti egymás mellett való megférése, a régi megértése. Már csak azért is, mert ma nem azokkal a technológiákkal építik a házakat, mint a hajdanvoltakat, sőt, aki ma régi stílusú házat épít, az sem a régi technológiát akarja alkalmazni. A világ urbanistáira is nagy feladatot ró ez a probléma, amely már odáig jutott, hogy ha valahol negyven-ötven éve eltűnt épületet építenek vissza eredetiben, azok szerkezetét nem téglából, hanem betonból készítik.

– Erre mondják azt ma sokan, hogy „bezzeg régen még tudtak házat építeni”. Stabil épületeket, vastag falakkal, hosszú távra. Jogos gondolatok ezek?

– Tény, hogy a maiakat nem építjük olyan hosszú időtartamra, mint az elődeink például az Operaházat. Igaz, korábban is készültek olyan ideiglenesnek szánt épületek, amik egy idő után elveszítették

a funkciójukat, és lebontották őket, mint például vágóhidakat, vagy ipari csarnokokat. De az almát az almával kell összehasonlítani: mondjuk, az Operaházat a városligeti Múzeum-negyed épületeivel. Ezeket a közintézményeket minimum százötven-kétszáz évre méretezzük. Vagyis nem szabad a mai, üzleti alapokon álló építészet eredményeit összehasonlítani azokkal a régi épületekkel, amik hajdanán a városvezetés megbízásából épültek, más szándékokkal. A modern építészetnek is akadnak olyan színvonalas munkái, amik a régre is tekintettel vannak. Például az angol David Chipperfield úgy újította fel a háborúban megsérült berlini, késő klasszicista Neues Museum épületét, hogy egyes részeket korabeli, kézzel készített téglákkal egészített ki. Az új részekbe beékelte a régi téglákat, tisztítás nélkül. Egy ilyen kivitelezés viszont egyértelműen pénzkérdés.

– *Milyenek látja a XII. kerület arculatát?*

– Sajnos manapság az összes budai hegyvidék hangulatát a privát lakóházak arculata határozza meg, valamint a hetvenes-nyolcvanas években felhúzott lapos tetős társasházaké. A XII. kerület is bőven kapott ezekből az elképzelésekből, különösen a ligetes része. Nehezen alakul át ez az arculat. Ha egy új vevő régi épületet vesz meg az átlag fölötti négyzetméteráron, akkor már nehezen szánja rá magát, hogy korhűen állítsa helyre, hiszen az többbe kerül, mintha egy új épületet húzna fel. A Hegyvidéknek a zöld terület a legjellegzetesebb arculata, jó lenne nem elveszíteni teljesen. A több ezer négyzetméteres telkek kora lejárt, ahol az épületeket még tájba lehetett rakni.

– *A Hegyvidék volt az első budapesti kerület, ahol zöld iroda jött létre. A klímaváltozás tükrében ön mit gondol a fenntartható városfejlesztésről?*

– A fenntarthatóság összetett fogalom. A lényegét abban látom, hogy minél kevesebb biológiai

lábnyomot hagyjunk magunk után az építkezésekben is. Ott van például a Müpa, amely egymagában tizenhét műfajnak tud otthont adni. Ez azt jelenti, hogy mentesítette a várost az alól, hogy tizenhét különböző funkcióra tizenhét házat építsen.

– *„A világ legélhetőbb városa” címet eddig legtöbbször Vancouver és Bécs nyerte el. Többféle ilyen felmérés létezik, az egyikben Budapest a 34. helyen, egy másikban jóval hátrébb áll.*

– Azért nem hiszek ezekben a tesztekben, mert nem teljesen azt mérik, amit kell. Nem fejezik ki egy város hangulatát, holott mindegyiknek van egyénisége. Azért jön annyi külföldi turista Budapestre, mert nem olyan, mint Bécs, és azért mennek sokan Bécsbe, mert vonzza őket az osztrák főváros nehezen utolérhető képzőművészeti és zenei világa. Ugyanakkor több bécsi ismerősöm azt vallja, hogy Budapesten jobb lakni, mert itt az emberek közvetlenebbek, az életszínvonal is jó, a kulturális kínálat változatos. Lehet, hogy a levegőszennyezés magasabb Budapesten, de sok tekintetben élhetőbbnek tartják a magyar fővárost az övékéénél. Budapestnek a mai napig megőrzött spirituális hangulata van. Bár létezik a fővárosban az a kettősség, amit a hegyvidékiek élvezhetnek a leginkább: a madárcsicsergős lakóhelyüktől ugyanolyan hamar eljuthatnak a város adta kulturális lehetőségekig, mint a Normafához síelni. Kevés olyan város van a világon, ahol ez megadatott. A XII. kerület egyértelműen csúcslakóhely Európában. De nemcsak a Zugligettel, vagy a Normafával, hanem a Bösztörményi, a Németvölgyi vagy a Mátyás király út egyedi épületeivel is gazdagabbak vagyunk. A MOM Kulturális Központ környéke és a Normafa helyreállítása is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a kerület elnyerte a Hild János-díjat. Azt a jogos elismerést, hogy a Hegyvidék az élen jár abban, hogyan lehet minél fenntarthatóbb városfejlesztéssel élhetőbbé tenni a szűkebb pátriát.

A HILD-DÍJ ÉS A HEGYVIDÉKI URBANISZTIKAI KONFERENCIA

A Hegyvidéki Önkormányzat 2018-ban abban a megtiszteltetésben részesült, hogy a Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT) neki ítélte oda a Hild János-díjat, ami a hosszabb távon is fenntartható, tudatos városfejlesztés elismerése. A díj átadása hagyományosan egy kisebb ünnepség és szakmai program keretében történik. Az önkormányzat vezetése az MUT elnökségével egyetértve úgy döntött, hogy a díj alapításának 50. évfordulója alkalmából olyan szakmai konferenciát szervez, amin a városokkal, a városok jövőjével foglalkozó szakemberek talán legnagyobb alakjai mondhatják el véleményüket arról, mitől válik élhetővé egy település, hol van ebben a városvezetők felelőssége, és hol van a várost használók szerepe. A felkért előadók nemcsak tudományos munkájuk kapcsán beszéltek a Hegyvidékről, de valamilyen formában – a világhírű várostervező Jan Gehl leszámítva – mindegyikük személyesen is kötődik a kerülethez: itt laktak, vagy laknak még ma is, vagy itt nőttek fel stb. Mindez végül nem csupán szakmailag, de emocionális szempontból is rendkívül gondolatgazdag, élvezetes konferenciát eredményezett, amit az alábbi, a Hegyvidék fejlesztési stratégiájával kiegészített összefoglaló is alátámaszt.

A konferencián a szakemberek közül elsőként **DSc PhD Habil. Dúll Andrea**, az ELTE és a BME egyetemi tanára, a környezetpszichológia vezető kutatója beszélt arról, hogy a városi területeket és tereket használók hogyan viszonyulnak az adott városrészhez, közterekhez, és hogyan ítélik meg környezetüket. „Kie itt a tér? Környezetpszichológiai térbirtoklás a köztereken” című előadásával a városi térhasználat pszichológiai hátterét fedte fel, ezen belül is az általa „helytulajdonlásnak” nevezett jelenséget. Ennek lényege, hogy a városi teret, utcát használók egy idő után (ami akár néhány percnyi is lehet csupán, mint például a buszmegállóban várakozók esetében) már a sajátjuknak érzik az őket körülvevő környezetet, annak elemeit, a növényzetet, az utcabútorokat. Erre a jelenségre vezethető vissza, hogy minden változást, ami ebben a mikrokörnyezetben (mivel tulajdonlásról beszélünk, nyugodtan nevezhetjük ezt mikroterritóriumnak is) történik, veszteségként élünk meg, és legtöbbször negatív élmény kapcsolódik hozzá.

Ennek ellensúlyozására a legjobb mód a változás tervezésébe történő bevonás, ami által a térhasználó részese lesz a változásnak, ami már elfogadhatóvá teheti azt számára. Így válik a pszichológiai tudomány által világosan levezethetővé a közösségi tervezés és a közösségi bevonás fontossága, amire – mint Dúll Andrea rámutatott – kiváló példát nyújtanak a hegyvidéki közösségi programok.

Meggyesi Tamás professzor a szakma egyik doyenje, aki nem kevesebbet tett, mint a rendszerváltás után elindította a korszerű urbanisztikai képzést Magyarországon. A konferencián olyan összefüggéseit és analógiáit villantotta fel a várostervezésnek, amire valóban csak a legnagyobb gondolkodók képesek.

Jan Gehl felvezető előadójaként egy angol Shakespeare-rendező, Peter Brook könyvéből vett idézettel kezdte előadását: „Vehetek valamilyen üres teret, és azt mondhatom rá: csupasz színpad. Valaki keresztülmegy ezen az üres téren, valaki más pedig figyel; mindössze ennyi kell ahhoz, hogy színház keletkezzék.”

Meggyesi azt állította, hogy a városi tér nem más, mint színpad, ahol mindenki színész és néző is egyben, és Brook színház típusai, a szent, a halott és a nyers színház tökéletesen megfeleltethetők a létező városoknak: az igazi élhető város mindig is színház volt, ahol az emberek jól érezték magukat. Brook a közvetlen színház híve, hevesen elutasítja azt a hagyományos színházi gyakorlatot, miszerint a díszlethez kell igazítani az előadást. Ez a várostervezés azon paradigmájára emlékeztet, ami Jan Gehl Living cities (magyarul: Élhető városok) című könyvében található. Vagyis aki a díszlettel kezd, az rossz színházi rendező, aki az épületekkel kezd, az rossz várostervező. A helyes sorrend: az élet gazdagságának lehetőségét kell megteremteni, ezt követi az ezeket szolgáló terek kialakítása, és a végén következhetnek az épületek. Ez azonban csak akkor működik, ha – és Jan Gehl pontosan erre világít rá munkáiban – az utca a sétáló emberek színterévé válik, nem pedig a gépek foglalják el a tereket. Ebben a dimenzióban elevenednek és személyesülnek meg a városi terek és utcák, válnak organikusan élő és lüktető lényekké, akik csak arra várnak, hogy interakcióba kerüljünk, párbeszédbe elegyedjünk velük. Ezeket az „élő organizmusokat” nevezi Meggyesi Tamás utcalényeknek. Ezzel együtt felhívta a figyelmet arra az elterjedt urbanisztikai tévhitre,

ami az utcákat csak a környező épületek homlokzata által határoltan értelmezi (üres díszletként), holott az utca mélyen benyúlik a határoló ingatlanok testébe, és csak ebben a kontextusban értelmezhető. Végezetül egy szellemes példabeszéden keresztül az előadó arra hívta fel a figyelmet, hogy milyen fontos a színház/utca megrendezésénél az érdek jelenléte, hogy minden résztvevő érdekeltté váljon az „előadás” megrendezésében, mert csak így válik a produkció érdekessé. Hiszen ha a városi teret az épített és természeti környezet és a teret használó minden szereplő integrált egységének fogjuk fel, az minden esetben olyan gazdag változatosságot mutat, ami nem lehet érdektelen. Vagyis az egyéni és egyedi érdekek megjelenése, az utca-színház szereplőinek bevonása teszi a várost élhetővé és lakhatóvá, amit akár nevezhetünk közösségi tervezésnek vagy integrált városfejlesztésnek.

Jan Gehl – mintha csak az előző előadó üres formalizmussal riogató mondatait folytatta volna – egy pohár vízzel a kezében egy angliai konferencián történekekkel kezdte, Ken Worpole építéskritikust idézve: „Annyira sajnállok benneteket, építészeket! Csak a formával foglalkoztok, mert azt hiszitek, hogy az az építészet. De ez nem építészet, ez szobrászat – mutatott rá a pohárra. – Az építészet az élet és a forma kölcsönhatása. A jó építészet az élet és forma kölcsönhatásán alapul. A formát nagyon könnyű megérteni és magyarázni, az élet ennél sokkal bonyolultabb. Ezt sose tévesszétek szem elől!”

Hasonlóan elgondolkodtató mondatokkal tért rá a városi terek és utcák problematikájára: amit számon tartunk, amit dokumentálunk, arra vigyázunk, azt fontosnak érezzük. Vessünk egy pillantást saját házunk tájára, az önkormányzatra! Külön osztály van az épületek nyilvántartására, egy másik osztály a közlekedést, a forgalmat tartja számon. De vajon ki tartja számon a gyalogosokat? Van külön iroda, amelyik velük foglalkozik? Nem jellemző. És ki foglalkozik a figyelt oda a kerékpárosokra? Vagyis a modern városok, főleg mivel sok közülük hatalmas expanzió ment keresztül a hatvanas években, az autókra készültek. A másik jellemzője ennek az örökségnek, hogy az épület, a forma került a középpontba a tér helyett. Amíg a korábbi korokban minden a városi téren zajlott, modern térként csak azt hagyta meg az embereknek, ami az épületek között ott maradt. Holott hatalmas különbség van a valóságosan kialakított és megtervezett tér és az így visszamaradt tér között.

Az autók elterjedésével a legfőbb figyelem arra irányult, hogy minél jobb közlekedést biztosítsanak számukra. Autók nélkül az emberek átlagosan 5 kilométeres körzetben mozogtak, az autók elterjedésével ez 60 kilométerre nőtt. A két paradigmaváltás az 1960-as években kezdődött. Mit tudunk abban a korban a forma és a város emberekre gyakorolt hatásáról? Semmit, mert a modernizmus mindent maga mögött akart hagyni. Jan Gehl felidézett egy nagyon személyes történetet, ami karrierjében az igazi változást hozta. Első felesége, aki abban az időben pszichológushallgató volt, látva, hogy az építészek egész nap egy bezárt teremben ülve küzdöttek az építészeti formákkal, megkérdezte: „Ti, építészek, miért nem foglalkoztok az emberrel?” Ez volt az a pillanat, amikor Gehl elkezdte másképp figyelni a tereket és a tereket használó embereket. Megfigyelte, hogy a tér szereplői a saját maguk módján akarják használni azt, és nem feltétlenül úgy, ahogyan azt az építész a tervezőasztalon elképzelte. S ha jó gazdája van a térnek, akkor az a téren változtat, nem pedig az embereket akarja belekényszeríteni a tervbe.

Több nagyon szemléletes példát hozott fel ennek illusztrálására, és ezzel megerősítette, amit a könyveiben is legfontosabb módszertanának vall: ha meg akarjuk ismerni egy városi tér használatát, az embereknek a térrel szemben támasztott érzéseit és érdekeit, ahhoz nem feltétlenül kell megkérdezni őket. Meg kell figyelni,

hogyan használják a teret, hol van a térnek az a része, ahol leülnek, ahol találkoznak, ahol csak átsietnek. Ez mutatja meg a városi tér és az ember kapcsolatát.

Ezután egy másik alapvető gondolatát osztotta meg a hallgatósággal: „Minél több idős embert és gyereket látsz az utcákon, annál élhetőbb a városod!” Ha ők is kényelmesen és egyszerűen tudják használni a várost, akkor az valóban nem a gépekre lett tervezve. Ennek a problémának egy másik oldala a „sitting” szindróma, ami rengeteg betegséget és korábbi elhalálozást szült. Vagyis segíteni kell a városlakókat abban, hogy gyalogoljanak, biciklizzenek. Biztosítani kell mindenki számára, de elsősorban a gyerekeknek és az időseknek a biztonságos gyalogos-, kerékpáros és tömegközlekedést. Szerencsére egyre több város támogatja a gyaloglást és biciklizést lehetővé tévő utak fejlesztését. Kopenhágában a gyerekeket már az óvodában tanítják biciklivel közlekedni.

Kocsis János Balázs egyetemi oktató (BCE/BME), a Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT) alelnöke előadásában a kerület társadalmi átalakulását és ennek hatásait részletezte. A kerület belső részén egyre több kisgyermekes család lakik, a lakók státusza fokozatosan emelkedik. A belső részekben megfigyelhető a dzsentrifkáció, azaz a fiatalok megjelenése, akiket a jó szolgáltatások, a belváros elérhetősége és a változatos lakókörnyezet vonzanak. Mellettük kisebb részben itt vannak az idősek is, akik a gyalogosan elérhető boltok és egyéb szolgáltatások miatt visszaköltöznek a külső városrészekből. Mindezekben túl új jelenség

a munkahelyek nagyszámú megjelenése az eddig döntően lakófunkciójú kerületben, elsősorban a MOM Park környékén, és máshol is, csak kisebb mértékben. Az átalakuló lakossági összetétel és gazdasági folyamatok új igényeket támasztanak részben a szolgáltatási hálózat, részben a közterek, a közösségi találkozóhelyek irányába.

Finta József építészként és városlakóként is az EMBER-ről beszélt, pontosabban annak hiányáról a mai elgépiesedett társadalomban és elgépiesedett városainkban: „A digitális tervezés lehetőségei is megejtőek, szinte minden formát ki lehet hozni néhány kattintással, izgalmas, soha nem volt formákat is, sok irányban megcsavart terekkel, csak az a kérdés, kérdésem, hogy ezekben a terekben hová kerül, hová tűnik el, és mit csinál az ember?”

Ugyanakkor ebben az embertelen közegben üdítően emberinek találja a Városháza előtti tér kis piacát, a Böszörményi úti üzleteket, a Gesztenyés sűrűjét vagy az új közösségi házat, mert rajtuk érződik a humánus, hogy nem a technológiának, nem a gépeknek tervezték, hanem az embereknek. Csak azért, hogy ott legyenek, ott találkozzanak, és ott jól érezzék magukat. Hogy teret adjon annak a közösségnek, ahol nem az interneten, hálózatokon és különböző rendszereken keresztül kommunikálnak egymással, hanem beszélgetnek, és ez Finta József számára már kisebb csodával ér fel.

Megszívelendő gondolatai minden szakembernek szólnak, aki a várossal, a városi környezet alakításával foglalkozik: „Az építészet feladata tehát nem csupán az, hogy mindenkor újból és újból szépet, szokatlant hozzon létre, hanem főként az lenne, hogy az emberi létezés szolgálatába állítsa tereit, formáit, funkcionális és esztétikai tudását és tehetségét.”

Alföldi György professzor, a BME Építészmérnöki Kar dékánja, aki levezényelte Budapest egyik legsikeresebb városfejlesztési, városrehabilitációs programját (Corvin sétány), az alközpontoknak a városi életben, a városok mentális térképén betöltött szerepére hívta fel a figyelmet. Véleménye szerint a városok növekedésével azok a lakosok számára egyre átláthatatlanabb és kezelhetetlenebb rendszerré válnak. Ezért van jelentősége a városok strukturálásának, az alközpontok meglétének.

Új alközpontok esetében (lásd Corvin negyed!) Alföldi György szerint az egyik nagy kérdés, hogy ki lehet-e mesterségesen alakítani ezt a legtöbbször hagyományosan létrejövő városi térséget. Más szavakkal: lehet-e

fenntartható módon történelmet írni a városszerkezetben. A VIII. kerületi példa azt mutatja, hogy nemcsak lehet, de bizonyos esetekben kell is, mert a városnak, vagy még inkább a várost használóknak erre szükségük van. Valójában ez az a pont, ahol az építésznek fel kell ismernie a települések központját. Tágabb értelemben a városi tereket nem az épületek határozzák meg, hanem használói teszik azzá, ami: városi térré, pihenőhellyé, vásárlóutcává vagy épp alközponttá.

Némi derűtséget keltett, amikor felhívta a figyelmet arra, hogy egy helyet mennyire meghatároznak a szagok. Végre a Böszörményi úton is megjelent a péksütemény, a kávé, a Városháza tér előtt a piac illata, ami egyértelműen a pozitív változás felé megtett első lépések jeleként értelmezhető.

Végezetül ő is – a konferencián nem elsőként – Jane Jacobsot idézte, aki szintén abban hitt, hogy a találkozások és az emberek reménysége az, ami a városi tereket élettel tölti meg. Záróképként a Böszörményi úti Rigó Jancsi cukrászda tűnt fel: a helyi potenciálok, hagyományok megőrzése és gondozása, valamint a tér interakcióinak érzékeny kezelése vihet csak sikerre egy városmegújítást.

Vitézy Dávid, akit arra kértek fel, hogy a helyi kötőtpályás közlekedésről és annak jövőjéről beszéljen, a száraz műszaki megállapítások helyett hegyvidéki lakosként inkább egy igen személyes hangvételő előadást tartott. Nyitógondolatként nagyon lényeges pontra mutatott rá: a városi térnek olyanfajta kialakítása, ahogyan azt az előző előadásokban hallhattuk, csak abban az esetben valósulhat meg, ha a közlekedés a saját szerepét is végiggondolva hajlandó visszahúzódni ezekről a terekről.

Tömegközlekedés szempontjából a Hegyvidék nagyon speciális terület, ami nemcsak a domborzati és beépítési viszonyoknak, de a kerület társadalmi rétegződésének is köszönhető. E viszonyok miatt szinte kizárólag a busz jöhet

szóba (a tömegközlekedés „málháslovai”, ahogyan Vitézy Dávid nevezte őket), de ami az utazási komfortot alapvetően befolyásolja, az nem csupán az utazás élménye, hanem a buszok, buszmegállóknak megközelíthetősége. Hiába éri el, sőt legtöbb esetben meg is haladja a tömegközlekedési szolgáltatás színvonala a világ leggazdagabb hasonló helyzetű városainak színvonalát, ha a lakosok mégsem veszik igénybe azt az utcák és a járdák állapota, vagy a gyalogoshálózat hiányosságai miatt.

A tömegközlekedés elérésének könnyebbségét egyrészt a tömbök átjárhatóságával, másrészt kommunikációs eszközökkel kell segíteni. Az előbbi biztosítása érdekében akár még a szigorú hatósági eljárások (pl. kisajátítás) eszközének bevetése is elfogadható lehet a közösség és a környezet érdekében. A gyalogos megközelítés kiemelten fontos lesz a megújuló fogaskerekű esetében is, ha valóban XXI. századi tömegközlekedési eszközt akarunk építeni.

Vitézy Dávid talán az egész konferencia legfontosabb üzenetét fogalmazta meg, amikor – többes szám első személyben – kijelentette: sokkal bátrabbnak kell lenniük a szakembereknek és a városvezetőknek, hogy a személygépjármű-közlekedés visszaszoruljon Budapest útjain, s teret kapjon végre a tömeg- és a gyalogközlekedés. Össze kell fogniuk a helyi önkormányzatoknak, és ki kell állniuk amellett – mert alapvető érdekük –, hogy megszűnjenek a városon belüli autópályák, megszűnjön az, hogy a buszok a dugóban vesztegelnek, mint ahogyan azt ma teszik a Hegyalja úton. Csak akkor lehet azt mondani az autósoknak, hogy ne üljenek autóba, ha valóságos alternatívát és főleg gyorsabb közlekedési módot tud felkínálni a város. Az előadást a BAH-csomóponti felüljáró esetével zárta, amely véleménye szerint tökéletes leképezése mindannak az idejétmúlt város- és közlekedéstervezési korszaknak, amiről Jan Gehl is beszélt. Az a gondolat, hogy az M1-es és az M7-es autópálya forgalmát lehetőség szerint akadálytalanul és jelzőlámpás megállítással nélkül Buda belső területein keresztül a pesti belvárosra zúdítjuk, olyan mértékben elhibázott, hogy a felüljárót még akkor is érdemes lenne lebontani, ha nemrég lett felújítva.

A HILD-DÍJ

A Hild-díj Hild Jánosról (1760–1811), a neves magyar építészről, az egyik első magyar várostervezőről lett elnevezve. Hild János József nádor megbízásából, nagyrészt az ő korábban megfogalmazott városfejlesztési elképzeléseit keretbe foglalva, 1805-ben elkészítette Pest város szabályozási tervét, amely az első ismert magyar városrendezési tervnek tekinthető. 1807-től József nádor felkérésére részt vett a terv megvalósítását előmozdítani hivatott Szépitő Bizottság munkájában is.

A díj Magyarország legrangosabb elismerése településfejlesztés és településrendezés terén. 1968 óta két évente ítéli oda a Magyar Urbanisztikai Társaság azoknak az önkormányzatoknak, amelyek példamutató eredményeket érnek el a városfejlesztés terén.

1996 óta a páros években a települési, páratlanokban pedig az egyéni Hild János-díjakat adják át. 2010-ig összesen 55 település, valamint 71 személy részesült ebben a rangos kitüntetésben.

MIÉRT A HEGYVIDÉK?

– A MAGYAR URBANISZTIKAI TÁRSASÁG HIVATALOS ÉRTÉKELÉSE

A Hegyvidék Budapest egyik legkedveltebb kerülete, amely épített és természeti adottságait kihasználva biztosít kiváló lakó- és pihenőkörnyezetet, valamint intelligens szolgáltatásokat. A kerület stratégiai átfogó célja, hogy „legyen vonzó, színvonalas életkörünyezetet nyújtó, exkluzív kerülete a fővárosnak, amely művi és természeti adottságait, értékeit megőrizve működteti a fővárosi, a kerületi szerepkörű intézményi és kapcsolatrendszerét, és lakói számára fenntartható életminőséget biztosít”.

A kerület fejlesztésén meglátszik, hogy jól priorizál az egyes kihívások között, világos fejlesztési térségeket, tengelyeket jelöl ki, és e területek fejlesztéséhez ragaszkodva, a felmerülő új szempontok és lakossági visszajelzések fényében folyamatosan korrigálva és javítva zajlanak a munkálatok. A Hegyvidék egyedülálló abból a szempontból is, hogy 2014-ben az országban elsőként létesített zöld irodát, amelynek munkatársai átfogóan foglalkoznak a kerület fenntarthatósági kérdéseivel számos nemzetközi projektben is.

A kerület elmúlt 10 év alatt véghezvitt projektjei, mint például a MOM Kulturális Központ és a Gesztenyés kert, a Böszörményi út korszerűsítése, a Normafa rehabilitációja, az önkormányzat kitarató és következetes munkáját igazolják. Az önkormányzat kiemelten fontosnak tartja, hogy a kerületi döntések többkörös lakossági egyeztetések után, a lakosság támogatása mellett jöjjenek létre. Okosan használja fel a lakosság tájékoztatása és bevonása céljából az online médiát is.

A PÁLYÁZAT

Az önkormányzat a pályázatában négy fő területre fókuszálva mutatta be az elmúlt években a kerületben folyó munkát. Ezek olyan komplex programokat jelentenek meg, amik messze túlnyúlnak egy projekt keretein, így a számos programelem együttesen hozott létre átfogó településfejlesztést, ezáltal biztosítva a fejlesztések pozitív hatását a fizikai, társadalmi és gazdasági környezetre egyaránt.

A 2015-ben elfogadott középtávú stratégiai fejlesztési célok a már korábbi, 2008-ban az Integrált Városfejlesztési Stratégiában megfogalmazott célrendszerre és a településfejlesztési koncepció jövőképre és átfogó (hosszú távú) céljaira épülnek, utóbbiakat bontják tovább középtávú célokra.

Az önkormányzat az alábbi öt középtávú stratégiai fejlesztési célt határozta meg:

- I. A Normafa rehabilitációja.
- II. Intelligens és klímabarát város (Smart City), különös tekintettel a fenntartható közlekedési rendszer fejlesztésére.
- III. Aktív, szolidáris, egészséges, erős identitással rendelkező lakosság és ezt támogató, igényorientált, színvonalas közszolgáltatások.
- IV. Kezdeményező, innovatív városvezetés a gazdaságfejlesztésekben, az alközponti rendszer fejlesztésében, a minőségi szolgáltatások kialakításában és az épített-természeti környezet értékelésében.
- V. Rekreációs igényeket is kielégítő zöld felületi rendszer, a természeti környezet védelme és megújítása.

A bírálók azt emelték ki a Hegyvidék pályázatával kapcsolatban, hogy ezek a fenti elvek milyen formában és mértékben érvényesültek az egyes projektek megvalósítása során. Ami különösen izgalmassá teszi ezeket, hogy hogyan lehet a célok elérésének folyamatába beépíteni a közösségi bevonás kívánta rugalmasságot úgy, hogy közben az eredeti elfogadott célok ne vesszenek el. A konferencián megszólaló előadók véleménye szerint épp ebben ért el komoly sikereket az önkormányzat.

NORMAFA: AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MEGŐRZÉSE

A Normafa és környéke páratlan természeti kincs, amely évtizedeken keresztül méltatlanul elhanyagolt, rendezetlen terület volt. 2013-ban törvény született a Normafa területének rehabilitációjáról, ami elindította az ország egyik legnagyobb rekreációs, sport- és erdővédelmi programját. Közel két éven át zajlottak az egyeztetések a zöldszervezetekkel, civil szervezetekkel, hegyvidéki polgárokkal azért, hogy közösen találják meg a Normafa rendbetételének legjobb és leginkább támogatott módját.

A Normafa rendbetétele a környezeti fenntarthatóság, a társadalmi hasznosság, a gazdasági fenntarthatóság alapelveire épül, úgy, hogy ne sérüljön a Normafa környékén élők nyugalma. A részprojektek megvalósításánál elsőrendű cél az egyes célterületek széthúszása, így egyrészt a terület növelésével csökken az egyes területekre jutó terhelés intenzitása, másrészt ezáltal a különböző funkciók úgy lehetnek jelen, hogy nem zavarják egymást.

A Normafa-programban kiemelt szerepet játszik a terület közlekedése. A fejlesztés eredményeként az eddig a legfőbb idegenforgalmi területek szívében áthaladó út új nyomvonalat kapott, ami által a gépjárműforgalom elkerüli a leglátogatottabb, ezáltal a legsérülékenyebb területeket. Emellett a program igyekszik átszoktatni a látogatókat a tömegközlekedésre, amiben majd kulcsszerepet kap a meghosszabbított vonalon közlekedő fogaskerekű vasút.

A természeti értékek mellett különleges helyet foglalnak el a magyar építészeti örökségen belül a Normafához kapcsolódó hegyvidéki épületek. Ezek megújítása és integrálása a fejlesztési programba kiemelkedő fontosságú feladat. Ennek első és egyik legkülönlegesebb eleme a volt lóvasút állomásépületének felújítása volt.

ÚJ VÁROSKÖZPONT AZ EGYKORI MAGYAR OPTIKAI MŰVEK KÖRNYEZETÉBEN

A nagyarányú és építészeti is kiemelkedő színvonalú irodai és kereskedelmi fejlesztések az Alkotás utca–Csörsz utca térségében magával hozták az egykori MOM épületének rehabilitációját, amely a kerület egyetlen barnamezős területe volt. A fejlesztés megteremtette és élő városi funkciókkal töltötte ki a kapcsolatot az Alkotás utca melletti új központ és a kerület egyik első nagyvárosi utcája, a Böszörményi út mint régi központ között. Ezáltal a hagyományos főutca/sétálóutca és a modern kor plázája nemhogy kioltják, de erősítik, kiegészítik egymást.

A Hegyvidéki Önkormányzat 2010-ben a MOM Kulturális Központ, a Gesztenyés kert és a Sirály utca rekonstrukciójával európai támogatással létrehozta a MOM–Gesztenyés kert kulturális, sport- és szabadidőnegyedét. A fejlesztés során elsődleges szempont volt, hogy többprofilú, változatos társadalmi rétegeket megszólító tér jöjjön létre.

A VÁROSFELJESZTÉS EGYBEN AZ EMBEREK GONDOLKODÁSÁT IS FORMÁLJA

A Hegyvidéki Önkormányzat fejlesztési koncepciójában és fejlesztési gyakorlatában nemcsak akciószerűen, hanem holisztikusan is megjelennek a fenntarthatósági elvek. A kerület környezeti fenntarthatóság iránt való elkötelezettségét bizonyítja az is, hogy az önkormányzat 2016-ban külön irodát hozott létre a környezeti ügyeknek. A Hegyvidéki Zöld Iroda nemcsak helyi környezet- és természetvédelmi fejlesztésekkel, szemléletformáló programok szervezésével foglalkozik, hanem számos nemzetközi projektben is részt vesz. Ahogyan az önkormányzat szemléletére is jellemző, a zöld iroda is kiemelt figyelmet fordít a fejlesztések megtervezése során a lakosság széles rétegeinek bevonására. Az alábbi programok mind a helyi lakosság bevonásával valósultak/valósulnak meg:

„Még több fát a Hegyvidékre!” program. A Hegyvidéki Önkormányzat a lakosságtól várja, hogy olyan közterületeket javasoljon, ahol van minimum 2,25 négyzetméter víz- és légáteresztő felület, valamint elég hely biztosított a fa lombkoronájának. A javaslatokat a faultetes@hegyvidek.hu e-mail-címre lehet elküldeni, fotóval.

A Csörsz park fejlesztése. A Csörsz utcai park átalakításáról három koncepció készült, ezeket az önkormányzat 2016 tavaszán szavazásra bocsátotta. Közel 300-an voksoltak online vagy papíralapon, ezt (is) figyelembe véve készültek el a park kiviteli tervei. Az első ütemben a fákkal szegélyezett fősétányt és a Pišudski-emplékhelyet, utána a játszóteret, a parkolót és a zajvédő falat alakították ki, majd a közvilágítást üzemelték be a kivitelezők.

Normafa „kapuja”. A Hegyvidéken élőkkel és a civil szervezetekkel folytatott hosszas egyeztetéssorozat után kidolgozott, 2015-ben helyi népszavazással is megerősített Normafa-rehabilitációs program fontos elemeként új látogató- és információs központot hozna létre az önkormányzat az Eötvös út 48. szám alatti

ingatlanon. A fogadóközpont céljaira felújítanak a területen található, több mint százéves, helyi védettséget élvező szecessziós nyaralóvillát, emellett egy új, a tájba illő kiszolgálóépületet alakítanak ki. A Normafa „kapujának” leendő funkcióit illetően az önkormányzat kikérte a kerületi polgárok véleményét, a szórólapokon és a hegyvidek.hu honlapon közzétett kérdőívet több százan töltötték ki.

Istenhegyi benzinkút. Ez az első benzinkút Magyarországon, ahol az arra alkalmas elektromos autók akkumulátora átlagosan 20 perc alatt tölthető fel menetközépre. A benzinkút tetejét örökzöld növények fedik, az elektromos energiát szolárfa, a világosítást pedig LED-es égők biztosítják.

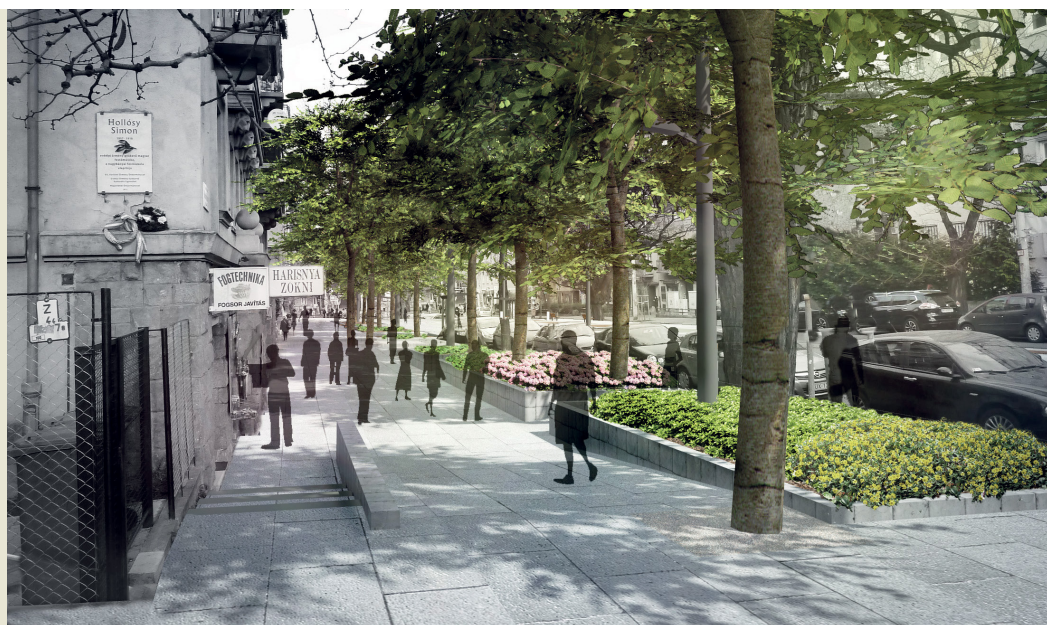
Bölcsődék, óvodák és iskolák energetikai fejlesztése. A Normafa és a KIMBI Óvodában naperőmű jött létre, amely növeli a megújuló energiaforrásokon alapuló villamos energia szerepét az összenergia-felhasználáson belül. A Zugligeti Bölcsődében és a Zugliget Óvodában a fejlesztés célja a meglehetősen elavult épületszerkezetek felújítása volt, az energiafelhasználás csökkentése érdekében. A Svábhegyi Bölcsőde, a Fekete István iskola, továbbá a Tamási Áron Általános Iskola és Gimnázium épülete új, hőszigetelt, fokozott légzárású, műanyag kültéri nyílászárókat kapott.

Napelemes rendszer a polgármesteri hivatal épületén. A 43,2 kWp teljesítményű naperőmű növeli a megújuló energiaforrásokon alapuló villamos energia szerepét az összenergia-felhasználáson belül, és így csökken a szén-dioxid-kibocsátás.

Together és Urban Green Belts projektek. Az Európai Unió társfinanszírozásával jöttek létre, az Interreg Central Europe 2014–2020 Program keretében. A Together célja a középületek energiahatékonyságának növelése, valamint a megújuló energiaforrások használatának elősegítése. A program keretében a részt vevő hét ország komplex (technológiai, pénzügyi és irányítási) megoldásokat fejlesztett ki és tesztelt. Az Urban Green Belts célja olyan innovatív módszerek és eszközök kidolgozása, amik lehetővé teszik a fenntartható, partnerségen alapuló városi zöldfelület-gazdálkodási rendszerek kialakítását.

___ KOMPLEX KÖZTERÜLET-MEGÚJÍTÁS – BÖSZÖRMÉNYI ÚT, A HEGYVIDÉK FŐUTCÁJA

A Böszörményi út korszerűsítése és a csatlakozó projektek a kerület egyik legátfogóbb és legkomplexebb fejlesztési programja. Sokszínűségének köszönhetően lefedi szinte az összes, az ITS-ben lefektetett fejlesztési célt, valamint ötvözi a Hegyvidék Arculati Kézikönyvében megfogalmazott fenntarthatósági elveket. A fővárosi TÉR_KÖZ pályázattal is megtámogatott korszerűsítés fő célja a tömegközlekedés megtartása, a kerékpáros és gyalogosközlekedés támogatása. Ezeknek a megvalósítása és a közterületi zöld felületek, utcabútorok megújítása együttesen teszi élhetőbbé a Böszörményi utat és környezetét.

A tágasabb gyalogosfelületek kialakítása és a csatlakozó homlokzatok, portálok felújítása nemcsak az utca-képet teszi vonzóbbá, de hatalmas lökést ad a földszinti kereskedelem és vendéglátás kiteljesedésének is. Az utca korszerűsítése által ösztönzött, valamint a vele párhuzamosan futó, kiemelten a helyi közösséget szolgáló projektek, a kialakított terek és találkozóhelyek együttesen teszik igazi FŐUTCÁVÁ a Bösözerményi utat.

||||||| A HEGYVIDÉK FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

A KERÜLET JELLEMZŐI, LEGFŐBB ÉRTÉKEI MINT A STRATÉGIAALKOTÁS ALAPJA _____

A Hegyvidék Budapest **legkedveltebb, exkluzív lakó-, pihenő- és szolgáltató kerülete**, amely épített és természeti adottságait kihasználva színvonalas életkörünyezetet és életminőséget biztosít lakói számára. A budai hegyvidéken, 27 hektáros területen fekszik, lakónépessége 57 656 fő (TEIR, 2018). A többi budapesti kerülethez viszonyítva a Hegyvidék számos jelentős **parkos és erdős zöld területtel** rendelkezik; az erdők területe csaknem a kerület 40%-át teszi ki, az egy főre jutó erdőterület csaknem hétszerese a budapesti átlagnak. A gazdasági szektorokat tekintve egyértelműen a szolgáltatások dominálnak, valamint jellemzők a kisvállalkozások. A **diplomások aránya 54,8%**, ami budapesti viszonylatban is kiemelkedő (KSH, 2017).

A XII. kerület a **kisebb népsűrűségű** budapesti kerületek közé tartozik, hegyvidéki fekvéssel, extenzív beépítéssel. **Lakosság száma** 1980-tól 2011-ig **folyamatosan csökkent**, azóta egyenletesen, **kismértékben növekszik**. A budapesti kerületek között a Hegyvidék a **legidősebbek közé tartozik**, 100 aktív korúra 62 idős jut, azonban ez a helyzet változóban van. A vándorlási egyenleg 2008 óta lassú, folyamatos elvándorlást mutat, a 0–14 éves fiatalok aránya viszont átlag felett növekszik, azaz egyértelműen **fiatalodik a kerület**. A 85 évesnél idősebb kort elérők nagy száma miatt az ápolási-gondozási igények további növekedése várható. A XII. kerületben az egyik legmagasabb a nagycsaládok aránya. A kiemelkedő arányú **felsőfokú végzettséggel rendelkezők** körében kisebb az elvándorlás, és nagyarányú a beáramlás.

A Hegyvidék alapvetően **lakófunkciót** tölt be, gazdaságilag aktívabb kerületek felé kibocsátóként, az ott foglalkoztatottak lakóhelyeként működik. A rendelkezésre álló munkaerő magas képzettségű, az átlagjövedelem

is magas. A képzett fiatalok külföldre vándorlása kiemelten érinti.

Itt található a **főváros erdőmenynyiségének legnagyobb és legjobb adottságú része**, amely jelentős gazdasági potenciállal is rendelkezik. Ezek a **zöld felületek (Normafa, Csillebérc, Széchenyi-hegy)** a főváros országos szinten is **jelentős rekreációs célpontjai** közé tartoznak.

A **bölcsődei és óvodai ellátásban részt vevők száma jelentősen növekedett** – a demográfiai változásokkal párhuzamosan. A Hegyvidéken **23 általános iskola és 7 középiskola működik**, ezek közül

a Városmajori Gimnázium az országos lista 8. helyén áll. A felsőoktatási intézmények közül országosan egyedülálló képzést nyújt a **Testnevelési Egyetem** és a **Moholy-Nagy Művészeti Egyetem**. A Hegyvidéki Családsegítő és Gyermekjóléti Központ **Ifjúsági Közösségi Teret** működtet. A **Hegyvidéki Gondozási Központ** étkeztetést, valamint házi segítségnyújtást biztosít a rászorulóknak.

2018 őszén készült el a **Hegyvidéki Kulturális Szalon** új épülete a Városháza tér mellett. Az önkormányzat kiemelten támogatja a tömegsportot – ebből a célból jött létre az **Aktív Hegyvidék Program**, amelynek keretében ingyenes sportprogramokon vehetnek részt a lakosok. Sportolási lehetőséget nyújt a **Hegyvidék Sportegyesület**, a **Hegyvidéki Szabadidősport Nonprofit Kft.**, valamint a **MOM Sport Uszoda és Sportközpont** is. A Hegyvidék nem küzd megoldhatatlan környezeti és urbanisztikai problémákkal, az országos és fővárosi infrastruktúra főhálózatai nem, vagy csak marginálisan érintik. Ugyanakkor pont a **magas státuszú lakosság miatt a motorizáció magasabb** az átlagnál, ami parkolási problémákhoz vezet a belső, nagyobb sűrűségű területeken.

A kerület egyik legfontosabb szerepe a „**Budapest tüdeje**” szerepkör, a legjelentősebb kirándulócélpontok a Normafa, a Széchenyi-hegy és Csillebérc. Emellett a Hegyvidéken számos nagy múltú intézmény van, mint például a kutatást-oktatást szolgáló **KFKI** és a **Testnevelési Egyetem**, rekreációs céllal a **Libegő**, a **fogaskerekű** és a **gyermekvasút**, vagy az olyan egészségügyi intézmények, mint a **Szent János Kórház**, a **Kútvolgyi Kórház**, a **Korányi intézet** és az **Országos Onkológiai Intézet**.

A Hegyvidék épített és természeti környezete igen gazdag kiemelkedő és különleges értékekben. Az épületek, építmények, emlékhelyek többszintű, az országostól a helyiig terjedő védelmi oltalom alatt állnak. Az itt található mintegy **95 országos műemléki védetség alatt álló épület és építmény** jelentős részei a **hegyvidéki részeken a XIX. és XX. században épült villák**, a városiasabb alsó részen a **két világháború között emelt épületek és emlékek**. Történeti kertek a **Jókai- és a Steindl-villa kertje a Svábhegyen**, műemléki területnek minősül a **svábhegyi polgári villanegyed**, emellett a kerület területén 40 nyilvántartott **régészeti terület** található. Fővárosi védelem alatt áll mintegy 58 épület, építmény és épületegyüttes, kerületi szintű védetséggel rendelkezik 277 objektum.

A TELEPÜLÉS TERVEZÉSÉNEK ÉS FEJLESZTÉSÉNEK RENDSZERE

„A településfejlesztés a település társadalmi és gazdasági erőforrásainak, környezeti minőségének, műszaki, anyagi és humán ellátásának olyan fejlesztése, amely a fenntartható fejlődés érdekében megteremt a település lakossága számára az életszínvonal növekedésének, az életminőség javulásának egyensúlyi feltételeit.” (Útmutató a településfejlesztési koncepció készítéséhez, Belügyminisztérium Településfejlesztési Iroda, BM Kiadó)

Egy település hosszú távon is fenntartható fejlődése akkor érhető el, ha e bonyolult és tudományos megfogalmazás mögött megjelennek a település valódi értékei – és ezek közül is a legfőbb érték, az ember. A település fejlesztése a települési önkormányzatok törvényben rögzített feladata, azonban alapvető érdekük is, hogy bizonyos időközönként meghatározzák a célokat, megfogalmazzák a közösség érdekeinek legjobban megfelelő, legfontosabb társadalmi, gazdasági, műszaki, intézményi és környezeti kérdésekre adandó válaszokat.

A településfejlesztési koncepció és stratégia útmutatásul szolgál a döntési mechanizmus működtetéséhez, a tervezéshez és végrehajtáshoz, továbbá az ellenőrzéshez szükséges szervezetek létrehozásához, a lakossági, a vállalkozói és egyéb csoportok, valamint a helyi politikai döntéshozók érdekeinek harmonizálásához. A településfejlesztési dokumentumok akkor nyerik el igazi értelmüket, ha ezek a döntések nem egymástól függetlenül, hanem összehangoltan, egymás hatását erősítve születnek, és együtt segítik a közösség jövőképében megfogalmazott célok elérését.

A Hegyvidék jelenleg hatályos **Integrált Településfejlesztési Stratégiáját**, amely a 2020-ig tartó időszakot öleli át, valamint a 2030-ig szóló **Településfejlesztési Koncepciót** egyaránt 2015-ben fogadta el a képviselő-testület. A 2017-ben elfogadott **Hegyvidéki Településképi Arculati Kézikönyv és Településképi Rendelet** a Településfejlesztési Koncepció, Integrált Településfejlesztési Stratégia és Éghajlatváltozási Stratégia legfontosabb elhatározásait figyelembe véve készült el. A kerület a fentiekben részletezett fejlesztési és településképi dokumentumok alapján tervezetten alkotja meg és módosítja az építési tevékenységeket közvetlenül meghatározó **Helyi Építési Szabályzatát**.

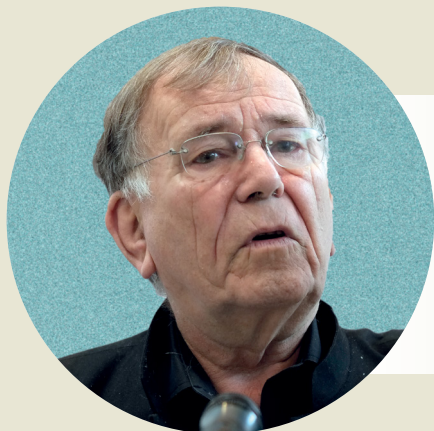

A KÖZÖSSÉG BEVONÁSA A FEJLESZTÉSI CÉLOK KIALAKÍTÁSÁBA ÉS AZOK MEGVALÓSÍTÁSÁBA

A Hegyvidéki Önkormányzat az egyes fejlesztései során kiemelt figyelmet fordít a kerületben működő gazdasági szereplők bevonására. A MOM–Gesztenyés kert funkcióbővítő rehabilitációja jó példa arra, hogy a magán- és közszféra fejlesztései egymást kiegészítve erősíthetik egy városnegyed fejlődését. Az egykori Magyar Optikai Művek területén megvalósuló kereskedelmi, iroda- és magánfejlesztést „kiegészítette” az önkormányzat sport-, kulturális és közösségi tereket megújító fejlesztése, aminek eredményeként új városközponti terület jött létre. Az új központi területhez csatlakozó hagyományos kerületközpont, a Böszörményi út és a Városháza tér komplex fejlesztésének tervezésekor számos helyi kis- és középvállalkozás javaslata talált meghallgatásra. A Portálprogram keretében minden – azt igénylő – utcafronton lévő vállalkozás 75%-os támogatást kap portálja felújítására.

Az önkormányzat kommunikációja során kiemelten fontos, hogy a hegyvidéki polgárok megértsék, elfogadják az adott projekt célját, folyamatát, és azonosulni tudjanak vele. Az egyik legszemléletesebb példa a Normafa rehabilitációja: személyes egyeztetéseken, polgármesteri fogadóórákon, dokumentumok helyi sajtóban és az önkormányzat honlapján történő publikálásán keresztül tájékoztató kisfilmekkel, lakossági fórumok megtartásával, majd helyi népszavazással sokféle módon vonták be a döntéshozatalba, és tájékoztatták a hegyvidéki polgárokat. A kerületi játszóterek terveinek végső kialakítása előtt már több alkalommal készült online közvélemény-kutatás is.

Innovatívnak tekinthető a Normafa-rehabilitáció tervezése során vállalt átfogó társadalmi egyeztetés, ami egyértelműen elősegítette a stratégiaalkotás, majd a megvalósítás hatékonyságát. Az önkormányzat kiemelt célként kezelte, hogy megszólítson minél több a Normafa környékén élő lakossági vagy a Normafát látogató társadalmi csoportot. Így lettek részesei a közösségi tervezésnek a helyi lakosság különböző társadalmi státuszú, korú rétegei, a Normafán futó, sétáló, játszótereket használó, nordic walkingozó, sífutó, kiránduló stb. csoportok, civil szervezetek (mozgássérültek érdekképviselője, kerékpáros klubok, turisztikai szervezetek, egyéb sportszervezetek), valamint a természet- és környezetvédelem mellett elkötelezett szervezetek. A széles körű társadalmi egyeztetés azt eredményezte, hogy mind a kerületben, mind budapesti és országos szinten is támogatottságot élvez a fejlesztés.

„AZ EMBEREK MOSOLYA MOTIVÁL”

JAN GEHL DÁN ÉPÍTÉSZ

Jan Gehl munkásságát világszerte ismerik és elismerik – ő az a neves építész, aki óriási épületek helyett élhető, minden korosztály számára élvezhető tereket hozott létre. A világhírű dán professzor ezúttal arról beszélt, hogy mitől lesz emberközpontú egy közterület, hol siklott félre a modern építészet, és azt is elmondta, mit tartalmaz az a javaslatcsomag, amit Pokorni Zoltán polgármesternek ajándékozott.

Jan Gehl személyisége nem csak akkor tárul elénk, ha találkozunk vele – a világhírű építész az is ismeri, aki járt már a koppenhágai Strøget városrészben, a világ legnagyobb gyalogos-bevásárlóövezetében. De Gehl névjegye ott van egyebek mellett Moszkva és Melbourne tereiben is, csakúgy, mint New York egyik leghíresebb sétálóutcájában, a Broadwayen, amelyet néhány évvel ezelőtt még az autók birtokoltak.

Az építész, várostervező gyermekpszichológiával foglalkozó felesége hatására fordult az épített környezet emberi oldala felé – a témáról több könyvet is írt: az Élet a házak között és az Élhető városok építészeti generációinak mutatott irányt. Az Abercombie-díjas várostervezővel a Hegyvidéki Urbanisztikai Konferencia szünetében beszélgettünk.

– Ha jól tudom, átadott egy javaslatcsomagot a polgármesternek. Milyen tanácsokat tartalmaz a dokumentum?

– Koppenhága városstratégiáját. Ebből kiderül, hogy miképpen lehet emberközpontú várost építeni, hogyan tartsuk szem előtt a gyalogosokat és a kerékpárosokat – bár utóbbi nem is olyan egyszerű itt, a hegyen! Elég keveset láttam a kerületből, de azt el kell mondanom, hogy a környezet lenyűgöző.

– Előadásában többször is kitért arra, hogy baj van a modern építészetrel...

– Igyekszem nem elfelejteni, hogy mi formáljuk a városokat először, aztán a város formál minket! És ez nagy felelősség... Napjaink szakemberei sokszor megfélemedeznek a lényegről: az emberekről. Sétáló lények vagyunk, százötven évvel ezelőtt még a homo sapiensek számára építették a városokat, nem pedig az autóknak és a mai modern forgalomnak. Ha olyan városokat, városrészeket tudunk építeni, ahol a nyolc- és a nyolcvanéves is jól érzi magát, akkor jó úton járunk. Az emberközpontú elgondolások éppúgy alkalmazhatók Koppenhágában, mint a metropoliszokban, vagy a kisebb falvakban. Az építésznek először a környezetet kell megvizsgálniuk – ez művészet.

– Azt mondja, hogy tulajdonképpen bármelyik modern város emberközpontúvá válhat – számíthat

az autókat, tereket hozhat létre. Ám mindez rengeteg pénzbe kerül, nem?

– Sokkal olcsóbb fenntarthatóvá alakítani egy települést. Az emberközpontú terek pozitívan hatnak az egészségünkre, javít a közbiztonságon, a lakók közösségi életet élhetnek. Társas lények vagyunk – ez a legfontosabb. Semmi sem olcsóbb annál, mint megnyitni a köztereket. Egy vasúti infrastruktúra megépítése jóval költségesebb. Ha már azt kérdezte, hogy ez rengeteg pénzbe kerül-e, akkor én azt mondom, a séta a legolcsóbb egészségpolitika.

– Napjainkban egyre komolyabb problémákat okoz a klímaváltozás. Az emberközpontú városok hozzájárulhatnak ahhoz, hogy felvegyük a harcot a globális felmelegedéssel szemben?

– Persze! Ezek a települések fenntartható módon működnek, kevesebb energiát használnak, és az autók kirekesztése miatt jóval alacsonyabb a károsanyag-kibocsátásuk is. Kopenhága és Velence

mintaváros ebből a szempontból. Dubai példáját azonban semmiképpen se kövessük! – ott a modernista felfogás vált uralkodóvá. Nem nekünk kellene alkalmazkodnunk a technológiához, hanem a technológiának kellene alkalmazkodnia hozzánk.

– A többi között New York és Moszkva utcáit is élhetőbbé tette már, sokmillió városlakó élvezi a munkája gyümölcsét; tanításai itt, a Hegyvidéken is irányadók voltak. De mit érez a mester, amikor az emberek birtokba veszik az elkészült tereket, amiket nekik épített?

– Rengeteg díjam, kitüntetésem és elismerésem van, sokak gondolkodásmódját sikerült megváltoztatnom. Idős fickó vagyok már, de a mai napig motivál az a mosoly, amit az arcokon látok. Örömmel tölt el, hogy a munkámnak van eredménye.

(Az interjú a Hegyvidék lap 2019. február 26-i számában jelent meg)

JEGYZETEK

A Budapest XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat kiadványa • Kiadó: Hegyvidék Lapkiadó Felelős vezető: **dr. Schillinger Erzsébet** • Szerkesztő: **Stoff Csaba** • Szerzők: **Barta István, Boussebaa Mimi, Kertész Dániel, Knapp Ádám, Veress Kata** • Fotók: **Sárközy György, Tóth Tibor, Hegyvidék Lapkiadó, Nagy Ákos, Dezsényi Péter, dr. Polinszky Tibor, PhotoDisc** Grafikai tervezés: **Articsók Stúdió – Czakó Zsolt** • Nyomdai munka: **Pátria Nyomda Zrt.** • Felelős vezető: **Simon László** Budapest – Hegyvidék, 2019 • Kézirat lezárva: **2019. április 30.**

Az erdő fohásza

Vándor! ki elhaladsz melletttem,
ne emelj rám kezed!

Én vagyok a tűzhelyed melege
hideg téli éjszakákon, én vagyok
tornádóid barátságos fedele,
melynek árménykális menekülész
a tűző nap elől, s gyümölcsöm ottja
szomjodat.

Én vagyok a gerendák mely házád
tartaléka, én vagyok az ártalom larja,
én vagyok az ágy, melyben fekszel,
a deszka amelyből csónakodat építed.

Én vagyok házád ajtaja,
bölcsőd fája - koporsód fedele.
Vándor! ki elmegy melletttem,
hallgassd a kérésemet:
ne bántás!

Készítette: Frónkó János
Szuzhalmi úton, 1994. Széchenyi úti

